

کتابخانہ کلاں
صوفی روحان فقیر

مترجم: ڈاکٹر نواز علی شوق

Sukkur
Historical
Society

ڪُنڊڙيءَ جو ڪلتار

صوفی روو حل فقیر

مرتب

ڈاکٹر نواز علی شوق

*Sukkur
Historical
Society*

تراویح (۱۷۹۵)

100

1000

(10210)

12-2-20

100

100

10

(5-1-0)

5. 100

فهرست

۵	پبلشر نوٹ
۷	مقدمو
۲۷	- ڈاکٹر نواز علی شوق
۳۴	روح فقیر جو ہندی کلام - ڈاکٹر مرلیدر جیتلی
۴۹	سنڌي بيت
۵۴	سنڌي ڪافيون
۵۹	سرائڪي بيت
۷۰	سرائڪي ڪافيون
۷۵	سی حرفی
۷۶	دوها
۸۲	ہندی ڪافيون
۸۶	تمال
۸۹	سی حرفی
۱۴۵	ات سپد روحل صاحب کی لکنت
۱۷۱	نج مول گرنٹ
	ڏکین لفظن جی معنی

حق ۽ واسطا محفوظ
ڪتاب جو نالو: صوفي روحل فقير
مرتب: ڊاڪٽر نواز علي شوق
چاپو پهريون: مئي ۲۰۰۱ع
چپينڊر: پوٽ پريس خيرپور
ٽائٽل: سنڌيڪا اڪيڊمي
چپائينڊر: سکر هسٽاريڪل سوسائٽي، سکر
اهتمام: ڊاڪٽر ڪليم لاشاري

قيمت: =/100 رپيا

ملڻ جا هنڌ
سنڌيڪا زونل آفيس
۱۹ - بلدي پلازا گهڻا گهر چوڪ سکر
ڪاٺياواڙ اسٽور اردو بازار ڪراچي
سنڌ بوڪ ڪلب گاڏي کاتو حيدرآباد
راييل بوڪ شاپ المنظر لاڙڪاڻو

پبلشر نوت

هيءَ هڪ حقيقت آهي ته ڪلهوڙن جو دور سنڌي ادب جو سونهري دور هو. هن دور ۾ بلند پايه شاعر پيدا ٿيا. شاهه لطيف جهڙو عظيم شاعر به هن ئي دور ۾ پيدا ٿيو. هن دور ۾ سنڌي بيت ۽ ڪافي ترقي ڪئي. ڪي نئون صنفون ايجاد ٿيون. مطلب ته سنڌي ادب هر لحاظ سان مالا مال ٿيو. روحل فقير جو جنم به هن ئي سونهري دور ۾ ٿيو. پر افسوس جو ههڙي صوفي بزرگ ۽ شاعر تي ڪو خاطر خواد ڪم ڪونه ٿيو. آفرين آهي مرحوم. لطف الله بدوي ڪي. جنهن ڪنڊڙي، جي ٻن صوفي شاعرن روحل فقير ۽ مراد فقير جو ڪلام سهيڙي ”ڪنڊڙي وارن جو ڪلام“ نالي سان ترتيب ڏنو. جيڪو ادبي بورڊ پاران ڇپجي چڪو آهي. جيڪڏهن غور سان ڏٺو وڃي ته ان ۾ ٻنهي شاعرن جو سمورو ڪلام شامل نه آهي. روحل فقير ۽ مراد فقير سنڌي، سان گڏ هندي جا به وڏا شاعر هئا. پر بدوي مرحوم واري ڪتاب ۾ ٻنهي شاعرن جو هندي ڪلام شامل نه آهي. ان کان علاوه ڪنڊڙي، جي ٻين شاعرن تي به ڪا خاص تحقيق ڪانه ڪئي وئي آهي. تنهنڪري ان ڳالهه جي سخت ضرورت محسوس ٿي رهي هئي. ته ڪنڊڙي جي ڪلتارن جو سمورو ڪلام ڪٿو ڪري ڇپرايو وڃي. اهو اسان جي اشاعتي پروگرام ۾ شامل آهي. پر في الحال وقت جي تنگي سبب اسان فقط روحل فقير جو ڪلام ڇپرائي رهيا آهيون. ان کانپوءِ ٻين شاعرن جو ڪلام ڇپرايو ويندو.

ڊاڪٽر نواز علي شوق سنڌ جو هڪ سڃاڻ ادیب آهي. هن سنڌي ڪلاسيڪي شاعري. خاص طور حضرت شاهه عبداللطيف ڀٽائي ۽ سچل سرمست تي قابل تعريف تحقيق ڪئي آهي. هيءُ ڪتاب شوق صاحب وڏي محنت ۽ محبت سان تيار ڪيو آهي. مون کي ذاتي طور معلوم آهي ته هن ڪنڊڙي، ۾ رکيل ڪنڊڙي جي ڪلتارن واري قلمي بياض کان علاوه اختر درگاهي واري بياض ۽ ڪن ٻين قلمي بياضن جي مدد سان روحل فقير جو ڪلام ڪٿو ڪيو آهي. ان کان علاوه شوق صاحب روحل فقير جو هندي ڪلام پڻ هن ڪتاب ۾ شامل ڪيو آهي ۽ ڏکين لفظن خاص ڪري هندي

مقدمو

سوانح: روحل فقير جا وڏا اصل ۾ ساهيوال جي هڪ ڳوٺ لونگڙيه جا رهاڪو هئا. روحل فقير جو والد شاهو فقير ڪلهوڙن جي دور ۾ ڪنهن سبب اتان لڏي اچي عمر ڪوٽ ويجهو هڪ ڀيٽ تي آستانو اڏي ويهي رهيو. ان ڀيٽ کي اڄ به ”روحل جي ڀيٽ“ چيو ويندو آهي. پر اهو ڳوٺ هنيئر ڦٽي ويو آهي. شاهو فقير کي ڀيٽ هئا. سلطان، روحل ۽ ميوو. انهن مڙني مان روحل مشهور ٿيو. هو ذات جو زنگيجو هو. جيئن پاڻ ئي چيو اٿائين:

✓ لُڪَ اڪي هي روحل بوليندا،
ڪوئي اڪي هي ذات زنگيجا،
نهيَن روحل، نهين ذات زنگيجا،
اي ڪو سِر الاهي هي.

روحل جي ابتدائي زندگي ۽ تعليم تربيت متعلق ڪا معلومات نه ٿي ملي. باقي سندس ڪلام جي مطالعي جي آڌار تي چئي سگهجي ٿو ته هن عربي فارسي جي تعليم حاصل ڪئي هئي. جيئن ته ٿر جي آسپاس هنديءَ جو رواج گهڻو هو، تنهنڪري هن هندي زبان تي به دسترس حاصل ڪئي. ان جو ثبوت سندس هندي ڪلام آهي. جوڌپور جي راجا بجيه سنگ سان سندس ڄاڻ سڃاڻ هئي. هن پنهنجي هڪ هندي تصنيف ”اگم وارتا“ جوڌپور جي والي راجه بجيه سنگ لاءِ تيار ڪئي هئي. اهو ڪلام سوال جواب جي صورت ۾ آهي. راجا جي هڪ درباري پنڊت ايسر سنگ راجا جي سامهون فقير صاحب کان ڪي سوال ٿي پڇيا، روحل فقير ان جا جواب ڏيندو رهيو.

مرحوم لطف الله بدوي لکيو آهي ته، ”تعليم حاصل ڪرڻ کان پوءِ، جڏهن فقير صاحب جوانيءَ جي سن کي پهتو، تڏهن ان وقت ڪلهوڙن جي دور ۾، سرڪاري ملازمت ۾ گهڙيو هو ۽ ميان غلام شاهه جي دور ۾، ترقي ڪري وزير جي عهدي تي وڃي پهتو هو... جيئن زباني روايتون آهن راجي ليکيءَ جي مدد سان، روحل فقير به سرڪاري ملازمت ۾ داخل

زبان جي ڌڪين لفظن جي معنيٰ پڻ ڏني آهي، جيڪا تمام ضروري هئي.

اسان کي خوشي آهي ته پهريون ڀيرو روحل فقير جو سنڌي سرائڪي ۽ هندي ڪلام سکر هسٽاريڪل سوسائٽي پاران ”سکر صدين کان سيمينار“ جي موقعي تي ڇپجي پڌرو ٿي رهيو آهي. ان لاءِ اسان سکر هسٽاريڪل سوسائٽي جي سرپرست ۽ سکر نيشنل سيمينار جي روح روان ڊاڪٽر ڪليم الله لاشاري صاحب جا بيحد ٿورائتا آهيون جنهن اسان جي هر طرح مدد ڪئي ۽ هي ڪتاب شاندار نموني ڇپجي پڌرو ٿيو.

اياز گل

سيڪريٽري
اشاعتي ڪاميٽي

سکر سنڌ

۲۰ آڪٽوبر سنه ۲۰۰۰ع

~~مجله ساهيوال~~

ٽيو. ۱ پر ڪجهه عرصي کان پوءِ سرڪاري نوڪري ڇڏي ڏنائين. فقير صاحب ميان غلام شاهه جي ملازمت ڇو ڇڏي؟ ان لاءِ لطف الله بدوي مرحوم جي راءِ آهي ته راڄي ليکي جون مير بهرام خلاف سازشون ڏسي هن نوڪري ڇڏي ڏني. ان مامري ۾ ڊاڪٽر عطاءُ محمد حامي مرحوم جي راءِ وڌيڪ وزندار معلوم ٿئي ٿي. حامي مرحوم پنهنجي مضمون ”ڪنڊڙيءَ جا ڪلٽار“ ۾ لکيو آهي ته ”ميان غلام شاهه حرمين شريفين مان هڪ ڪفن آندو هو ۽ ان کي زم زم جي پاڻيءَ ۾ تر ڪري متبرڪ سمجهي پنهنجي لاءِ رکيو هئائين. مگر سندس وفات وقت ان جي پٽ ميان سرفراز خان اهو ڪفن پنهنجي پيءُ کي ڏيڻ جي عيوض پنهنجي لاءِ رکي ڇڏيو.“ ۲

انهيءَ واقعي کيس ايڏو ته متاثر ڪيو جو نه فقط نوڪري ڇڏي ڏنائين، پر دنيا جي ڌنڌن کان به بيزار ٿي پيو ۽ حقيقي مرشد جي تلاش ۾ نڪري پيو. گهمندي ڦرندي اچي جهوڪ ميران پور پهتو ۽ شاهه عزت الله جو مريد ٿيو. پورا پنجويهه سال مٿيون پريائين ۽ ڇلا ڪڍيائين. مرشد مٿس مهربان ٿيو. سندس من جون مرادون پوريون ٿيون ۽ سندس دل کي سکون مليو. پوءِ مرشد کيس وڃڻ جي اجازت ڏني ۽ چيائينس، ”ته فقير تنهنجي رهڻ جي جاءِ اها آهي. جتي توکي خود بخود روڪ ٿئي.“ روحل فقير مرشد جي حڪم موجب هڪ ڳوٺ کان ٻئي ڳوٺ هڪ شهر کان ٻئي شهر هلندو رهيو. آخر هلندي هلندي هڪ جاءِ تي سندس پهريائين هڪ ڪنڊيءَ جي لام ۾ اٽڪي پيو. پوءِ فقير ان هنڌ لڏو لاهي ويهي رهيو. ٿوري وقت اندر اتي هڪ ڳوٺ ٻڌجي ويو ۽ اهو ڳوٺ ”ڪنڊڙي“ جي نالي سان مشهور ٿي ويو جتي ڪيترائي عشق جا اڃايل اچي پنهنجي آڇ لاهڻ لڳا.

ان وقت خيرپور جو حڪمران مير سهراب خان هو. مير صاحب به روحل فقير جو معتقد هو. کيس ڪوٽ ڏيڃي ويجهو ڪوٽلي ۾ زمينون ڏنائين. روحل فقير ڪڏهن ڪڏهن مير صاحب وٽ ويندو هو. جتي شادي شهيد ۽ ٻيا گهڻائي امير ڪبير موجود هوندا هئا. مير صاحب روحل فقير کان سندس صوفياڻو ڪلام وڏي ذوق شوق سان ٻڌندو هو.

روحل فقير سنه ۱۸۰۴ع ۾ وفات ڪئي. سندس آخري آرام گاهه ڪنڊڙي ۾ آهي. جتي هر سال ميلو لڳندو آهي. سنڌ کان سواءِ هند جا به ڪيترائي مريد ۽ عقيدت مند اچي حاضر ٿيندا آهن. روحل فقير جي وصال

کان پوءِ سندن وڏو پٽ شاهو فقير ثاني گاديءَ تي ويٺو. هو به پنهنجي پيءُ وانگر نه فقط صوفي درويش هو، پر سٺو شاعر به هو. نموني خاطر سندس هڪ ڪاي ڏجي ٿي.

موري منڌري ۾ صاحب آيا.
مين بهون سک پايا
تن من سين واري جاوان
ستگر سبب سنڀايا
پريم پيالا هادي دتا
جس ني جوت جڳايا
دسوين دوار رمز رلا ڪي
انحد نار بجايا
ڪهي شاهو سن گر روحل
چرني سيس ڪپايا

شاهو فقير سنه ۱۸۱۵ع ۾ وفات ڪئي. سندس وفات کانپوءِ روحل فقير جي پٽي نمبر پٽ غلام علي فقير فقيرائي گادي سنڀالي. هو هڪ سچو صوفي اهل دل درويش ۽ سهڻو شاعر هو. سندس ڪافيون فني ڪمال جو چٽو ثبوت آهن. فقير صاحب جو سمورو ڪلام صوفياڻو آهي. هتي سندس ٻه ڪافيون ڏجن ٿيون.

جلي ويا جولان ۾ جيئي.
ڪاڻ تهه ڪئن ڪهي.

عشق عشاقن بسمل ڪر چم چايو.
برهه جي آڙهه ۾ جن جيءَ جلايو.

سوري پانئن سيح سيئي
شاهه حسن جن تي ڪيو نظارو
مجنون ويڙهن وچ ۾ فرهاد ڏونگر ڌاريو.

شاهي رانجهن ترڪ ڪيئي
پرڪر جام شهودي پيتائون.

ڪسڻ قبول ڪرڻ منجهه ڪيائون.

سوڌا ٿيا سر ڏيئي

اڪي غلام علي تڪي مون بحردي.

گهر انهيءَ سي گهرن سک جنين قلمزم دي

ماڻهن عبث اهيئي

مهائيءَ جي من ۾، آهي سمون سدا ساڻ

سميون سڀئي سومريون هن حسن ۾ ميران

سر جو سودو ست ۾، وڃئون پاڻ نه آڻ

پرجهي ڏس تون پاڻ ۾، الس تي اهڃاڻ

چوڻي گولين ٿو ميان، آهي سوئي توڻي ساڻ

سون مياڻي سون ٿي خزاني جي ڪاڻ

تر تماچي آيو هن ڪڪيءَ هاڻي ڪاڻ

منجهه ملاحن جي هادي هلي آيو هاڻ

غلام علي صدقي ڪريان، پرين مٿان پاڻ

سندس وفات ۱۸۲۹ع ۾ ٿي. ان کانپوءِ سندس فرزند روحل ثاني

فقراهي گادي وسائي. اهڙيءَ ريت روحل فقير جي گادي سندس اولاد

سنڀاريندي رهي.

روحل فقير جو ٽيون نمبر فرزند خدا بخش فقير مراد فقير جو

پاڻيڄو هو، هيءُ فقير به سٺو شاعر هو. هتي نموني خاطر سندس هڪ

ڪاڍ ڏني وڃي ٿي.

✓ آءُ مل پيارا، جيءَ جيارا

سوا يار تنهنجي گوندر گذارا

تنهنجي وڇوڙي، وڌونهوڙي

هڪر هلي آ محب موچارا

راتيون ڏينهان رڙان ٿي، آهون ڪريان ٿي

ڪيا سوز تنهنجي اندر اوتارا

اڱڻ آءُ منهنجي، ساڙيو سک تنهنجي

ايڏانهن ڪريار مون کان پسارا

ڪندين ڪا پلائي، ايندين جانب جائي

تنهنجي اچڻ لڻ مان تڪيان ٿي تارا

خدا بخش سارون، لهه تون سنڀارو

دير نه سڻهان ٿي مان، سخن سچارا

سندس وفات ۱۸۴۳ع ۾ ٿي. کانئس پوءِ روحل فقير جو ننڍو

فرزند دريا خان پڻ مراد فقير جو پاڻيڄو هو. کيس شاعري ۽ فقيريءَ وارو

فيض پنهنجي پيءُ ۽ مامي کان مليو. روحل ۽ مراد کان پوءِ ٻين ڪنڊڙي جي

ڪلتارن جي پيٽ ۾ سندس شاعريءَ جو درجو مٿاهون آهي. هتي نموني

خاطر سندس ڪلام مان ڪافيون ڏجن ٿيون.

ميخاني وچ مليا يار، وڃڻ مسيتين ڪيها مقصد.

هڻئون هادي جام پيتوسي، ڪهنا ڪيف ڪلال ڏتوسي

تتهين دي خاص خمار، تالان ڪيتوسي تسبيح تهجد

مڱ محراب سڄڻ دي صورت بيرنگي موهيا موهن مورت

بتخاني ڪنون تي بيزار، من مڪان ٿيوسي مسجد

ميخاني وچ مست ٿيوسي، سجد سجائڻ پل ڳيوسي

آپ اتي آيا اعتبار، ورد وظيفي ٿيوسي سڀ رد

”دريا خان“ آپ وچون نه آئين، حق سڃاڻين غير نه آئين،

ڪول اڪين تان هيئن اظهار، الله مرشد هڪائي هي حد.

آءُ ڪانگا ڪر ڳالهه، مون سان تن ماروڙن جي،

ماروڙن جي سانگيڙن جي،

ٻن عمر تنهنجا ماڙيون بنگلا،

ڪُھ ڪنگڻ ڪنڙا مال.....

پيٽ پهرينديس ڪينڪي عمر،

ور لوڻي سا لال.....

آء ڏهاڳڻ جن ريءَ هٽڙي.
خوش وسن سي شال.....
دريا خان ماروئڙن ريءَ هٽڙي.
هٽي هٽي ههڙا حال.....

روحل فقير ۽ سندس اولاد جو ذڪر مختصر طور مٿي ڏنو ويو آهي. هن خاندان جو هڪ ٻيو وڏو شاعر مراد فقير هو. جيڪو روحل فقير جو ويجهو مائٽ ۽ سالو به هو. پنجاب مان لڏ پلاڻ وقت هو روحل فقير سان گڏ هو کيس روحاني فضيل روحل فقير کان حاصل ٿيو. ڪجهه وقت ڪنڊڙيءَ ۾ رهي پوءِ اچي ڪوٽلي ۾ رهڻ لڳو. اتي ڪوهه ڪٿائي ميرن کان مليل زمينون اچي آباد ڪيائين. اهو قتل ڪوهه اڄ به زنگيجن جو ڪوهه سڏيو ويندو آهي. سندس وصال ۱۷۹۶ع ۾ ٿيو. سندس آخري آرام گاهه به اتي ئي آهي. هتي سندس ڪلام مان هڪ ڪافي ڏجي ٿي.

ڪيٽي يار دي نال جو وعيد. ميان
درد والي رک ديد. ميان!
وحدت دي وڻجاري هو ڪي ڏيندي
در در هل من مزيد. ميان!
سردِي سودي سورهيه ڪردِي
سولي چڙهه ٿيون شهيد. ميان!
مار مدد ڪون مل ڪر دور ڪرو
چوڙ وڃي يهودي يزيد. ميان
حُب الوطن ايمان اسادا
مراد ڪرين ايهه عيد. ميان!

مراد فقير بلند پايه شاعر هو. هو سنڌي سرائڪي ۽ هندي کان سواءِ فارسي زبان جو به اعليٰ شاعر هو. سندس فارسي ديوان قلمي صورت ۾ موجود آهي ۽ سندس سنڌي ۽ سرائڪي ڪلام ڇپجي چڪو آهي.

شاعري

سنڌي

هيءَ به هڪ حقيقت آهي ته سنڌ ۾ هندي شاعري جي شاندار عمارت روحل ٿي مضبوط بنيادن تي تعمير ڪئي. ڪانئس پوءِ صوفي دلپت سيوهاڻي پڻ اهو ڪس ورتو. هو روحل جي هندي سنڌي ۽ سرائڪي ڪلام کان گهڻو متاثر هو. سندس ڪلام ۾ اها ٿي ويدانت وائي نظر ايندي. جيڪا روحل جي ڪلام جو اهم جز آهي. ان کان علاوه دلپت به روحل وانگر هندو مسلم ايڪتا جو درس ڏنو آهي. روحل جو هڪ بيت آهي:

ڪفر ۽ اسلام ۾ ٿا پيرن ابتا پير.
هڪ هندو پيو مسلمان. ٿيون وڃ وڌائون وير.
انڌن اوندهه نه لهي. تن ڪي ڪي سچ چونڌو ڪير؟
پر روحل راهه پرين جو. جان گهڙي ڏنو سون گهير.
رب مڙي ۾ هيڪڙو. جنهن ۾ ڦند نه ڦير.
سا ڪاڏي ڪندي پير. جا ستي ڪعبه الله ۾.

ان بيت کان متاثر ٿي دلپت ساڳئي قافيي ۾ هي بيت چيو:

ڇاڪي وڌو پاڻ ۾. ترڪن وائين وير.
جي پير ۾ پاڻ ڏٺي. تان ڪرڙ ۾ ڪير.
ڪڪ پن ۾ پڌرو آهي. پريان سنڌو پير.
انڌا. ڪاڏا ڪينڪي. لهن هن پونءِ جو پير.
ڪو سڄو پسي سير. دلپت چوي دوست جو.

روحل شاهه لطيف جو شيدائي هو. سندس لنو لنو ۾ لطيفي لات لڪل هئي. پنهنجي هڪ سي حرفي ۾ فرمائي ٿو:

✓ لنو لنو دي وڃ لات لطيفي اور نه ڪوئي ٻولي.

لطيفي فڪر کان متاثر ٿي. هن پنهنجي ڪن بيتن ۾ اها ٿي لات بيان ڪئي آهي. شاهه لطيف فرمائي ٿو:

وچين ڇو وڻڪار. هت نه ڳولين هوت ڪي.
لڪو ڪين لطيف چئي ٻاروڇو ٻئي پار.

سرائڪي

سنڌ ۾ سرائڪي شاعري ڪڏهن شروع ٿي، ان لاءِ پڪ سان ڪجهه به نه چئي نه ٿو سگهجي. حضرت شاهه عبداللطيف ڀٽائي جي اڳاٽن نسخن ”گنج“ کان وٺي ٻين ڪيترن ئي رسالن ۾ هير رانجهي جا بيت موجود آهن. پر انهن بيتن لاءِ يقين سان ڪا ڳالهه چئي نه ٿي سگهجي ته اهي ڪنهن جا چيل آهن. ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ جي راءِ آهي ته اهي بيت ڊيري غازي خان جي هڪ شاعر ”نورنگ لغاري“ جا چيل آهن. بهرحال شاهه لطيف جي دور کان سنڌ ۾ سرائڪي شاعريءَ جو رواج هو. ضرور ڪنهن شاهه سائين جي محفل ۾ اهي بيت چيا ۽ مجلس ۾ موجود فقيرن اهي ياد ڪري رسالي ۾ شامل ڪيا.

ادبي تاريخ جي اڀياس مان معلوم ٿئي ٿو ته سنڌ ۾ سرائڪي شاعريءَ جو مضبوط بنياد روحل وڌو ۽ ان کي پنهنجي ذات ۽ ڏانئ سان وڌيڪ سهڻو ۽ سگهارو ڪيو. روحل کان اڳ اسان کي سنڌ ۾ سرائڪي جو ڪو بلند پايه شاعر نظر نه ٿو اچي. هيءَ به هڪ حقيقت آهي ته سنڌ ۾ سرائڪي سي حرفي جو رواج به روحل ئي وڌو نه ته ان جو رواج ملتان ۽ بهاولپور واري پاسي سرائڪي خطي ۾ هو.

ان ۾ ڪو شڪ ڪونهي ته سنڌ ۾ سرائڪي شاعريءَ کي روحل ۽ سندس خاندان جي ٻين شاعرن وڏي ترقي وٺرائي. جيئن مٿي بيان ٿي چڪو آهي ته، روحل جو سوت مراد فقير، روحل جا فرزند دريا خان، خدا بخش، غلام علي ۽ شاهو سرائڪي جا سهڻا شاعر هئا. روحل جو پوٽو نظر علي ۽ ان جو پٽ در محمد مسڪين ۽ فقير محمد حسن سرائڪي ۾ شعر چيو آهي. مطلب ته هڪ ئي خاندان جا شاعر اٽڪل ٻه صديون شاعريءَ وارو ڏيو روشن ڪندا آيا. هنن سرائڪي کان علاوه سنڌي ۽ هندي فارسي ۾ پڻ ڪلام چيو. هن خاندان جي شاعرن ۾ روحل، مراد ۽ دريا خان جو درجو بلند آهي. سندن ڪلام هند سنڌ ۾ پيو ڳائجي.

روحل جي سوانح ۽ ڪلام مان چٽيءَ ريت معلوم ٿئي ٿو ته هو هڪ صاف دل صوفي هو. سندس ڪلام ۾ اخلاق ۽ نصيحت جا نڪتا نمايان نظر اچن ٿا. هتي نموني خاطر ڪجهه مثال پيش ڪجن ٿا. پنهنجي

نائي نيڻ نهار، تو ۾ ديرو دوست جو.
اها ساڳي ڳالهه ساڳئي قافِي ۾ روحل هن ريت بيان ڪئي آهي:
ٻڌان جان بيهار، تان تون اکين کان پي اوڏڙو،
”روحل“ وسين روح ۾، وٽ نه پانڻيان وار،
جيئن جو سج صبح جو، ٿو ڪري باغ بهار،
بيت نه پانڻجو ماڻهو؟ هي وحدت جو ويچار،
دل ۾ ڪيا ديدار، عشق جنين اکين سين.
شاه ڀٽائي فرمايو:

بيت نه پانڻو ماڻهو هي آيتون آهين.
روحل انهيءَ رنگ ۾ هڪ مصراع چئي اهو اظهار ڪيو ته سندس بيت وحدت جو ويچار آهن:

✓ بيت نه پانڻجو ماڻهو، هي وحدت جو ويچار
بيشڪ روحل وحدت واري واٽ جو پانڌيڙو هو. هو ٻين کي پڻ وحدت واري واٽ وٺڻ ۽ انهيءَ رمز ۾ رهڻ جي هدايت ڪري ٿو، چوي ٿو ته ان کان سواءِ ٻيو سڀ ڪوڙ آهي فرمائي ٿو:

وحدت واري واٽ وٺج تون
وٺي نه آئج وار
”روحل“ رهجان رمز انهيءَ ۾
ٻي سڀ ڪوڙي ڪار
هو ٻڌائي ٿو ته منو محبوب تنهنجي من ۾ موجود آهي. اهو ته روح ۾ رهي ٿو. وٺ ٿن ۾ هڪڙي ئي وائي ٻڌڻ ۾ اچي ٿي، فرمائي ٿو:
سڄڻ مون پرڪيو، رهيو اندر روح،
رهيو اندر روح سڻيان، سنجھه صبح،
وٺ ٿن وائي هيڪڙي،
پريان جي پاڻوھ.

هڪ سي حرفي جي شروع ۾ ئي نصيحت ڪندي چئي ٿو ته ٻانهي جو فرض آهي ته هر دم پنهنجي خالق ۽ مالڪ کي ياد ڪندو رهي ڇو ته الله تعاليٰ جي بابرڪت نالي کانسواءِ ٻي ڪوڙي ڪمائي آهي. دنيا کي رزيل رن سڏيندي ٻڌائي ٿو ته اها مڪار ۽ ڌوٽي آهي. جنهن انهي رزيل رن کان منهن موڙيو. تنهن ڄڻ منزل ماڻي فرمائي ٿو:

الف - الله دي نالي پاڇهون. ڪوڙي هور ڪمائي. دنيا ڌوٽي سڀ جڳ موهيا. تيڪون سمجهه نه آئي. نال رزالي لائڻي ياري. ڌارڻي ڄاڻ نه ڪائي. جنهن اهين رن ڪنون منهن موڙيا. ”روحل“ راهه حقيقي پائي.

روحل پنهنجي هڪ ٻي سي حرفي ۾ نصيحت ڪندي ٻڌائي ٿو ته اي غافل انسان! هيءَ ڄڻ ڏينهن جي مختصر زندگي اجاين خيالن ۾ نه گذار. هر وقت الله کي ياد ڪندو ره. هيءَ دنيا ڌوٽي آهي. انهيءَ جي مڪر کان هوشيار ٿي ۽ غفلت ڇڏي تون فقيري راهه اختيار ڪر:

الف - الله ڪرياد سدا. نت وحدت وچ گذارين. جيوڻ دي هن چار ڏهاڙي. خام خيال نه گهارين. ايه دنيا ڌوٽي سڀ جڳ موهيا. چيت چلين مت هارين. ”روحل“ راهه فقيري دي وچ. غفلت منهن وسارين.

هو طنز ڪندي چئي ٿو ته توکي ڪوڙ ڪمائن جي ڪهڙي ضرورت آهي. افسوس! تون برن سان سنگت رکي نموني بازي ڪري محض ڏيکاءُ خاطر جسم کي پيوت لائين ٿو. اي غافل! تون پنهنجي امل حياتيءَ جو ڪو قدر نه ٿو ڪرين پنهنجو وقت اجايو وڃائين ٿو. الله کي ياد ڪر ته تنهنجو خير ٿئي. ڇاڪاڻ ته ان کان مٿي ٻيو ڪو نالو ڪونه آهي. فرمائي ٿو:

ض - ضرورت تيڪون ڪهڙي. پينا ڪوڙ ڪماوين. نال بران دي صحبت ٿيڏي. پينا انگ پيوت لڳاوين. امل حياتي قدر نه ڄاڻين. ناحق ويل وڃاوين. روحل نانءُ الله دي پاڇهون. ڪوئي خير نه پاوين.

ٻنهي جهانن جي سردار حضرت محمد مصطفيٰ صلي الله عليه وسلم

جن جي صفت ۽ ساراهه بيان ڪندي ٻڌائي ٿو ته ٻنهي جهانن جي سردار جي محبت جي طفيل الاهي اسرار معلوم ٿيا. پاڻ ساري عالم لاءِ رحمت بڻجي آيا. سندن مان ۽ مرتبو عرش کان به مٿانهون آهي. ساري جڳ ۾ سندن شرف ۽ شان بلند ۽ بالا آهي. فرمائي ٿو:

ميم - موج محمدي اندر پاتم سارا سر الاهي رحمت عالم بڻ ڪي آيا. ڏيندا جڳ گواهه. عرشون منزل بالا تنهن دي جت اور نه پهت راهه ”روحل“ اشرف عالم اندر. بيشڪ ميڏا ماهه.

روحل ٻڌائي ٿو ته دل سان ڪلمون پڙهڻ گهرجي. ماڻهو ڪلمون پڙهن ٿا. ان جي معنيٰ نه ٿا ڄاڻن. جيڪڏهن دل سان ڪلمو پڙهن ته سندن سڀ سور هڪ لحظي ۾ لهي وڃن ۽ سڪن جي سيج مائين. اهڙا انسان ڪنهن جا محتاج نه رهندا ۽ وحدت جا وڻجارا بڻجي حقيقي اسرار سچائي سگهندا.

زي - زباني ڪلمان پڙهندي. مول نه معنيٰ ڄاڻن. جنهان ڪلمان دل دا پڙهيا. سيج سڪان دي مائين. ”لا محتاج“ گذارن هر دم. وائي اور نه وائين. وحدت دي وڻجاري بڻڪي. ”روحل“ سير سچاڻن.

روحل هڪ سچو عاشق هو ۽ هن عشق کي هر چيز کان افضل ۽ اعليٰ ٿي سمجهيو ۽ عشق کان سواءِ عمر اجائي ٿي سمجهي. هو چوي ٿو ته عشق ئي مذهب آهي. عشق ئي ملت آهي ۽ عشق ئي عبادت آهي. فرمائي ٿو:

ي - يقين دي منزل ڄاڻين عشق حقيقت. عشق طريقت. عشق بتان ايه عمر اجائي. عشق هي عالم عشق هي دولت. ڄاڻ انهن ڪتون منهن نامورين. عشق هي مذهب عشق هي دولت. روحل قول اهو نا فاسد. عشق عبادت عشق هي طاعت.

روحل جي ڪافين مرتصوف جي نڪتن عشق ۽ محبت وارن معنيٰ جي موتين کان علاوه من موهيندڙ موسيقي پريل آهي. روحل جون سموريون ڪافيون لک لهن پر سندس هن ڪافي کان گهڻائي شاعر متاثر ٿيا. سچل

سرمست جهڙو عظيم شاعر به متاثر ٿيو. روحل جي ڪافي جو ٿلهه ۽ به بند
پيش ڪجن ٿا.

نينهن لڳا من پياري دا.

پياري دا. ڪلنگي واري دا.

• پنهنان لوڪان نون موت مريندا.

عاشق قتل نظاري دا.

• چن ڪڙينا سارا عالم ويڪي.

مين ويڪان رخ پياري دا.

روحل پنهنجي ڪلام ۾ بار بار پاڻ سڃاڻڻ جي تلقين ڪئي آهي.
پنهنجي هڪ ڪافي ۾ هو ٻڌائي ٿو ته مان اڻ ڄاڻائيءَ وچان پنهنجي پرينءَ
کي جهنگلن جبلن ۾ گوليندو رهيس. پر پوءِ پتو پيو ته منو محبوب منهنجي
من ۾ وسي ٿو. انهيءَ اڻ ڄاڻائي جو اظهار ڪندي فرمائي ٿو:

سڻيان ڙي مين ايءُ نه ڄاڻا ڄاڻ. وسدا دل وچ

مين متوالي ٻاهر ڏونديندي

جهنگل روهه پئي ووڙيندي

شهر رانجهن دي ڪاڻ..... وسدا دل وچ

هندي

هيءَ هڪ حقيقت آهي ته صوفي روحل فقير وحدت الوجود جو
قائل هو. سندس سمورو ڪلام انهيءَ فڪر سان ڀريل آهي. سندس ڪلام
تي ڪجهه لکڻ کان اڳ ضروري آهي ته ان نظريي جي تاريخ ۽ تشريح بابت
به اکر لکيا وڃن.

وحدت الوجود جو نظريو ڇو. ڪڏهن. ۽ ڪيئن. پيدا ٿيو؟ ان لاءِ
جيڪڏهن اسان اسلامي تاريخ تي نظر وجهنداسون ته معلوم ٿيندو ته خلافت
راشده (۶۱۱-۶۳۲ع) کانپوءِ بنو اميه جي دور (۷۴۹-۱۱۱ع) ۾ تمام
گهڻا ملڪ فتح ٿيا. نتيجي ۾ غنيمت جو مال گهڻو گڏ ٿي ويو. دولت بچڙي
شيءَ آهي. تنهنڪري ٽن دولت جي گهڻائي اسلام جي سياسي نظام ۾

خاص تبديلي پيدا ڪئي. خليفا مسجد ۽ حجرو ڇڏي عاليشان محلاتن ۾
رهڻ لڳا ۽ منبر بجاءِ عاليشان تخت تي ويهڻ لڳا. اڳ خليفي سان ڪنهن به
وقت ڪوبه ماڻهو ملي ٿي سگهيو. پر هينئر محلات جي در تي دربان بيهاريا
ويا. خلفاءِ راشدين جي دور ۾ خليفن سڳورن جو جيڪو عوام سان گهرو
تعلق هو. سو ختم ٿي ويو. خلافت جي جاءِ تي ملوڪيت اچي وئي. معاويه
جي وفات کان پوءِ يزيدي دور اسلامي تاريخ جو اونڌاهو دور آهي. ماڻهن
سان ڏاڍا ظلم ٿيا. ڪربلا وارو قهري قضيو ٿيو. اهو ئي سبب آهي جو نيڪ
دل مسلمان بيزار ٿي ويا ۽ هنن وقت جي حڪومت سان پنهنجا تعلقات ٽوڙي
ڇڏيا. سندن قهري ڪارروايون ۽ عيش عشرت واري زندگي ڏسي عوام
ڪانئن بيزار ٿي ويو. ڪي الله جا پيارا پانها دنيا جي ڌنڌن کان دور ٿي گوشي
نشين ٿي ويا جن کي بعد ۾ صوفي سڏيو ويو. هنن ظاهري ڏيک واري
عبادت جي پيٽ ۾ ان ڳالهه تي وڌيڪ زور ڏنو ته سڀني صاف رکجي ۽ اندر
اُجاري اچو ڪجي. اهو ئي سبب آهي جو حضرت شاهه عبداللطيف ڀٽائي^ع
فرمايو:

روزا نمازون. ايءُ پن چڱو ڪم

او ڪو ٻيو فهم. جنهن سان پسجي پرينءَ کي

ٻئي هنڌ فرمايو اٿن:

اندر تون اُچار. پنا پڙهندين ڪيترا

انهن ڳالهين سبب ڪيترائي نوان نظريا پيدا ٿيا. جن مان هڪ
نهايت ئي اهم نظريو ”وحدت الوجود“ آهي.

وحدت الوجود واري نظريي جو مختصر لفظن ۾ مفهوم اهو آهي ته
خدا کان سواءِ ڪائنات ۾ ڪابه شيءِ موجود ڪانه آهي. يا ڪٿي ائين چئجي
ته جو ڪجهه موجود آهي. سو سڀ خدا ئي آهي. اهل ظاهر خدا کي
ڪائنات جي سلسلي کان ڌار نه ٿا سمجهن. يعني ڪائنات جي مختلف شين
۽ انسانن ۾ ڪو فرق نه آهي. جو فرق آهي. سو ظاهر ۾ آهي. پر باطن ۾
بلڪل نه آهي.

تاريخي لحاظ سان وحدت الوجود جو نظريو مسلمان صوفين ۾ ٽين
صدي هجري جي پڇاڙيءَ ۾ قائم ٿي چڪو هو. پر ان کي جهين ستن

هجري ۾ فلسفہ پسند صوفين جي هڪ جماعت وڌيڪ مضبوط ۽ مستحڪم ڪيو. هنن تصوف کي فلسفي جي رنگ ۾ رنگي. هڪ الڳ الاهيات جو فڪري نظام قائم ڪيو. انهن ۾ ابوالفتح شهاب الدين (م ۵۸۷ھ) ابن عربي (م ۶۲۸ھ) ابن فارض (م ۶۳۲ھ) ابن سبعين (م ۶۱۸ھ) ۽ عفيف الدين (م ۶۹۰ھ) ۽ سندن ساٿي گهڻو مشهور آهن. پر جنهن بزرگ ان عقيدتي جي تمام گهڻي تبليغ ڪئي ۽ جنهن جي هٿان هيءُ فلسفو مڪمل ۽ مضبوط ٿيو، سو شيخ محي الدين ابن عربي آهي. جنهن کي شيخ اڪبر سڏيو ويندو آهي. ابن عربي جي تبليغ وحدت الوجود واري نظريي کي اسلامي عقيدتي جي حيثيت ڏني. شيخ اڪبر جي ولادت ۵۶۰ھ ۾ اسپين ۾ ٿي. هن مشرق ۽ مغرب جي ڪيترن ئي ملڪن جو سير سفر ڪيو. سندن وفات ۶۲۸ھ ۾ ٿي ۽ سندن آخري آرام گاهه دمشق ۾ آهي. ابن عربي جي تصنيفات ۾ ”فضوض الحڪم“ ۽ ”فتوحات مڪيه“ کي مڙني کان وڌيڪ شهرت ملي. سندن عقيدن ۽ نظرين بابت انهن ٻنهي ڪتابن مان ڪافي معلومات ملي ٿي.

ابن العربي جا اهي ٻئي ڪتاب جڏهن سنڌ ۽ هند ۾ پهتا ته اهي سڄا عالمن کي وڻي ويا. هنن انهن جون شرحون لکيون ۽ وحدت الوجود واري نظريي کي زور وٺرايو. هيءُ اهو زمانو هو. جڏهن هندوستان ۾ مسلمانن جي حملن سبب مقامي قوتون ڪمزور ٿي چڪيون هيون ۽ ظاهريءَ طور انهن جو اڀرڻ ۽ وري طاقت ۾ اچڻ مشڪل نظر اچي رهيو هو. اهڙين حالتن ۾ انسان دوست مسلمانن خانقاهون آباد ڪري انسان دوستيءَ جو پرچار ڪيو. جنهن کان نه فقط مسلمان، پر هندو به متاثر ٿيا. ڪيترائي هندو، مسلمان صوفين جا عقيدت مند بڻجي ويا ۽ اهڙيءَ ريت ڀڳتي تحريڪ شروع ٿي. سادو سنتن مندر ڇڏي وڃي مٿا آباد ڪيا.

جڏهن هند ۽ سنڌ ۾ اسلامي تصوف مقبول ٿيو ته هندو ڌرم ۾ هڪ انقلاب آيو. ان ۾ نئين سوچ ۽ نئون فڪر پيدا ٿيو. مثلاً سڀني انسانن سان محبت ڪرڻ، ذات پات واري غير انساني رسم ۽ رواج کان نفرت ۽ بيزاري ۽ انساني پائيچاري واري نظريي کي پسند ڪرڻ وغيره. هوريان هوريان سڄا هندو اسلامي عقيدن جا پيا عناصر هندو مذهب ۾ سمائي ڇڏيا. جيڪي ڀڳتي تحريڪ جا معتقد هئا، تن کي صوفيت يا اسلامي

تصوف ۾ ڪيتريون ئي سٺيون ڳالهيون نظر آيون.

هيءَ هڪ اتفاقي ڳالهه آهي ته هندن ۾ ڀڳتي تحريڪ پهريون ڀيرو هندستان ۾ ان وقت پيدا ٿي. جڏهن وحدت الوجود جا حامي اهو عقيدو مسلمانن ۾ مقبول ڪرڻ ۾ مصروف هئا. اهڙيءَ ريت ٻئي تحريڪون رلي ملي هڪ ٿي ويون ۽ ان جي نتيجي ۾ اهو سمجهيو ويو ته جيڪڏهن ظاهري طور نه سهي، پر اندروني طور سمورا مذهب هڪ آهن.

اٺين صديءَ ۾ هندومت ۾ زوال اچي چڪو هو. هندن ان کي جيارڻ جي ڪوشش ڪئي. مشهور هندو مفڪر شنڪر اچاريه (۸۶۸-۷۸۸) مالا بار ۾ پيدا ٿيو. هن هندن کي ٻنهي، فسفاڻي ۽ منطقي انداز سان سمجهايو ته اسلام ۽ هندومت هڪ آهن. شنڪر اچاريه جيڪو خدا جو تصور پيس ڪيو هو، ان جو مقصد عبادت ڪرڻ هو. اسلام هڪ رحيم ۽ مهربان خدا جو تصور پيش ڪيو. جيڪو مخلوق سان محبت ڪري ٿو ۽ مخلوق ان سان محبت ڪري ٿي. ان تائين پهچڻ جو ذريعو ڀڳتي، عبادت ۽ رياضت ٿي هو. اسلام جي اثر هيٺ گهڻي کان گهڻا ماڻهو ”ڀڳتي مارگ“ جا قائل ٿي ويا.

هندوستان ۾ چشتيه سلسلي جا بزرگ وحدت الوجود واري عقيدتي جا پوئلڳ هئا. هندوستان ۾ سڀ کان پهرين مسعود بڪ هن نظريي جو پرچار ڪيو. جيڪو فيروز تغلق جو همعصر ۽ مائٽ هو. ان جا عقيدت مند ڏينهن ڏينهن وڌندا رهيا. سندس وڏندڙ مقبوليت ڏسي فيروز تغلق فتوا باز ملن کان هن جي خلاف ڪفر جي فتويٰ جاري ڪرائي ۽ کيس سرعام قتل ڪيو ويو.

شنڪر اچاريه کانپوءِ رامانج (۱۰۳۷-۱۱۲۷) دکن ۾ ڀڳتي تحريڪ کي زور وٺرايو. کانئس پوءِ رامانند (۱۲۹۹-۱۴۰۱) ڀڳتي تعليم جو پرچار ڪندي هڪ ڌار پنٿ قائم ڪيو. جنهن جو بنيادي اصول هن هيءُ رکيو ته سمورا انسان پاڻ ۾ ڀائر آهن. برهمڻن جي تعليم خلاف هن پنهنجي پنٿ ۾ گهٽ ذات وارن کي به ان ۾ داخل ڪيو ۽ سڀني کي هڪ جيترو درجو ۽ عزت ڏني. رامانند جي جيلي ڀڳت ڪبير (۱۴۸۸-۱۵۱۷ع) هيءُ نظريو پيش ڪيو ته بندي جي خدا سان محبت تڏهن ٿي سگهي ٿي، جڏهن هو پاڻ کي مذهب جي خانن ۾ نه ورهائي. هن دعويٰ ڪئي ته چوٽڪارو هر

شخص لاءِ ممڪن آهي. پر شرط اهو آهي ته سندس دل ۾ الله جي محبت پيدا ٿئي ۽ ان لاءِ ڪنهن مذهب جي پابندي ضروري نه آهي.

هيءَ هڪ حقيقت آهي ته هندي ٻوليءَ کي ادبي مقصدن لاءِ مسلمانن ئي استعمال ڪيو ڇو ته روز مره جي انهيءَ ٻولي کي برهمڻن ناشائستہ زبان سمجهي نظر انداز ڪري ڇڏيو هو. خوشيءَ جي ڳالهه اها آهي ته صوفي سونهارن جون اهي قيمتي تصنيفون زماني جي لاهن چاڙهن کان گهڻي پاڳي بچي ويون. هنن هندي زبان جي ذريعي امن، انسان دوستي ۽ پاڻيچاري وارو پيغام هندو گهراڻن تائين پهچايو. مسلمان صوفي شاعرن جو اهو ئي مقصد هو. جنهن لاءِ هنن هندي زبان ۾ شعر چيو ۽ ان جو معيار بلند ڪيو. مسلمان صوفي شاعر. عربي فارسي جا ته عالم هئا، پر ڪين هندي تي به عبور حاصل هو. هنن نين تشبيهن ۽ استعارن سان هندي شاعري کي مالا مال ڪيو. هنن اتان جي جبلن، درياهن، موسمن، رستن رسمن مطلب ته سڄي ماحول کي پنهنجي شاعريءَ جو موضوع بڻايو. صوفين جي سماع واري محفل ۾ هندي دوا پڙهيا ويندا هئا. جنهن کي "ڪيرت" چيو ويندو هو. هڪ پيري بنده نواز گيسو دراز کان ڪنهن سوال ڪيو ته، "سائين! صوفي سڳورا هندي کي ايترو ڇو ٿا پسند ڪن؟" ورائيائون ته، "ڪنهن زبان ۾ ڪا اهڙي خوبي هوندي آهي، جيڪا ٻين ۾ ڪانه هوندي آهي. هندي تمام مٺي سڀاهي ۽ نرم نازڪ زبان آهي. ان جي موسيقي ۾ سوز ۽ گداز آهي. جيڪو هڪ دم دل تي اثر ڪري ٿو".

حضرت امير خسرو کان اٽڪل پنجاهه ورهيه پوءِ ملا دائود "چندائن" نالي هڪ مثنوي لکي جنهن جو ملا عبدالقادر بدايوني "منتخب التواريخ" ۾ ذڪر ڪيو آهي. ان کانپوءِ ان طرز تي ٻيون به مثنويون لکيون ويون. مثال طور: قطبن جي "درگاوتي" ملڪ الشعراءِ ملڪ محمد جائي جي "مدومالتي" عثمان جي "چتراولي" ۽ شيخ نبي جي "گيان ديب" مشهور مثنويون آهن.

وڏي ڳالهه اها آهي ته هندي ۾ شعر چوڻ وڏا صوفي بزرگ ۽ شريعت جا صاحب عالم هئا. سندن وڏي عزت هئي، ۽ ڪنهن به مسلمان سندن ڀڳتي شاعريءَ تي ڪو اعتراض ڪونه ڪيو. انهن کان علاوه هڪ وڏو صوفي شاعر حضرت عبدالقدوس گنگوهي (۱۴۶۱-۱۵۲۷) آهي.

جيڪو مشهور ديني عالم هو. هو هندي جو وڏو شاعر هو. سندس تخلص "الڪداس" هو. سندس هندي دوهن جو ڪتاب "الڪ ٻائي" جي نالي سان مشهور آهي. جنهن کي "رشد نامو" پڻ سڏيو ويندو آهي.

ان ئي دور جو مشهور شاعر گرو نانڪ (۱۴۶۹-۱۵۲۸) آهي جنهن هندي شاعريءَ جي ان روايت کي سگهارو ڪيو. جنهن جي ٻائي ۽ فارسي، پنجابي ۽ برج پاشا جو سنگم نظر اچي ٿو. نانڪ جي شاعريءَ ۾ معلوم ٿئي ٿو ته هو اسلامي تصوف کان گهڻو متاثر آهي.

نانڪ جي لاڏاڻي کان ڇهه سال پوءِ دادو ديال (۱۵۴۴-۱۶۰۳)

پيدا ٿيو. سندس جنم گجرات ۾ ٿيو، پر هن پنهنجي زندگي جو وڏو حصو راجستان ۾ گذاريو. هن گجراتي مراني، مارواڙي، سنڌي هندي ۽ فارسي زبانن ۾ شعر چيو. دادو ديال لاءِ چيو ويندو آهي ته هو مسلمان هو ۽ سندس اصل نالو دائود هو. هو اڪبري دور جو بلند پايه شاعر هو. ان دور جو هڪ ٻيو وڏو شاعر عبدالرحيم خان خانان پڻ هو، جنهن هندي، سنڌي ۽ فارسي ۾ شعر چيو. افسوس جو عبدالرحيم (رحيمن) جو فارسي ۽ هندي ڪلا، ته ملي ٿو، پر سندس سنڌي ڪلام زماني جي لاهن چاڙهن سبب گم ٿي ويو. يا ڪنهن مڙهيءَ ۾ پيل هجي، جنهن جي اسان کي ڄاڻ ڪانه آهي.

هيءَ هڪ تاريخي حقيقت آهي ته صوفي سڳورن جي سماع واري محفل ۾ فارسي ۽ سنڌي کان سواءِ هندي ڪلام پڻ وڏي ذوق ۽ شوق سان پڙهيو ويندو هو. سنڌي ادبي تاريخ ٿي نظر وجهڻ سان معلوم ٿيندو ته قاضي قادن کان وٺي فقير هدايت علي نجفي تارڪ تائين هندي شاعريءَ ۾ ٿورو گهڻو اثر هر دور ۾ نظر ايندو. شاهه ڪريم بلڙيءَ واري جي ملفوظات بيان العارفين ۾ آيل آهي:

"فرمايائون ته تصوف (سلوڪ جي واٽ) جو ڪنهن پرو پانڊ نه لڌو آهي. سڀ ان جي ڄاڻ ۾ عاجز آهن. جي ڪو چوي ٿو ته آءُ اهو علم ڄاڻان ٿو، ته پڪ ڄاڻجو ته ان کي ڪي به نه ٿو اچي.

آهي اهڃاڻو، پير پريان جو جيڏيون،
جنين ساڃاڻو، تنين تان نه پروڙ ٿو.

پوءِ هي هندي بيت پڙهيائون.

اي سمن گات پريم ڪي. پڙي جو ڪيسي پير
ايه ڪولي ڪلي نهين. سڀ جڳ رهيا ادير

ترجمو: اي سمن! پريم جي ڳنڍ اهڙي طرح ڏني پئي آهي. جو
ڪولن سان پڻ نه ٿي ڪلي. سارو عالم ان جي ڪولن ۾ عاجز آهي.

هيءَ هڪ تاريخ حقيقت آهي ته صوفين واري سماع جي محفل ۾
هندي ڏوها وڏي ذوق شوق سان پڙهيا ويندا هئا. ان جو هڪ مثال مٿي ڏنو
ويو آهي. ٻيو ثبوت شاهه عبداللطيف ڀٽائي جو رسالو آهي. جنهن ۾ بيراج
هندي جي عنوان هيٺ هندي ڏوها ڏنل آهن.

سندس هندي ڪلام پڙهڻ کان پوءِ پتو پوي ٿو ته روحل فقير ڪي
ڀڳت ڪبير داس سان وڏي عقيدت ۽ محبت آهي: پنهنجي هڪ شيد ۾
چوي ٿو:

مون مين سڪل سڪل سون نيارا

مين داس ڪبير ڪهايا

يعني مان سڀ ڪجهه آهيان. جنهن کي ڪابه شڪل نه آهي. مان
پاڻ کي ڪبير جو ٻانهو چورايان ٿو. انهيءَ شيد جي آخر ۾ چئي ٿو:

ڪهت ”روحل“ هم روحل پي ناهين

ڪبير روپ همارا

يعني روحل چوي ٿو ته مان روحل به نه آهيان. اسان جي صورت
ڪبير جي صورت آهي.

ڀڳت ڪبير پنهنجي هڪ دوهي ۾ الله جي وحدانيت بيان ڪندي
سبق سڀڪاري ٿو ته محبوب تنهنجي من ۾ ائين موجود آهي. جيئن گل ۾
خوشبوءِ تون اڃايو ٻاهر ڊوڙندو رهين ٿو. هو توکي هٿ نه ايندو. اهو ته رَج
۾ رُلڻ آهي. اهو الڪ جنهن کي ڪابه صورت نه آهي. هميشه جيئن وارو ۽
فنا نه ٿيڻ وارو تنهنجي دل ۾ ٿي موجود آهي: فرمائي ٿو:

ڪاهي ڪو پرهت بانوري. اوه تو تيري پاس هي
وه ويا پڪ تيري مانهين. پهلون مين جيسي پاس هي

ٻاهر ڪو ڊوڙي هاٿ نه آوي. مرگه ترشنا ڪيل.
الڪ امورت. امر ابناسي. تو مانهين پرڪاس هي.

روحل فقير به ڀڳت ڪبير واري اها وات وٺي اهو ساڳيو سهڻو
سبق هن ريت ڏنو آهي.

اپنا روپ پڇان. سمجه من درسن پيهي
ڪستوري وسي مرگه ڪي مانهين
بن نن ڏوندي. سونگهي تانهين

هوءَ رهيا حيران

هو چئي ٿو ته پنهنجو پاڻ سڃاڻ. اي دل! سمجه ته اهو ئي سچو
ديدار آهي. مشڪ هرڻ جي اندر موجود آهي. مگر هو ان خوشبوءِ کي
بيابانن ۾ گوليندو ٿو وٽي. هو اهڙي ريت حيران پريشان آهي.

مطلب ته سنڌ جي صوفي شاعرن سنڌيءَ کان علاوه هندي ۾ شعر
چيو. ۽ ان جي ذريعي امن، انسان دوستي ۽ ايڪتا جو درس ڏنو. روحل به
انهن مان هڪ هو. سندس سنڌي، هندي ۽ سرائڪي ڪلام ادبي تاريخ ۾
وڏي اهميت رکي ٿو.

^۱ ڪنڊڙي وارن جو ڪلام: مقدمو ص-۵۴: سنڌي ادبي بورڊ

^۲ سرفراز جو موت جنهن نموني ٿيو. ان مان اها ڳالهه پڪ سان چئي سگهجي ٿي ته اهو
ڪفن کيس به نصيب نه ٿيو. قيد ۾ پنهني پيءُ پٽ کي قتل ڪيو ويو. دنيا جي طالبن لاءِ
اهو واقعو عبرت انگيز آهي.

^۳ وڪريل موتي ص: ۲۰

^۴ فقير دريا خان جو ڪلام محترم نياز همايوني وڏي محنت ۽ محبت سان سهيڙيو. اهو
”آءُ ڪانگا ڪر-ڳالهه“ عنوان هيٺ سنڌي ادبي بورڊ پاران سنه ۱۹۹۲ع ۾ ڇپجي چڪو
آهي.

^۵ تفصيل لاءِ ڏسو لطف الله بدوي جو لکيل ڪتاب ”ڪنڊڙي وارن جو ڪلام“ سنڌي
ادبي بورڊ حيدرآباد سنڌ.

روح فقير جو هندي ڪلام

ڪنڊڙي جو سنت روح فقير انهيءَ ڪلهوڙا حڪومت واري زماني ۱۷۰۱ - ۱۷۸۲ع ۾ پيدا ٿيو. جنهن کي عالمن ”سنڌي ادب جو سونهري دؤر“ سڏيو آهي. سنڌي ٻولي ارتقا جون الڳ الڳ منزلون پار ڪري هن زماني ۾ انهيءَ اوج کي وڃي رسي. انهيءَ ۾ جدا جدا موضوعن تي عالم ڪتاب لکڻ لڳا. ديني ۽ اخلاقي تعليم ۽ تربيت جو واهڻ، فارسيءَ بدران مادريءَ زبان سنڌيءَ کي بڻايو ويو. انهيءَ ۾ ”سنڌيءَ“ جي خاص نالي سان چڱي تعداد ۾ نظم ۾ ڪتاب لکيا ويا. عربيءَ ۽ فارسيءَ مان سنڌيءَ ۾ ڪتابن جي ترجمن جو سلسلو به هن دؤر ۾ شروع ٿيو. سنڌ جي سگهڙن شاعرن ۽ ڳالهين ڪندڙن، عوامي آڳاٽن قصن کي نئين سر سنڌي بيتن ۾ بيان ڪيو. ته ٻئي طرف صوفي سالڪن اهڙن قصن جي آڌار تي اعليٰ معيار وارا بيت رچي عوام کي توحيد ۽ طريقت، ايمان ۽ اخلاق جو پيغام ڏنو. سنڌي اساسي شاعري مڪمل طور اوج کي وڃي پهتي. جنهن جي ساڳو اسان کي شاهه عبداللطيف ڀٽائي جي ڪلام مان ملي ٿي.

ڪلهوڙا حڪومت جي دؤر ۾ فارسي شاعريءَ جي روايت به ڪنهن حد تائين جاري هئي. ڇاڪاڻ ته ان زماني ۾ راج، ڪاروبار جي زبان فارسي ٻولي هئي. ڪن عالمن سنڌ جي تاريخ ۽ ٻين موضوعن تي فارسيءَ ۾ به ڪتاب لکيا. انهن جو تفصيلوار ذڪر اسان کي ادب جي تاريخ تي لکيل ڪتابن ۾ ملي ٿو.

ڪلهوڙن جي حڪومت واري زماني ۾ سنڌ ۾ هڪ ٻي به ادبي ڌارا نظر اچي ٿي. اها آهي هنديءَ ۾ پڳتي شاعريءَ جي شروعات. سنڌي ادب جي تاريخ لکندڙن عالمن خبر نه آهي ته انهيءَ اهم ادبي ڌارا کي ڇو نظر انداز ڪري ڇڏيو آهي. لطف الله بدويءَ، ڊاڪٽر عبدالجبار جوڻيجي ۽ ڪن ٻين ان طرف اشارو ڪيو آهي. پر انهيءَ رجحان جي تفصيلوار چنڊ ڇاڻ نه ڪئي آهي. موجوده معلومات موجب سنڌي ۾ روح فقير پهريون درويش آهي، جنهن هندي شاعريءَ جي پڳتي ڀاؤنا واري ڌارا کان متاثر ٿي نه فقط

^۱ اهو هنڌ جتي هڪ مهنت جي ماتحت گهڻائي سادو رهندا هجن يا ان کي خانقاهه، درمسالو ۽ تعليم گاهه به چئي سگهجي ٿو. قاضي قادن جو ڪلام به اهڙيءَ هڪ مٿ مان مليو. جيڪو هند جي هڪ اديب هيري نڪر ايڊٽ ڪري پنهنجي عالمي مقدمي سان هندوستان ۾ ڇپرايو. تازو ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ وڌيڪ تحقيق ڪري ”قاضي قادن جو رسالو“ جي عنوان سان عاليشان ڪتاب تيار ڪيو. جيڪو سنڌالاجي پاران ڇپجي چڪو آهي.

^۲ شاهه ڪري بلڙيءَ واري جو ڪلام (ٻيو ڇاپو) عمر بن محمد دائود پوٽو ص-۱۷، ۱۱۸ شاهه عبداللطيف ثقافتي مرڪز ڀٽ شاهه ۱۹۷۷ع

نوٽ: محسن عباسي صاحب جي مهرباني، جنهن هندي ڪلام نقل ڪرڻ ۾ مدد ڪئي. (شوق)

سنڌي ۽ سرائڪي ۾ اهڙو شعر چيو آهي، پر هندي ٻوليءَ ۾ به چار ڪتاب لکيا آهن. انهن کان سواءِ هن هنديءَ ۾ دوها، سي حرفيون، ڀڄن (پد يا ڪيت) ۽ دوها به رچيا آهن. روحل فقير جي سڀ کان وڏي خوبي اها آهي ته هن مسلمان هوندي به هندو ڌرم جي ڳرڻن، شاسترن ۽ فلسفي جو گهرو مطالعو ڪيو آهي ۽ پنهنجي شخصي انيٽ جي آڌار تي ادوئت ويدانت ۽ يوگ، گيان، ڀڳتيءَ ۽ ڪرم جهڙن موضوعن تي هنديءَ ۾ شاعري ڪئي آهي. سنڌي شعر جي تاريخ ۾ مون کي اڄ ڏينهن تائين پيو ڪو به سنڌي شاعر نظر نه آيو آهي، جنهن هنديءَ ۾ انهيءَ قسم جي شاعري لکي هجي. ان لحاظ کان روحل فقير جو درجو سنڌي جي مڙني شاعرن کان نرالو ۽ يگانو آهي.

روحل فقير کي گذرڻي اٽڪل ٻه سؤ سال ٿيا آهن، پر سندس زندگيءَ جو خاطريءَ جوڳو سربستو احوال معلوم ٿي نه سگهيو آهي. ”ڪنڊڙيءَ وارن جو ڪلام“ نالي هڪ ڪتاب ۾ لطف الله بدويءَ زباني روايتن ذريعي روحل جي حياتيءَ جو ڪجهه احوال ڪٺو ڪري ڏنو آهي. هن سنت روحل جي ولادت جو سال ۱۷۲۴ع ۽ وفات جو سال ۱۸۰۴ع ڄاڻايو آهي، پر سندس ٽي لکن موجب اهي سال اندازي تي بيٺل آهن ۽ انهن بابت وڌيڪ تحقيق جي ضرورت آهي. سنڌ جي عالمن کي ۽ خاص طور ڪنڊڙيءَ جي فقيرن جي عقيدتمندن کي گهرجي ته انهيءَ ۾ ڪوڄنا ڪري روحل فقير جي خاطريءَ جوڳي سوانح عمري لکي تيار ڪن. سنت روحل جي ڪتاب ”اڳم ورتا“ ۾ ڄاڻايل آهي ته هن اهو ڪتاب آتم گيان جا راز جوڌپور جي راجا بجيه سنگهه کي سمجھائڻ لاءِ لکيو آهي. جوڌپور جي اتهاس مان خبر پوي ٿي ته راجا بجيه سنگهه ٽيوهين ورهين جي عمر ۾ سن ۱۷۵۳ع ۾ جوڌپور جي راڄگڏيءَ تي ويٺو ۽ چاليهه سال يعني ۱۷۹۳ع تائين حڪومت ڪيائين. روحل فقير جو سنڌ جوڌپور سان چڱو گهاٽو هو. بجيه سنگهه جو پٽ راجا بخت سنگهه به روحل فقير جو عقيدتمند هو. انهيءَ مان ظاهر آهي ته بجيه سنگهه کي جڏهن روحل فقير ”اڳم ورتا“ جو گيان درٻار ۾ ڏنو، تڏهن هن سنت جي عمر چڱي وڏي هوندي. اهو سمو، مير بجر خان جي سن ۱۷۸۰ع ۾ شهادت کانپوءِ جو هوندو. انهيءَ مان لڳي ٿو ته روحل فقير جو جنم ارڙهين عيسويءَ جي پهرئين ڏهاڪي ۾ ٿيو هوندو. جوڌپور جي قلعي

۾ سنت روحل جي سمادي ٺهيل آهي. گهڻي ئي هندو توڙي مسلمان شردالو انهيءَ جي درشن لاءِ ايندا آهن.

روحل فقير جو جنم ٿرپارڪر ۾ عمرڪوٽ ويجهو ڪنهن ڳوٺ روحل واءِ ۾ ڄاڻايو وڃي ٿو. جيئن ته هي علائقو راجستان جي سرحد ويجهو آهي ۽ مٿس راجستان جي ثقافت، ٻولي وغيره جو گهڻو اثر آهي، انهي ڪري سهج سڀاءُ روحل هندي ٻولي جو محاورو حاصل ڪري ورتو. آتم گيان ۽ روحاني علم جي حاصلات ۾ هن ٿرپارڪر جي سنت ڏونگرسي مهاراج کان گهڻو ڪجهه پرايو، جنهن کي سنت روحل پنهنجو گرو ڪري مڃيو آهي. ٻئي طرف هن پنهنجيءَ شاعري ۾ ڪبير ۽ دادو کي به گهڻن ئي هنڌن تي ياد ڪيو آهي. خاص ڪري هو پاڻ کي ڪبير جو پيو روپ ٿو ليکي. انهيءَ مان صاف ظاهر آهي ته سنت روحل، هندي جي ”نرڳڻ مارڳي سنتن“ جي وائيءَ جو به گهرو مطالعو ڪيو آهي. زباني روايتن موجب هن جهوڪ شريف جي شاهه عنايت صوفيءَ جي درگاهه تان گهڻو روحاني فيض حاصل ڪيو. سنڌ ۾ ستن ۽ جوڳين، سادن ۽ سنتن، سامين ۽ ڪنپٽ ڪاپڙين جي اڄ وڃ به آڳاٽي زماني کان وٺي هلندڙ هئي انهيءَ بابت اسان کي گهڻيئي حوالا اساسي سنڌي شاعريءَ ۾ ملن ٿا. خاص طور، سنڌ جي ولھ ۾ هنگلاج ديويءَ جو پراچين تيرت استان جڳياسين ۽ جاترين جي ڪشش جو مکيه مرڪز هو. اهڙن جاترين ۽ سنڌ جي مکاني ماڻهن جي وڃ ر گفنگوءَ ۽ ويچارن جي ڏي وٺ جو ذريعو به هندي ٻولي هئي، جنهن کي مموري اتر ڀارت ۾ صدين کان وٺي هڪ ڳنڍيندڙ ٻوليءَ Link Language نون درجو به حاصل ٿي چڪو هو. انهن سببن ڪري سنڌ ۾ به هنديءَ جو روج ٿيڻ سڀاويڪ هو. جنهن جي ثابتي اسان کي شاهه لطيف جي رسالي ان به ملي ٿي، جنهن ۾ ”سربيراڳ“ هندي ۾ ڪبير، دادو، نانڪ ۽ ٻين سنتن جا هندي دوها گڏ ڪري رکيا ويا آهن. ممڪن آهي ته اهي شاهه لطيف جي حاضريءَ ۾ ٿيل سماع جي محفلن ۾ ڳاتا ويا هوندا، جن کي اهاهه جي مريدن قلمبند ڪري ڇڏيو.

هتي اهو سوال ٿو پيدا ٿئي ته هنديءَ ۾ ڀڳتيءَ جو جهڙي رح الڳ ڌارائن ۾ ڦهلاءُ ٿيو آهي، تهڙي طرح سنڌ ۾ ڇو نه ٿيو؟ هندي ۾ سڱڻ ڀڳتي ڌارا جو به گهڻو وڪاس ٿيو آهي، جنهن ۾ ڀڳوان رام ۽

ڪرشن کي اپاڻهار جو اوتار سڳڻ روپ مڃي. انهن کي پوڄيو ويو آهي. گوسوامي تلسيداس جو رامچرت مانس. ڀڳوان رام جي ڀڳتيءَ ۾ لکيل آهي ته سورداس ۽ ميران ٻائيءَ جا پد. ڪرشن ڀڳتي جا مثال آهن. ٻئي طرف ملڪ محمد جائي جو رچيل پدماوت صوفيائي شاعري جو مثال آهي. ته ڪير ۽ دادو جي ڪوتا "نرگن ڀڳتيءَ" جي شاعري آهي. جنهن ۾ خلقهار کي "گڻ - آڪار" کان پري هڪ حق جي وجود ۾ محسوس ڪندي. انسان سموري ڪائنات سان ان جي وحدت جو انيؤ ڪيو ويو آهي. ڏسجي ته عربن جي سنڌ فتح ڪرڻ کان وٺي انهيءَ علائقي ۾ اسلام جو ڦهلاءَ شروع ٿيو. جنهن جو زور ڏينهن ڏينهن وڌندو ويو. سنڌ جي هندن گهڻي تعداد ۾ اسلام قبول ڪيو. جن اها واٽ نه ورتي تن مان گهڻا سنڌ مان لڏي ٻين هندو راجائن جي راڄن ۾ وڃي رهيا. نتيجو اهو نڪتو جو سنڌ ۾ هندن جو تعداد ڪل آدمشماري جو اٽڪل پنجويهه سيڪڙو بچيو. اهڙي ماحول ۾ "سڳڻ ڀڳتيءَ" واري شاعريءَ جو وڪاس سنڌ ۾ ٿي نه سگهيو. جنهن جو هڪ لازمي جزو مورتِي پوڄا آهي. جنهن جي اسلام ۾ اجازت ڏنل نه آهي. ٻئي طرف "نرگن ڀڳتيءَ" واري شاعري. صوفين جي وحدت الوجود واري فلسفي ۽ ٻين ويچارن جي تمام ويجهو آهي. انهيءَ ڪري ڀڳتي شاعري جي انهن ٻنهي ڌارائن جي ڦهلاءَ لاءِ سنڌ جو ماحول مددگار ثابت ٿيو.

سنڌي ادب جي ارتقا تي ويچار ڪجي ته نظر ايندو ته سنڌ ۾ عربن جي حڪومت ۷۱۲ع ۾ برپا ٿيڻ کان وٺي ارڙهينءَ عيسوي صدي جي آخر تائين ڪنهن به هندو شاعر جي رچنا نه ملي آهي. ۱۷۴۳ع ۾ ساميءَ ۽ ۱۸۵۰ع ۾ دلپت جو جنم ڪلهوڙا دؤر ۾ ٿيو آهي. پر سندن شاعري ٽالپرن جي دؤر جي ليکبي. جڏهن هو دنيوي ميا. موهر کي تياڳي ڀڳتيءَ جي راه تي اڳتي وڌيا. سنڌي ادب ۾ هيءَ اهڙو وڏو خال آهي. جنهن تي چڱيءَ طرح ويچار ڪرڻ جڳائي. پراڻي سنڌيءَ ۾ ائين کان ڏهين عيسوي صديءَ واري عرصي ۾ "مهاڀارت" جو سنڌ ۾ تيار ڪيل ڪو ايڊيشن موجود هو. جنهن تان عربي ۾ پوءِ ان جي آڌار تي فارسي ۾ مهاڀارت جون ڪجهه ڪٿائون ترجمو ڪيون ويون. انهيءَ جي خبر اسان کي فارسي ڪتاب "مجلد التواريخ" مان پوي ٿي. ڏهين صديءَ ۾ سنڌ ۾ "ورڻ ديوتا" جو

اوتار "اڏيرو لال" پيدا ٿيو. جنهن کي سنڌي مسلمان به زنده پير جي روپ ۾ مڃين ٿا. هندو ڌرم سان واسطو رکندڙ انهن ٻن ڪٿائن کان پوءِ ويندي سنت روحل فقير جي هندي رچنائن تائين يعني اٽڪل سٺ سو سالن جي ڊگهي عرصي ۾ سنڌ ۾ هڪ به هندو شاعر نٿو ملي. نڪو هندو ڌرم سان واسطو رکندڙ ڪابه رچنا ان زماني ۾ سنڌ ۾ لکيل نظر ائي آهي. ڇا سنڌ جي هندن ۾ ڪابه جذبات نه هئي. جنهن جو هو سنڌي شاعري ۾ اظهار ڪن. ٻئي طرف انهيءَ زماني ۾ ڀارت جي سڀني مکيه ٻولين ۾ رامايڻ، مهاڀارت، ڀاڳوت پراڻ وغيره گرنتن جا چڱي تعداد ۾ ترجما ملن ٿا ۽ انهن جي آڌار تي ڪوتائن ۽ ناٽڪن جي به رچنا ڪئي ويئي آهي.

سنڌي ادب ۾ انهيءَ خال پيدا ٿيڻ جو مکيه سبب اهو ٿو نظر اچي ته مسلمان حاڪمن ۾ سنڌ ۾ جن هندن اسلام قبول نه ڪيو. تن جو تعداد تمام ٿورو وڃي بچيو. گهڻائي جي وچ ۾ هو هميشه ڊپيل ۽ هيسيل رهيا. انهيءَ ڪري لکيت ۾ ادبي رچنائن ذريعي پنهنجن ڌرمي جذبن ۽ عقيدن جو اظهار هنن سماجي سطح تي نه ڪيو. اهڙو ساهت جيڪو ٿورو گهڻو لکيو ويو. انهيءَ جو دائرو. گهرن ۽ برادرين تائين محدود رهيو. اڏيري لال جو جنم ساڪي ۽ پنجڙا انهيءَ جو هڪ مثال آهن. جيڪي زباني روايتن ذريعي پيڙهيءَ به پيڙهي هلندا رهيا ۽ گهڻو پوءِ اوڻويهين عيسوي صدي جي وچ ڌاري قلمبند ڪيا ويا. سنڌ تي وقت به وقت ڌارين جا حملا به پئي ٿيا. انهيءَ ۾ به گهڻو ادبي سرمايو ناس ٿي ويو ٿو ڏسجي. پيو ته جيڪي هندو سنڌ مان لڏ پلاڻ ڪري ٻين علائقن ۾ هليا ويا. اهي پنهنجا ڌرمي گرنت ۽ ادبي رچنائون پاڻ سان کڻي ويا. سنڌ جي ڀر وارن علائقن راجستان ۽ گجرات جو دؤر ڪندي مون گهڻي لائبريرين نظر مان ڪڍيون آهن. اتي سوين صديون اڳ جا لکيل قلمي نسخا ۽ دستخط محفوظ آهن. اهڙن دستخطن جو تعداد هزارن ۾ آهي. جن جي ٻوليءَ جي سڃاڻپ نه ڪئي وئي آهي. انهيءَ جو تمام گهڻو امڪان آهي ته انهن ۾ ڪيتريون ئي لکتون آڳاٽي سنڌي ٻولي ۾ هونديون. قاضي قادن جو ستن دوهن کان وڌيڪ ڪلام اسان کي هريئا ۽ راجستان جي مندرن ۽ منن مان حاصل ٿيو آهي. سوامي پرائڻاٽ (۱۶۱۸-۱۶۹۴) جي سنڌي وائي گجرات ۾ مڌيه پرديش جي پرڻامي پنٿ وارن مندرن ۾ محفوظ رکيل هئي ته سنت دادو (۱۵۴۴-۱۶۰۲) جو

سنڌي ڪلام دادو پنڌي منن ۽ مندرن ۾ سلامت رکيو ويو هو. سامي جي سنڌي سلوڪ به ته اسان کي اصل ۾ امرتسر مان هٿ آيا آهن. انهيءَ ڪري گهڻي خاطري سان چئي سگهجي ٿو ته گجرات، راجستان، مڌيه پرديش (خاص طور تي برهانپور) وغيره علائقن آڳاٽن گرنٽ-پنڊارن ۾ جيڪڏهن ويهي جاچ ڪجي ته قديم ۽ وچين دور جي سنڌي ادب جا گهڻي لکيل رتن جيڪر ظاهر ٿي پون.

ڪن عالمن سنڌي ادب ۾ هتي جاڻايل خال تي ويچار ظاهر ڪندي ائين به چيو آهي ته سنڌي وائيا گهڻي قدر واپاري جاتي آهن. جن جي زندگيءَ جو مکيه مقصد آهي پيسو ڪمائڻ. انهيءَ ڪري ادب جي سرجڻ ۾ سندن چاهه نه هو. اهو ئي سبب آهي جو اسان کي مسلمانن جي حڪومت واري دور ۾ ڪنهن به سنڌي هندوءَ جون رچنائون نٿيون ملن. انهيءَ دليل ۾ مون کي ڪوبه وزن نظر نٿو اچي. جيڪڏهن ائين هجي ها ته سنڌ ۾ سن ۱۸۴۳ع ۾ انگريزن جي حڪومت برپا ٿيڻ شرط ئي تعليم ۽ ادب جي ڪيتر ۾ هندو ليکڪ ۽ شاعر نظر نه اچن ها. ڪنهن به جاتيءَ ۾ ان طرح اچانڪ تبديلي نه ايندي آهي. انهيءَ مان صاف ظاهر آهي ته سنڌ ۾ انگريزن جي حڪومت برپا ٿيڻ کان اڳ به هندو ليکڪ ۽ شاعر چڱي تعداد ۾ موجود هوندا هئا. جن جون رچنائون اسان کي اڃا تائين معلوم نه ٿي سگهيون آهن.

روحل فقير جون هنديءَ ۾ رچنائون

روحل جو ڪلام اٽڪل سو کن سال قلمي نسخن ۽ هٿ سان لکيل پوئين جي صورت ۾ محفوظ رکيو ويو آهي. ڀارت ۾ رهندڙ هن سنت جي مريدن ۽ عقيدتمندن سان ملاقاتن دوران معلوم ٿيو ته وٽن سنت روحل جو ڪلام دستخطن جي صورت ۾ موجود آهي. پر انهيءَ جي چيائڻ جي ۽ عوام ۾ ڦهلاءَ ڪرڻ جي ڪين منع ڪيل آهي. هن سنت جي ڪلام جو پهريون ڇاپو سن ۱۹۰۳ع ۾ گولا سنگهه پرچارام، ”روحل فقير“ نالي سان ڇپائي پڌرو ڪيو. انهيءَ ۾ روحل جو ڪجهه سنڌي ۽ سرائڪي ۽ ڪلام ۽ به هندي گرنٽ (شاستر من-پرپوڌ ۽ شاستر آڌ پڌي گرنٽ) شايع ڪيل آهن. سن ۱۹۶۴ع ۾ سنڌي ادبي بورڊ، ”ڪنڊڙيءَ وارن جو ڪلام“ ڪتاب شايع ڪيو آهي. جيڪو لطف الله بدي مرتب ڪيو آهي. انهيءَ ۾

روحل ۽ مراد فقير جو سنڌي ۽ سرائڪي ڪلام ڏنل آهي. ٻنهي فقيرن جي هندي ڪلام جا فقط ڪجهه مثال مهاڳ ۾ ڏنل آهن. ڀارت ۾ سن ۱۹۶۱ع ۾ ”روحل جو ڪلام“ نالي سان سنڌي ساهتيه سميٽيءَ، بمبئي مان هڪ ڪتاب شايع ڪيو آهي. جنهن کي ڊاڪٽر رگهومل موٽواڻي مرتب ڪيو آهي. انهيءَ ۾ سنت روحل کي باني ”روحل جون ڪجهه هندي رچنائون ڏنل آهن.

سنت روحل جي هندي ڪلام جو سڀني کان بهترين ڇاپو دهليءَ مان سن ۱۹۹۰ع ۾ شايع ٿيو آهي. انهيءَ جو ايڊيٽر آهي ڊاڪٽر رميش چندر مشر، جيڪو دهليءَ يونيورسٽيءَ جي راملال آئند ڪاليج ۾ هندي جو پروفيسر آهي. ڪتاب جو نالو آهي ”سنڌي ڪوي سنت روحل کي هندي ٻائي“ ڊاڪٽر مشر هندي ۾ ڀڳتي - شاعري جو جاتل سڃاتل ۽ مشهور نقاد آهي. انهيءَ موضوع تي سندس گهڻي ڪتاب هندي ۾ شايع ٿيل آهن. روحل جي هندي ٻائي جي اڀياس ڪرڻ ۽ انهيءَ جون صحيح پڙهڻيون مقرر ڪرڻ توڙي اوڪن لفظن جي معنيٰ لکڻ ۾ سنڌي جي مشهور شاعر نارايڻ شيام کيس گهڻي مدد ڏني آهي. ائين چوڻ ۾ ڪوبه وڌاءُ نه ٿيندو ته اهو ايڊيشن ٻنهي گڏجي تيار ڪيو آهي. انهيءَ ڇاپي کي تيار ڪرڻ ۾ هري دلگير کان حاصل ڪيل هڪ دستخط کي مکيه آڌار بڻايو ويو آهي. جيڪو سن ۱۹۳۰ع ۾ لاڙڪاڻي (سنڌ) ۾ لکيو ويو هو. هن ڇاپي ۾ سنت روحل جا هيٺ ڄاڻايل هندي گرنٽ ۽ ڪلام ڏنل آهن.

(۱) شاستر من پرپوڌ (۲) شاستر آڌيت گرنٽ (انيو ۽ آتم درسي ڪو انگي) (۳) نج مول گرنٽ (۴) شبد (پد) (۵) پندرهن تڻيان ڪو ويچار (۶) سي حرفي (۱-۲) (۷) اگم وارتا.

روحل فقير جي هندو عقيدتمندن مان معلوم ٿيو آهي ته هن سنت جو ٻيو به گهڻو ئي اڻ ڇپيل ڪلام آهي. جيڪو گڏ ڪري هڪ گرنٽ جي صورت ۾ ڇپائڻ گهرجي. لطف الله بدويءَ پنهنجي ڪتاب ”ڪنڊڙي وارن جو ڪلام“ جي مهاڳ ۾ ڄاڻايو آهي ته وٽس سنت روحل ۽ ڪنڊڙي جي ٻين فقيرن جو به هندي ڪلام موجود هو. اهو هن جدا ڪتاب ۾ ڇپائي پڌرو ڪرڻ جو ويچار ڪيو آهي، خبر نه آهي ته اهو ادبي خزانو ڪيڏانهن ويو. سنڌ جي عالمن کي گهرجي ته ڪنڊڙيءَ جي موجوده سنتن سان

سنڌي ڪلام دادو پنڌي مٺن ۽ مندرن ۾ سلامت رکيو ويو هو. سامي ۾ سنڌي سلوڪ به ته اسان کي اصل ۾ امرتسر مان هٿ آيا آهن. انهيءَ ڪري گهڻي خاطري سان چئي سگهجي ٿو ته گجرات، راجستان، مڌي پرديسر (خاص طور تي برهانپور) وغيره علائقن آڳاٽن گرنٽ-پنڊارن ۾ جيڪڏهن ويهي جاچ ڪجي ته قديم ۽ وچين دور جي سنڌي ادب جا گهڻي لکيل رتن جيڪر ظاهر ٿي پون.

ڪن عالمن سنڌي ادب ۾ هتي جاڻايل خال تي ويچار ظاهر ڪندي ائين به چيو آهي ته سنڌي وائيا گهڻي قدر واپاري جاتي آهن. جن جي زندگيءَ جو مکيه مقصد آهي پيسو ڪمائڻ. انهيءَ ڪري ادب جي سرجڻ ۾ سندن چاهه نه هو. اهو ئي سبب آهي جو اسان کي مسلمانن جي حڪومت واري دور ۾ ڪنهن به سنڌي هندوءَ جون رچنائون نٿيون ملن. انهيءَ دليل ۾ مون کي ڪوبه وزن نظر نٿو اچي. جيڪڏهن ائين هجي ها ته سنڌ ۾ سن ۱۸۴۲ع ۾ انگريزن جي حڪومت برپا ٿيڻ شرط ئي تعليم ۽ ادب جي ڪيتر ۾ هندو ليکڪ ۽ شاعر نظر نه اچن ها. ڪنهن به جاتيءَ ۾ ان طرح اچانڪ تبديلي نه ايندي آهي. انهيءَ مان صاف ظاهر آهي ته سنڌ ۾ انگريزن جي حڪومت برپا ٿيڻ کان اڳ به هندو ليکڪ ۽ شاعر چڱي تعداد ۾ موجود هوندا هئا، جن جون رچنائون اسان کي اڃا تائين معلوم نه ٿي سگهيون آهن.

روحل فقير جون هنديءَ ۾ رچنائون

روحل جو ڪلام اٽڪل سو کن سال قلمي نسخن ۽ هٿ سان لکيل پوئين جي صورت ۾ محفوظ رکيو ويو آهي. ڀارت ۾ رهندڙ هن سنت جي مريدن ۽ عقيدتمندن سان ملاقاتن دوران معلوم ٿيو ته وٽن سنت روحل جو ڪلام دستخطن جي صورت ۾ موجود آهي. پر انهيءَ جي ڇپائڻ جي ۽ عوام ۾ ڦهلاءَ ڪرڻ جي ڪين منع ڪيل آهي. هن سنت جي ڪلام جو پهريون ڇاپو سن ۱۹۰۲ع ۾ گولا سنگهه پرچارام، ”روحل فقير“ نالي سان ڇپائي پڌرو ڪيو. انهيءَ ۾ روحل جو ڪجهه سنڌي ۽ سرائڪي ۽ ڪلام ۽ به هندي گرنٽ (شاستر من پربوڌ ۽ شاستر آڌ پڌي گرنٽ) شايع ڪيل آهن. سن ۱۹۶۴ع ۾ سنڌي ادبي بورڊ، ”ڪنڊڙيءَ وارن جو ڪلام“ ڪتاب شايع ڪيو آهي، جيڪو لطف الله بدي مرتب ڪيو آهي. انهيءَ ۾

روحل ۽ مراد فقير جو سنڌي ۽ سرائڪي ڪلام ڏنل آهي. ٻنهي فقيرن جي هندي ڪلام جا فقط ڪجهه مثال مهاڳ ۾ ڏنل آهن. ڀارت ۾ سن ۱۹۶۱ع ۾ ”روحل جو ڪلام“ نالي سان سنڌي ساهتيه سميٽيءَ، بمبئي مان هڪ ڪتاب شايع ڪيو آهي، جنهن کي ڊاڪٽر زگهومل موٽواڻي مرتب ڪيو آهي. انهيءَ ۾ سنت روحل کي باني ”روحل جون ڪجهه هندي رچنائون ڏنل آهن.

سنت روحل جي هندي ڪلام جو سڀني کان بهترين ڇاپو دهليءَ مان سن ۱۹۹۰ع ۾ شايع ٿيو آهي. انهيءَ جو ايڊيٽر آهي ڊاڪٽر رميش چندر مشر، جيڪو دهليءَ يونيورسٽيءَ جي راملال آئند ڪاليج ۾ هندي جو پروفيسر آهي. ڪتاب جو نالو آهي ”سنڌي ڪوي سنت روحل کي هندي ٻائي“ ڊاڪٽر مشر هندي ۾ ڀڳتي - شاعري جو ڄاڻل سڃاڻل ۽ مشهور نقاد آهي. انهيءَ موضوع تي سندس گهڻي ڪتاب هندي ۾ شايع ٿيل آهن. روحل جي هندي ٻائي جي اڀياس ڪرڻ ۽ انهيءَ جون صحيح پڙهڻيون مقرر ڪرڻ توڙي اوڪن لفظن جي معنيٰ لکڻ ۾ سنڌي جي مشهور شاعر نارايڻ شيام کيس گهڻي مدد ڏني آهي. ائين چوڻ ۾ ڪوبه وڌاءُ نه ٿيندو ته اهو ايڊيشن ٻنهي گڏجي تيار ڪيو آهي. انهيءَ ڇاپي کي تيار ڪرڻ ۾ هري دلگير کان حاصل ڪيل هڪ دستخط کي مکيه آڌار بڻايو ويو آهي. جيڪو سن ۱۹۲۰ع ۾ لاڙڪاڻي (سنڌ) ۾ لکيو ويو هو. هن ڇاپي ۾ سنت روحل جا هيٺ ڄاڻايل هندي گرنٽ ۽ ڪلام ڏنل آهن.

(۱) شاستر من پربوڌ (۲) شاستر آڌيت گرنٽ (انيو ۽ آتم درسي ڪو انگي) (۳) نج مول گرنٽ (۴) شبد (پد) (۵) پندرهن تٿيان ڪو ويچار (۶) سي حرفي (۱-۲) (۷) آگم وارتا.

روحل فقير جي هندو عقيدتمندن مان معلوم ٿيو آهي ته هن سنت جو ٻيو به گهڻو ئي اڻ ڇپيل ڪلام آهي، جيڪو گڏ ڪري هڪ گرنٽ جي صورت ۾ ڇپائڻ گهرجي. لطف الله بدويءَ پنهنجي ڪتاب ”ڪنڊڙي وارن جو ڪلام“ جي مهاڳ ۾ ڄاڻايو آهي ته وٽس سنت روحل ۽ ڪنڊڙي جي ٻين فقيرن جو به هندي ڪلام موجود هو. اهو هن جدا ڪتاب ۾ ڇپائي پڌرو ڪرڻ جو ويچار ڪيو آهي، خبر نه آهي ته اهو ادبي خزانو ڪيڏانهن ويو. سنڌ جي عالمن کي گهرجي ته ڪنڊڙيءَ جي موجوده سنڌن سان

ملاقاتون ڪري ۽ اتان جي فقيرن توڙي ڪنڊڙي جي عقيدتمندن کان سمورو ڪلام هٿ ڪري، انهيءَ کي سوڌي سنواري ترتيب ڏيئي ڇپائي پڌرو ڪن.

روحل جي هندي ڪلام جي جهلڪ

روحل فقير جو جيڪو ڪلام حاصل ٿي سگهيو آهي، انهيءَ جي آڌار تي اهو چئي سگهجي ٿو ته سندس فقط ويه سيڪڙو ڪن ڪلام سنڌي ۽ سرائيڪي ۾ آهي، باقي اسي سيڪڙو ڪلام هندي ٻولي ۾ آهي. جيئن ته سندس هندي ڪلام جي گهڻن کي ڄاڻ ٿي نه آهي، انهيءَ ڪري هتي مختصر طور انهيءَ جي معلومات ڏجي ٿي.

(۱) شاستر من پرپوٽ

هيءُ گرنت روحل جي مڙني رچنائن ۾ اهم آهي. انهيءَ جو مقصد سنت شاعر جي لفظن ۾ اهو آهي ته آتم گيان ذريعي من کي شد (پاک) ڪرڻ ۽ انهيءَ کي دنياوي مايا موهر، لوپ لالچ، اهنڪار وغيره کان هٽائي صحيح راهه تي وٺي وڃڻ. روحل فقير جو هي سڄو ڪتاب من ۽ چت (يعني، سمجهه، ٻڌي، ضمير، پلي پري جي وچ ۾ فرق ڪرڻ جي قوت) جي وچ ۾ گفتگوءَ واري عبارت ۾ لکيل آهي. انهيءَ ۾ دوها، چوپايون، سوٿيا، ڪوٽ، پڌ ۽ ٻيا چند ڪتب آندل آهن. هيءُ سموري لمبي بياني ڪويتا آهي، جنهن ۾ انسان جي الڳ الڳ ڀاڻن ۽ وڪارن کي ڪردارن جي روپ ۾ پيش ڪيو ويو آهي. يگتي شاعري ۾ هن قسم جون رچنائون تمام ورلي نظر اچن ٿيون.

(۲) شاستر اديت گرنت

هن ڪويتا ۾ به روحل گفتگوءَ واري عبارت استعمال ڪئي آهي ۽ دوها، جهولنا، ڪنڊلي، ڪوٽ سوٿيا وغيره چند ڪتب آندا آهن. موجوده صورت ۾ هي رچنا ٻن ڀاڱن ۾ ختم ٿئي ٿي: ”انيو ڪو انگ“ ۽ ”آتم درسي ڪو انگ“. پر ڪويتا مان اشارو ملي ٿو ته انهيءَ جو ٽيون ڀاڱو آهي ”من جو انگ“ ان مان لڳي ٿو ته حاصل ٿيل دستخط اڻپورو آهي. هن رچنا جو مکيه مقصد آهي پریم جي مهما سمجھائڻ، سمجھه يا ٻڌي جڏهن پریم جو سهارو وٺي عشق جي خماريءَ ۾ پوريءَ طرح ٻڌي وڃي ٿي تڏهن عام

لوڪن کي اهو ادبت يعني عجيب تماشو لڳي ٿو. جيتوڻيڪ اهڙيءَ سمجھ پنهنجي پرين سان ملي انهيءَ ۾ پنهنجي الڳ وجود کي ختم ڪري انهيءَ سان هڪ ٿي وڃي ٿي.

روحل ادبت گرنت منهن، اٿي وچن انيڪ،
سمجھيگا ڪو سنت جن، جان گهٽ ڪليا وويڪ،
جان گهٽ ڪليا وويڪ، سنو وانگي گني نياري،
پيا پيالا پریم، چڙهيا تنهن عشق خماري،
گيان ڪلام الٽ سلت، جاءِ مليو جب ايڪ،
روحل ادبت گرنت منهن، اٿي وچن انيڪ.

وويڪ يا اهڙي سمجھ پيدا ٿيڻ جي سڀ کان وڌيڪ سڃاڻپ اها آهي ته ان جي سامهون انسان جا پيدا ڪيل فرق ۽ سنڌا سڀ غائب ٿي ٿا وڃن:

نا ڪڇ اونچ نه نيچ هئ، سڀ ڪر ناجو ايڪ،
روحل سوچي تب پڙي، جب ڪليءَ وچار وويڪ.

اهڙي آتم گيانيءَ کي پوءِ هر هنڌ انهيءَ اتم تت جي وجود جو احساس ٿئي ٿو:-

ٻاهر انتر ايڪ هئ، پند برمهند منهن باس،
سرو-وياي آتما، جيون گهٽ مانهن آڪاس.

(۳) نج مول گرنت

هن گرنت ۾ روحل فقير سمجهايو آهي ته ڪهڙي طرح خالق جي من ۾ ايڪ مان انيڪ ٿيڻ جي خواهش پيدا ٿي ۽ هن سرشتيءَ جو سرجڻ ڪيو. گرنت ۾ دوها ۽ چوپايو چند ڪتب آندل آهن. ڪائنات جي سرجڻ تي روشني وجهندي شاعر دين ۽ دنيا ۾ نظر ايندڙ ڀونگ، پاڪند ۽ ڪرسن جي مخالفت ڪندي صحيح واٽ اپنائڻ جو سنديش ڏنو آهي.

(۴) شبد پڌ

نرگن-نرآڪار سرجڻهار ۾ پورڻ وشواس ظاهر ڪندي روحل فقير

هنن گيتن ۾ پريم ۽ وره جي ڀاونائن جو تمام سهڻي ۽ شاعراڻي عبارت ۾
ذڪر ڪيو آهي. انهن گيتن ۾ هنديءَ جي سنتن جي شاعراڻيءَ روايت کي
اڀرائي هولي، بسنت، ڦاڳ، وغيره ڏٺن جون علامتون ڪڍي شرنگار رس پيدا
ڪيو ويو آهي جيئن ته: ✓

(ٿل). ميري هردي ڦوليتو وره باڳ

شيام سندري ڪيلي ڦاڳ

انٿرا:- سپر صراحي رام رس پايا، پوت پريم بسر گئي ڪايا،
امر پيال پيا ڇاڻ، ڪيهون نه لاڳي جم ڪو ٻاڻ،
تنت تال ڌن انهد باجا، پانچ سڪي مل ناچن لاڳا،
آلت سلت جب ملت ايڪ، ڀول گيتو سپ پرم پيڪ،
چوٽي اميرس ڪي پڇڪاري، پيچ رهي پيا سنگ پياري،
برست بوند اير گلال، اندر باهر ديڪيا لال،
بڙا پسارا ايڪ مول، چوڙاسي لک لاڳا ڦول،
من پوئٿرا تنه ڪري، لنچار، چننه ليا نه تنت سار،
سيوڳ- گيان-ديپ گهٽ پيو پرڪاس، رٿن انڌيرو سڪل سوناس
ڪر ڪريا ائسا دينو سنگ، روحل آهي نسي راتو رنگ.

(۲) ٿل:-

هري سنگه ڪيلون مٿن هوري هوري، آڄ بسنت ڪي رت آهي،
تيل ڦليل لڳاءِ سڪي ري، ڦرا انگه لاج ڪي چوري چوري.

سر ڪماڪي چوڙي سڄائي

اگر چندن پرمل ڪستوري، گهس گهس پريئي ڪتوري ڪتوري

تلڪ مانگه سندور چڏائي

ڀاو ديا ڪا پوڪن پريا، ناک نٿ موتن جوري جوري،

گيان - انجن ڪي ريڪه لڳائي،

پريم ڪيسر جل پر پڇڪاري، ڪيلي شيام ڪشور ڪشوري،

برهه گلال لڳي پوت اڙائي

روحل رل مل شيام سندري، هرڪه هيت ڪيتوڙي ڪيتوري

رسنارت ونت ڦاڳه رچائي

(۳) ٿل

لاڳي پريت پيا جي سون، اوڙ بات سپ ڀولي،

آنتي ڪو ڪوچ ڪهيو نهين جاوي، سيج بني پر سولي.

انٿرا

دنيا همارا درد نه جاني، بيدردي ڪيا بوجهي ري،
لاڳو گهاو جان ڪي گهٽ مانهي، پيڙ اسي ڪون سوجهي ري
ورهه ويراڳه دل پيتر جاڳيو، ائسي لڳن لڳائي ري
ڀول گيو هٿ تن من ميرو جنه ڏي خبر نه پائي ري
ڪون هوءَ هم ڪون هيريو، گيب ڪي مانهه گلٽانا
ديڪون ديڪه ديڪن ۾ نه آوي، هوءَ رهيا هيرانا
جگه جنجال، گيو مت ميرو، رهي نه ڪل ڪي آسا
ايڪا ايڪ نام ڪي هٿ آسا، روحل رهنٽ پياسا
چوٽي اميرس ڪي پڇڪاري، پيچ رهي پيا سنگ پياري
برست بوند اير گلال، اندر باهر ديڪيا لال
بڙا پسارا ايڪ مول، چوڙاسي لک لاڳا ڦول
من - پوئٿرا تنه ڪري گنچار، چننه ليا نه تنت سار
گيان - ديپ گهٽ پيو پرڪاس رٿن انڌيرو سڪل سو ناس
ڪر ڪريا ائسا دينو سنگ، روحل آهي نسي راتو رنگ

(۳) ٿل

لاڳي پريت پيا جي سون اوڙ بات سپ ڀولي،

آنتي ڪو ڪوچ ڪهيو نهين جاوي، سيج بني پر سولي.

انٿرا

دنيا همارا درد نه جاني، بيدردي ڪيا بوجهي ري
لاڳو گهاو جان ڪي گهٽ مانهي، پيڙ اسي ڪون سوجهي ري
ورهه ويراڳه دل پيتر جاڳيو، ائسي لڳن لڳائي ري
ڀول گيو هٿ تن من ميرو، جنه ڏي خبر نه پائي ري
ڪون هوءَ هم ڪون هيريو، گيب ڪي مانهه گلٽانا
ديڪون ديڪه ديڪن ۾ نه آوي، هوءَ رهيا هيرانا
جگه جنجال گيو مت ميرو رهي نه ڪل ڪي آسا
ايڪا ايڪ نام ڪي هٿ آسا، روحل رهنٽ پياسا.

(۵) پندرهن تڻ وچار

هن ڊگهي بياني ڪوتا ۾ روجل فقير اُماس کان وٺي پرماسي تائين پندرهن تڻن جي سلسلي موجب سالڪ کي جوڳ ساڌنا ڪرڻ ۽ روزاني رهڻي کي نيم موجب هلائڻ جي هدايت ڪئي آهي. سنتن جي ڀڳتي شاعري ۾ ان قسم جي شعر جي رچنا عام ڪرڻ آهي. شعر جي شروعات هن ريت آهي.

پندرهن تڻ ڪاڪرو وچار. سنمڪ صاحب ڪوڙيا ڏيڍار
اماوس کي گهر ره ڪر دڪ. نهائ پريم ساگر. ميت ڪرم کي رڪ
جوت جهلمل انگ پنگال. پوري گرو ڪي يلـم حال

(6) سي حرفي (۲، ۱):

روجل جون رچيل ۽ سي - حرفيون يا ٽيهه - اڪريون روشنيءَ ۾ آيون آهن. انهن ۾ عام لوڪن کي ستسنگ. ڀڳتيءَ. گيان جي مهما ٻڌائيندي. سٺي ۽ نيڪ رهڻي ڪهڻيءَ جي نصيحت ڏئي ويئي آهي. جيئن ته غين ۽ نون اڪرن تي رچيل چند ڏسو:

غين غصا تج نرمل رهڻي. ننڍا نيڪي سر پر سهي
چاند سياڻپ بهو چترائي. ستگر شبد ملي رگهورائي
نون نام جب نهجي آيا. جيو سڀو ۾ آلت سمايا.

(۷) اگم وارتا

هيءَ گفتگوءَ واري عبارت ۾ لکيل روجل فقير جو مشهور گرنٽ آهي. ان جي شروعات ۾ لکيل آهي. "اگم وارتا روجل صاحب کي لکنت جس ۾ گوشني روجل صاحب اوڙ راجا وجيه سنگه جوڌپور کي راجا کي هٿ" هن ۾ شاعر. آدوٽ ويدانت فلاسافيءَ جو تڻ ڏنو آهي. راجا وجيه سنگه پنهنجي گروءَ سنت روجل کان ڪجهه سوال پڇيا آهن. جن جو جواب ڏيندي شاعر روحاني رازن جي پلٽ پلٽي آهي. وچ وچ ۾ پنڊت. درباري پروهت ۽ ايسر سنگه جا نالا به اچن ٿا. جن به ڪجهه سوال پڇيا آهن. شاعر ڪائنات جي ڪڻ ڪڻ ۾. هر هڪ جز ۾ برهم جو وجود مڃيو آهي ۽ پاڻ کي انهيءَ برهم يا خلقيندڙ جو "اوتار" ڄاڻايو آهي. تاريخي

لحاظ کان به هيءَ رچنا اهم آهي. ڇاڪاڻ ته انهيءَ مان هڪ طرف سنڌ راجستان جي وچ ۾ سندن جي ڄاڻ ملي ٿي ته ٻئي طرف روجل ۽ جوڌپور جي راجا وجيه سنگه بابت گرو شيش هڻڻ جي به سڌ پوي ٿي.

روجل فقير جي ڪلام ۾ مکيه ويچار

نرگڻ ڀڳتي ڌارا جي سنتن جي وائي گهڻو ڪري دوهن. سورن. چوڀاين. ڪنڊلين جهڙن ننڍن چندن ۾ ملي ٿي. انهيءَ ذريعي هو پنهنجي ۾ جي پاون. جذبن ۽ شخصي انيون کي سهج سپاءَ عام جنبا جي بولي ۾ ظاهر ڪن ٿا. انهيءَ ڪري سندس وائي عوام تي گهڻو اثر ڪري ٿي. اتم گيان ۽ روحاني رازن جي ايتار کان سواءِ سندن وائي کي سماجي لحاظ کان به گهڻي اهميت آهي. هنن عام لوڪن کي دوشي يا پياڻي جي وهنوار ۾ ختم ڪري عالمي پائيچاري ۽ امن امان قائم رکڻ جو سندس ڏٺو آهي جڏهن ڪو انسان روحاني سطح تي سڀني پرائين ۾ خلقتهار جو جلوو روپ پسي ٿو ته پوءِ هو روزاني زندگيءَ ۾ به فرق ۽ نفاق جي ديوارن ۾ توڙي سڀني کي برابريءَ جو درجو ڏئي ٿو. هن جي سامهون ننڍ وڏائي ۾ ڪوبه سنڌو نٿو رهي انسان جڏهن چٽ جي الڳ الڳ حالتن مان گذرندي ستگروءَ جي هدايتن موجب ساڌنا جي مارگ تي ايڪمنو ٿي اڳتي وڌي ٿو پوءِ کيس سڀ هنڌ "هڪ تڻ" جو وجود نظر اچي ٿو. روجل چوي ٿو:-

۱ سڀ گهٽ اتم رام هٿ. انڌيان سو جهت ناهن.

روجل سوجهي تب پڙي. جب ستگرو پڪڙي بانهن

۲ دل دريا ۾ پئس ڪي. نام نير انگ ڌوءَ.

گيان آنجن نيتر ۾. تاڪون ڪهون نه درسي دوءَ.

(من - پرڀوڌ. ڪيرتن - ۲)

پر ستگروءَ جي به مهر تڏهن حاصل ٿئي ٿي. جڏهن سالڪ آپو خودي ۽ آهنڪار تياڳي پوريءَ طرح گروءَ اڳيان پاڻ کي سمرين ڪري ٿو پوءِ ته سندس من وڪار پاڻ مرادو ختم ٿي وڃن ٿا:

جان دن تي گرو سرن پڙيو. تان دن تي ممتا متضي پاڳي.

مستڪ اوپر هاٿ ڌريو جب. ڪيتي پرڪار پلي ٻڌي جاڳي.

(آديت - سوڻيا ۲۲)

روزاني زندگيءَ ۾ سڀني کي هڪ نظر سان ڏسڻ ۽ مڙني کي هڪ جهڙو سمجهڻ وارو نظريو انسان جي من ۾ تڏهن پيدا ٿيندو. جڏهن هو يوگ جي نيمن موجب پنهنجي من کي وڪارن کان دور ڪري. من کي پنهنجي وس ۾ رکندو. ۽ يوگ آسٽن ذريعي پنهنجي جسم کي به صحتمند رکندو. من کي شڌ. پاڪ رکڻ لاءِ. نام - سمرڻ ڪرڻ به نهايت ضروري آهي. "گنديو گن گوبند ڪا پڙي نه ڪيد" (من پرپوڌ-۱۴۲). ڪير ۽ ٻين نرگشي سنتن وانگر روحل به مرڻ کان پوءِ موڪش جي حاصلات بدران زندگيءَ ۾ سڀني پرائين ۾ "برهم" جو درشن انهن جي خدمت - شيوا ۾ ئي زندگي گذارڻ کي سچو موڪش يا چوٽڪارو چيو آهي.

۱ سمجهه کي وچار دیک. جيون کي چار دن.
مئي پاڇي ستيه ڪهون. مڪتي ڪوئن لادي هئ.

۲ ايڪ هي روپ انيڪ ڌريو. جگه پول پڙيو جن ڪون گم ناهين.
روحل رنگ لاگو جن ڪون. سوئي ديکت ايڪ الڪ سڀ ماهين.

ڪير وانگر روحل به ڪتابي گيان. شاسترن وغيره جي الڳ الڳ ويچارن جي ميا چار. ۾ ڦاسڻ جي پيٽ ۾ "ستسنگ" ۽ ستگروءَ جي ذريعي روزاني زندگيءَ ۾ انپوءِ وسيلي گيان جي حاصلات تي گهڻو زور ڏنو آهي جنهن ۾ سهڪار. گڏجي جيتو گذارڻ ۽ مٿ محبت سان رهڻ جو به پيغام ملي ٿو.

شت شاستر هڻن ويدپران پڙهي. هردي ويد پڙهي بن موڪ نهين.
چپ ٽپ ڪرين. پن ڌيان ڌرين. بن گيان مٿي سنسا شوڪ نهين.
لڪ ويد پران انيڪ پڙهي. ست سنگ بنا رنگ لاڳي نهين.
روحل عشق ميدان محبت - دي. سورا سوئي پيچي مڙ پاڳي نهين.

(آديت گرنت)

سماجي جيون ۾ سدا چار جي نصيحت جو مقصد آهي هڪ انسان کي وهناري زندگيءَ ۾ ملي ڪري سڀني جي پلائيءَ جو خيال رکي زندگي گذارڻ. جيڪڏهن هر ڪو فرد ان موجب هلت ڪري ته پوءِ سماج ۾ وير. ونجوڳ ۽ دنگي فساد جي جڙ ٿي ناس ٿي وڃي. انهيءَ کي ئي لوڪ ڪلياڻ

يا صلح ڪل چيو ويو آهي.

سنت روحل فقير جيڪو ٻين کي اپدیش ڏنو آهي. انهيءَ تي سڀ کان اول پاڻ عمل ڪيو آهي. هن مسلمان هوندي هندو ڌرم جي گرنتن. شاسترن جو اڀياس ڪري مذهبي بنڌن کي ٽوڙي ختم ڪري ڇڏيو آهي. ٻئي طرف سنڌي سان گڏوگڏ سڄي ڀارت ديش جي عام فهم هندي ٻولي ۾ وائي رچي. جدا جدا ٻولين جي وچ ۾ پيدا ٿيل ترشيءَ ۽ فرق کي ختم ڪري ڇڏڻ جي به هدايت ڪئي آهي. ميل ميلاپ مٿ - محبت سک. پريم واري زندگي گذارڻ ۾ ئي انسانيت جو سچو سنديش سمايل آهي. ان طرف اشارو ڪندي روحل چوي ٿو:

✓ ملنا هويه تو مل لو سنتو. هئ ملني کي بير.
منس جنم ڦر هات نه آوي. چوراسي لک ڦيرا.

ان طرح. هيءُ منش جيون اسان کي ميل ميلاپ ۽ سهڪاري جيون گذارڻ جو هڪ اعليٰ موقعو ڏئي ٿو. ان ۾ کولي هڪ ٻئي سان ملي ونو. هڪ ٻئي کي جيءَ ۾ جاءِ ڏيو. هن ڌرتيءَ تي جنت آڻيو. اهڙو موقعو خبر نه آهي اوهان کي وري ملي يا نه؟ ان ڪري انهيءَ جو پورو فائدو ونو. سنڌڙيءَ جي ريگستاني علائقي ٿر ۾. مارن جي ديس جي پيدا ٿيل سنت روحل جو اهو ئي آهي سنديش اڄ جي انسان ذات کي. جيڪا شڪ شبيهي. وير. وروڌ. دوئي ۽ نفاق جي ماحول ۾ زندگي گذاري رهي آهي.

سنڌي بيت

○

جي تون صحيح سڃاڻي پاڻ، اٿي قيمت سندو قطرو،
ڪوري ڪنڊ قلوب مان منڌائيءَ جو ماڻ،
پري نهارڻ پيرڪي، سندو چئن جاڻ،
نت سائين توڙي ساڻ، آهي رات ڏينهن روجل چوي.

○

صحيح سڃاڻج سچ، مڙج مر ملامت ڪون،
گهڙي پنهنجي گهٽ ۾، پرواني جيئن پڇ،
مباري ڪڍج من مون، ڪوڙائيءَ جو ڪڇ،
رنگ پريان جي رڇ، رات ڏينهان روجل چوي.

○

جي لڳوئي تان لاءِ، هنيرڙو حبيب سان،
پاڻي پيچ پرست جا، سپريان ڏه ساڻ،
وحدت ۾ تو واه، روجل رتي روح جي.

○

جي لڳو آهين تان لڳ، پريان سنڌي پيچري،
من مون محبوبن جو، صحي سڃاڻج پڳ،
جڏي جوڻو جڳ، وڃي روجل رڇج رنگ ۾.

○

پڙهيا بيد ڪٽيب جا، ٿا ڏين ڏوراهان ٿس،
سي سچ ڄاڻن ڪينڪي، موها پسي مٿس
رات ڏينهان روجل چوي، رڙهي تنهنڪي رس،
پير پريان جو پس، نائي ڪنڊ قلوب جو.

○
پڙهڻ پرجهڻ پاڻ ۾، وڏو فرق ڦير،
ڪاڏي منهن محبوب جو، ڪاڏي اکر اير،
ساڻ سهائيءَ سچ جي، ڇا موافق ٿيندو مير،
جن صحيح سڃاتو پير، روحل رات نه تن کي.

○
پڙهي ڀرتو جن، سي عاقل عقل جا ڌڻي،
سي موتوا ٿي محبت ۾، ٿا پل پل پرين پسن،
تن تاڻن تمام ڪيون، محب جن جا من،
روحل مٿان تن، لڻا حرف حساب جا.

○
ڪاتب ڪاني ڪان جي، ڪاغذ تي م ڪاءِ
اڪر جي ادراڪ جا، تنهن ۾ لکين ڇا،
قلم جو قلوب جو، مٿي وحدت واءِ،
سپرين ڏانهن ساه، روحل رتي روح ڏي.

○
ڪفر ۽ اسلام ۾ ٿا ڀرن اُبتا پير،
هڪ هندو بيا مسلمان، ٿيون وڃ وڌائون وير،
انڌن اوندهه نه لهي، تنکي سچ چوندو ڪير،
پر روحل راه پرين جو، جان ڪهڙي ڏٺوسين گهير،
ت رب مڙني ۾ هيڪڙو، جنهن ۾ ڦٽند نه ڦير،
سا ڪاڏي ڪندي پير، جا ستي ڪعبت الله ۾.

○
نه مون سيند نه سار، اچي عشق اُٿاريم اوچتو،
روحل چوي روح ۾ تن پرين جي پچار،
سي انگڻ آيا سپرين ياد ڪنديئي يار،
ٿريا نيئين نار، پسي منهن محبوبين جا.

○
نه مون جن نه ڪن، اچي عشق اُٿاريم اوچتو،
روحل چوي روح ۾، محبت محبوبين،
سيئي سڃڻ آيا، تات جنين جي تن،
جيءَ جر لڳي جن، سي سائين ميڙيا سپرين.

○
هيئن نه جاتم جاڻ، ت ڪو وسين ويڙهي وڃ ۾،
عشق جي اهاو تي، اچي پرين پسايو پاڻ،
روحل رنگ پسي ڪري، پڳو مٽ ماڻ،
سائين سدائين ساڻ، مون اڳيان آڻي ٿي آڃيان.

○
هڻڻان جان بيهار، تان تون اڳي ڪان به اوڏڙو،
روحل وسين روح ۾، وڻ نه پانيان وار،
جن جن جو سچ صبح جو، ٿيڙو باغ بهار،
هي بيت نه پانڻجو ماڻهو، اٿو وحدت جو ويچار،
دل ۾ ڪيا ديدار، عشق جنين اکين سان.

○
جنکي عشق اندر ۾، تنکي اُڃ نه بڪ،
وحدت منجهه وصال جي، ٿا سامانن سڪ،
ڏور تنهن تون ٿڪ، جي روحل رتا روح ۾.

○
پنهنجون اڪيون پاڻ ۾، جوڙي رکيون جن،
سي سو پيرا سائت ۾، پل پل پرين پسن،
تن تحصيلون تمام ڪيون، محب جن جي من،
روحل مٿون تن، لڻا حرف حساب جا.

○
وٽڇ وهائڻ ڪاڻ، ڇو وڃين ٻي هٿ،
توڪي پٽ پٽيهر پنهنجو، وٽڇ مڙيوئي وٽ،
جنهن ۾ نشوونينهن جو سا ڪا ڪوئي پٽ،
روحل محبت مور م مٿ، توڪي سڪ ۾ ٿيندو سوجهرو.

○
بره بيراڳ جي، جن کي جر لڳي منجهه جي،
سوجهي سچ سرير مون، تن پريمين پاتو پي،
هرڻ جيئڻ جو من مون، تن سامين لاڻو سي،
ناٿ نماڻو ٿي، ته وڃين روحل رتو رام سان.

○
جتي رنگ رچي رام جي، لاهوتي ٿيا لال،
سر ڏنائون سٿ ۾، ڪايا مايا مال،
ويا تتڪون وسري، ڪوٽا سڀ خيال،
رات ٽينهان روحل چوي، والي ساڻ وصال،
سي نانگا سدا نهال، جن درسن پايو دوست جو.

○
جي ننگ چڙي نانگا ٿيا، تن نانگن ڪهڙو ننگ،
گنگا ۽ گرنار جا، تن سامين چڙيا سنگ،
نڪي ورهن سنگيون، نڪي چورن چنگ،
روحل لڳو رنگ، تن لاهوتين لقاء جو.

○
جي تن ۾ تيرٿ ڪن، سي گنگا وڃن نه گودڙيا،
تن سامين سندي سڪ جا، ٿا دونهان دل ۾ دڪن،
پير سڃاتو پير جو، لوچي لاهوتين،
لڳو رنگ روحل چوي، اندر آديسين،
ڪوچي ڪاهوڙين، وڃي اونهي ۾ آسڻ ڪيا.

○
اونهي ۾ آسڻ ڪري، وڃي ماڳ لڏائون مور،
تن جا اٿئي پهر اُڪندي ۾، ٿا ڪن تنوارون تور،
ات روحل رات نه ٿينهن ڪو، نڪوشش نه سور،
وڃي نوري گڏيا نور، لنگهي پيا لاهوت ڪان.

○
نابني ڪند ڪياه ڪون، جن نهاريو ناسوت،
رات ٽينهن روحل چوي، ماڻن ٿا ملڪوت،
پير سڃاڻي پير جو، جهٽ ۾ جبروت،
جوکي جفائون ڪري، لنگهي پيا لاهوت،
سي آديسي اودوت، وڃي نانگا گڏيا ناٿ ڪي.

○
نانگا گڏجي ناٿ سان، وري پيو پهر پيون،
سا ڪڙايون ڪالهڙي، جو گرو ڏس ٿئون،
لاحجاب بيني، ونڪ وڃون سڀ ويون،
تنهن پلو پيون، پيوند پيچ پرين سان.

○
ڪو پهر پيو جوڳن، تن ڪايون ڪٿائون،
جائرا جوڳ جُهار جي، مور نه مڃائون،
سا پُونءِ سوجهائون، جنهن ۾ جوڳ نه پوڳ ڪو.

○
ڪو پهر پيو جوڳن، پريان تنهن پار،
جت گنگا گودڙي، نڪو جوڳ جُهار،
نڪو ڏڪر نه فڪر ڪو، نڪو سڏ تنوار.

نڪارائت نه ڏينهن ڪو، نڪاجيت نه هار،
 پيهي لڏائون پيچرو، اونهو چٽ آجهار،
 لڳو رنگ روحل چوي، اُتي آديسين اپار،
 جنهنجو آرنه پار، وڃي ٿت ڪيائون تڪيو.

سنڌي ڪافيون

ڪافي

(۱)

ٿلهه: سڄڻ مون ٿرڪيو، رهيو اندر روح،
 رهيو اندر روح، سنڀال، سنجھ صبح.

اچو ڪنديس اُن لا.

تاري مٿان توه ...

منهنجو من مٿي پيو.

چڏي ڪارا ڪوه ...

وڻ ٿڌي وائي هيڪڙي.

پريان جي پاڻوھ ...

سينگارينديس سنگ جان.

ڏيئي روغن روح ...

”روحل“ رتو رنگ ۾.

ويٺو ڪري وروھ ...

ڪافي

(۲)

ٿلهه: پوءِ پروڙيم پنمڌ، وو، جيڃان جوڳيئڙن جو.

نڪي ڊاهي هليا،

نڪي جوڙيائون هنڌ، وو

نڪي وڃائين مرليون،

نڪي چوريائون چنگ، وو....

نڪي ڌوتائون ڌوتيون،

نڪي ڌوتائون لنگ، وو....

نانگا نڪتا ننگ موئن،

تن نانگن ڪهڙو ننگ، وو....

لڳو لاهوتين جو،

"روحل" توکي رنگ، وو....

ڪافي

(۲)

ٿلهه: سانول تنهنجي سڪ، ڏاڍي شهر پنيور ۾!

ڳجهيون ڳالهون شهر پنيور جون،

لوڪون ڪر ليڪ ليڪ...

راتي سان ڏينها روح ۾،

چولي ڪيو چڪ چڪ،

سر ڏئي سرڪي سي پين،

وٽي ۾ پڪ پڪ...

"روحل" روح الله سان،

وڃي ٿيو هڪ هڪ...

سرائڪي بيت

دنيا ڏوندي تي طالب ڪتي، سينا مل ڪرتائي،
هڏي اُتي هوڏ تنهان، وڙهندي عمر وهائي،
انڌيان عشق الله دا چوڙيا، پئي وٺوڙڻ پاڻي،
روحل راه رباني باجهون، بي سڀ ڪوڙ ڪهائي.

ڪاڀا مسيت، ريت ڪو پٿر، ڪرڻي ڪلس چڙهائين،
من محراب سدا رک قبلي، جي تون شاه ريجهائين،
پنج جماعتي پڙهن نمازان، هر دم سنجھ صباحين،
روحل روح ڪيتا ميل سجده، حج حضور اٿائين.

حج حضور تنهين ڪون لکيا، سڄي سڪ جنهين دي،
دل درياه محبت دي وچ، تانگهن تانگهه تنهندي،
رهندي بي پيرواه هميشه، ڪيا پرواه ڪنهن دي،
روحل رنگ ربابي لاڳا، پني آس منهن دي.

چڪي دل دروني اندر، بکي حوض ڪوثر دي،
پُر ڪرپيتي شوق شرابون، وڻي عشق امر دي،
جنهن گهر ڪون مٿن نت ڏونديندي،
گهٽي لهي تنهن گهر دي،
روحل رات گئي دن پايا، سڀ صورت دلبر دي.

عشق چراغ پيا جب روشن، پيني رات انڌيري،
گيان انجن پاء اڪين دي، اُٿي ڪاڏي ڦيري،
جت ديڪان بت درسي، سڀ گهٽ صورت ميري،
روحل رات گئي دن پايا، تانڪو ويرن ويري.

چشم آب حياتي دا، دل اندر حوض حضور دي،
سر دي سودي پيندي عاشق، پریت جنهان دي پوري،
سي جينديان موتوا ٿي ڪري بيٺي، پايا سڪ صبور دي،
روحل رنگ هڪ دي رتي، سي منور ملي وچ نوري.

جناڻ خودي تان خود ڪون پهچين،
نالا خودي خود پڙائين،
اه دوشي وچ ديدار سجن دا، جيون درپن وچ چائين،
بنا ڪيف لطيف نه لپدا، سُن تان سچ آڪائين،
روحل رانجهن دل وچ وسدا، ڏوندي نه سڃاڻ جائين.

ايه سنساري نڳا نڳ بازي، اڪين نال ٽٽوسي،
ٽيڪ تماشا محب ملڻ دا، اهو فڪر پيوسي،
چشم آب حياتي دا، دل اندر ڳول ٽٽوسي،
دستون ساقي ٿيا عنايت، پُر ڪر جام پيٽوسي،
روحل وچ رندان دي مجلس، نوش ڳول ٽٽوسي.

تون درياه سُر، مٿن مڇلي تون سنگ سدا سهيلي،
تيڏي عشق بنان جڳ جيون، ٽڪي عمر ٽهيلي،
جس ڪون نينهن لڳا نوش داروتي، اُچ گهيلي،
روحل راز خسر دا جنهن تي، ساماڻي سچ سهيلي.

ڪوجو ڪامڻ ڪيتو دلبر، باب بره بچايو،
چپ سٽي ڪون دستون پڪڙ، ڪي دوست جڳايو،
دل اندر ديدار ڪيتوسي وچڙيا ڦير ملايو،
روحل ريجھ رهيا رنگ توڏي، اڪيان عين وڪايو.

دټا ساقې شوق شرابون، پُر کر جامر پیالا،
 گردش دُور فلک دي دا سږ مټ کيا څک کشالا،
 عشق خمار چړهيا من ميځي، سدا مکهن متوالا،
 روحل رنگ رانجهن دا چوکا، چوړ کيږا منهن کالا.

ديدار دروني اندر پاء ځلي جښ جهاتي،
 ټټا تارا کلف کفر دا، ټيا ذکر گهټ ذاتي،
 اږيان اکيز رنگ لگوسي، کليا باغ بسنتي،
 روحل عشق پيالا، کنون وصال حياتي.

خان زاد، بهاني جنهن در تي، تنهن سږي کيها ماڻا،
 نال سائين دي کيها ليکا، جنهن دا پيتا تاتان،
 عشق جنهن دا اندر جهميان، لونء پونښ وچ سياڻا،
 روحل آپ تنهن کون دټا، جنهن هټ جني وکاڻا.

ات سندر به رنگي مورت، من ميځي وچ اټکي،
 لکا عشق وسر کني کايا، قنټ ممتا مټکي،
 جنهن دي سټ سوني شنه پايا، لټک تنهندي لټکي،
 روحل پريت لکي نهې چوتي، پائي پيچ جټ چټکي.

چښ چښاتي، ويڙهي دي وچ نوشه آيا،
 نه منن سرمان سيند گندياني، نه منن چندن لاي،
 لون لون دي وچ سهج سماڻا، ټي راضي رنگ لاي،
 منن ملي نماتي دا، چا سائين پاڻ وسايا،
 روحل راه فقير دا، کنهن پاڅ پراپت پايا.

ايهو رانجهو، ايهو ماهي، ايهو امير کاڻي،
 جيون پاڻي پيچ ټيوي، پالا نهې پالا اهو پاڻي،
 سږ گهټ دي وچ توهين وسدا، جيون چاچي پترياتي،
 ايه رنگي کهر، نامي کيلي ويک دوڻي شکه نه آڻي،
 روحل راه الک دا جهيڙا، کيان عينک گهټ جاتي.

نه نهې لائن جماعتان نه اوسټاد سڏاون،
 دل درياه محبت دي وچ رات ځينهان ترځاون،
 جنهن دا درد تنهن دي در تي نت اټي آپ کهاون،
 سږ صورت صاحب دي جاتن، دوڻي دل نه لاون،
 روحل رنگ هکي دي رتي، سي سپکون سيس نماون.

جي نهې وچ سجن دي، رات ځينهان رنگ رتي،
 کنون شراب حقيقي، پي پي پيالي منگه مټي،
 دوزخ بهشت ځونهان ټون نياري، نهې سيټل نهې ټټي،
 روحل رات کني دن پايا، گهول انډاري گهټي.

جنهنکون نهېن لکا، گهر اندر ساکيون بهاروتي،
 جنهنکون تار بره دي لکي، چرخي تند ت گهټي،
 جا ځيني کل بانهن سټي شه سږي ساکيون آټل کټي،
 روحل رنگ تنهان دا گورها جي عشق رنگن رنگ رتي.

جڏان توبه جني پټي کر مانيا، تڏان تو راه سجاتي،
 وچ دروني جهوک رانجهن دي کول کلف چاکهټ جهاتي،
 دل اندر ديدار سجن دا، چشم آب حياتي،
 روحل پر کر پي پيالا، ذات ملي وچ ذاتي.

○
 ذات ملي وچ ذات ماهي نال تڌان سپا بن آئي،
 انگ لکيا کاتب روزازل دي، کسڪون خبر نه کائي،
 نال رانجهن دي حق اسا ڏي، تڌان تـ محبت لائي،
 روجل رمز رباني لکي، پاڳ پراپت پائي.

○
 جنهان رمز رباني لکي، سڀئي صاحب البيلي،
 وحدت وچ وصال تنهان ڪون، نال سجن هرويلي،
 دونهي دا داغ لئون نهين دل تون، قبت تنهاندي ميلي،
 روجل رات هجر دي هتي، مليا يار سويلي.

○
 سهڻي صورت ويڪڙ ڪارڻ، عشق لگا من ميرا،
 سڪ سجن دي آڪر ڏنا، دل دي اندر ديرا،
 پنج مواسي محڪم ڪيتي، ڪيان گهڻي وچ ڪهيرا،
 روجل رات گئي دن پايا، مٽ ڪيا سڀ انديرا.

○
 ڪايا ڪوٽ دس دروازي، دل دلبر دا ديرا،
 لئون لئون دي وچ ٿي خوشحالي، ڪيتا نوشه ڦيرا،
 ڪوڙي ست گهڻين دوزخ، ٿيسي سچ نبيرا،
 روجل رات گئي دن پايا، مٽ ڪيا سڀ انديرا.

○
 بي خبري دي نندر وچون، آ دستون پڪڙ دوست جگايا،
 وچ انداري ٿي روشنائي، دلبر آڪي درس دکايا،
 ذڪر قڪر دي جهڳڙي لٿي، سچ اُتي چڙه نوشه آيا،
 ڏي ڳل بهانن پياري سڀي، سهج ڪنون ڇا انگ لڳايا،
 هجر وصال ڪنون جند چٽي، روجل وچون روح الله پايا.

سرائڪي ڪافيون

ڪافي

(۱۱)

(روپ ججوني)

تلھ: ماهي ميڏا مئن ٿي آيا، سنڌ سنڌ مل جي جگايا
 ديڪيا درسن بهت سڪ پايا، ڏيو مبارڪ رل مل سهيان
 اڳن آيا پريتم پيارا، باجي نوبت پريم نغارا،
 لئون لئون لڳ رهيا رڙڪارا، سڻ سڻ ڏن مهين چڪ رهيان
 مين اياڻي نينهين ڪيا ڄاڻان، نماڻي تي آپ پڇاڻان
 جنهن دا پيڻا، تنهن دا تاڻان، آبي وڙدا مئن ٿڪ رهيان
 اڪيا چند چت چلي نه پورا، ”روجل“ روح مل بهيا چڪورا
 لاڳا عشق چلي نهين زورا، محڪم پيچ ڪندين وچ پٺيان

کافي

(۳)

(روپ پهاڙي)

تلھ: لڳڙا پاڻ ماھي دا من وچ،
هو حيراني ڪڙيان....
خوني دو چشمان يار ميڏي ديان،
زور دوناليان لڙيان....
درد مندان دي مارڻ ڪيئي،
فوجان حسن ديان چڙهيان....
”مين“ دا ڪوٽ ڪڍ تي اٿڪن،
پهن جگر وچ وڙيان....
”روحل“ روپ رانجهن ديان رمزان،
پا ڪر پيچ اٿائين اڙيان....

کافي

(۲)

تلھ: نينهين لڳا من پياري دا،
پياري دا، ڪلنگي واري دا.
پنهان لوڪان نون موت مڙيندا،
عاشق قتل نظاري دا....
چنڊ ڪڙيا سارا عالم ويڪي،
مين ويڪان رخ پياري دا....
هردم جهان وچ ڪل رهيا هي،
هڪوئي گل هزاري دا....
”روحل“ رين هجر دي ڳيئي،
ڏونڊ لڏا گهر ساري دا....

کافي

(۴)

(روپ پهاڙي)

ٿله: يار طبيبا، وي ميان، دوست طبيبا، وي ميان،
تيڙي ڳالين مان مول نه پياوين.

سول هي ميڪون يار سجن دا،
نبضان نون هٿ نا لاوين، يار طبيبا....
اڳن عجيبان دي ويندي،
هيٺا حال سڻاوين، يار طبيبا....
پڪيان ڦڪيان ٻي ڪون ڏيون،
مين ڪون محب ملاوين، يار طبيبا....
ڦڪيان تيڙيان فرق نا ڪرديان،
ناحق هرج نه لاوين، يار طبيبا....
اڪي "روحل"، رب! حسنينان دي،
درسن پاڪ وڪاوين، يار طبيبا....

کافي

(۵)

(روپ مالڪوس)

آملين ول ڏولڻ سائين، جند وڃوڙا سهدي ناهين،
اڪين سڪن منهن ويڪڻ ڪون، ڳل لڳڻ ڪون پڙڪن باهين.

تو بن دل هي درماندي،
سيج سٽي نيٺان ننڊ نه آندي،
واٿين تي ڪڙ پڇان پاندي،
بوهي پولي ڪانگ اڏائين،
ڪنهن سياڳي سڏ سڻايا،
جان جاڳان تان جاني آيا،
اڪين رڪ ماهي ڳل لايا،
شادي دي ڪي هٿ ڏول وڃائين،
عشق سوداگر اه ڪم ڪيتا،
سر دي سودي رانجهو جيتا،
"روحل" آءُ مليا من مڃتا،
ڏي ڳل پانهن سدا سڪ پائين.

کافي

(۶)

ٿلهه: سهيلڙي عاشق ٿيوان، ميڏي دانا وي،
عشق الله دا مشڪل پوندا.
عشق الله دا اوڪا آڻانگنا،
نهين رکدا سر دا سانگا،
خون جگر دا پيوان
عشق الله دا مشڪل پوندا.
جوڳ جڳت وچ آهن جاڳا،
سُرت دي سئي، ڏيان دا ڏاڳا،
گيان دي گودڙي سيوان
عشق الله دا مشڪل پوندا.
”روحل“ آڪي مست موالهي،
درد وندڻ دي هي، ايها چالي
جيئندي مَر ڪر جيوان
عشق الله دا مشڪل پوندا.

کافي

(۷)

(روپ جوڳ)

ٿلهه: سهيوڙي مين ايهو نه ڄاتا ڄاڻ
مين ٻاهر ڏونديندي، شه رانجهو دي ڪاڻ
لوڻ لوڻ دي وچ جهوڪ جنهندي
او ميڏا مين ٿي تنهندي
عشق لڳايا پاڻ
پانچ سڪي مل منگل ڳايا
”روحل“ رات ڳئي دن پايا
چوڙيا ممتا دا ماڻ

ڪافي

(۹)

ٿلهه: لوڪ آڪي هي ”روحل“ ٻوليندا،
ڪوئي آڪي هي ذات زنگيجا:
نهن ”روحل“، نهن ذات زنگيجا،
اي ڪو سر الاهي هي.

ڪفر اسلام ڏوهان توڻ نيارا،
جيون جل دي اندر ڏيڪن تارا،
دل درينا وچ ڪيڏا ساڏا،

جيون پاڻي وچ ماهي هي،
ڪيئي ڪوڙا ڪيئي سچا سڏيندي،
رمز رندي دي نهن سمجهيندي،

او ڪيا ڄاڻن جالل ساڏا،
جنهن دل داغ سياهي هي.

ڪامل مرشد راهه بتايا،
”روحل“ وچون روح الله پايا،

آخر ذات ملي وچ ذاتين،
ڏيندا عشق اوگاهي هي.

ڪافي

(۸)

(روپ پرياتي)

اڪيان پريم پيالا پيتا
ڪا جا سڪيان چالي.

جن ويڪان تن شهرين مورت،

ماهي ميڙي والي....

لون لون وچ هي جهوڪ جنهندي،

جاء نهن ڪا خالي....

جنهن دل اندر ديدار نه ڪيتا،

کاڌا نانگڻ ڪالي....

”روحل“ رنگ رباني رتڙا،

درجا پايا عالي....

کافي

(۱۵)

ماهي وسدا دل دي نيـڙي،
گهول گهتان لک تنهن تون كيڙي.

ساڏي پيـت سـهاون جـائين،
جـڻان وسدا رانجهـن نيـڙي،
نـت ويـکان وچ سـنجهـ صـباحين،
طـعـني ڏيـندي ڏکـني پيـڙي،
سـپ گهـٽ دي وچ تيـڏيان جهوکان،
ڏـردي، اک نـ سـنگهـان لوکـان،
عـشق تيـڏي ديـان لڳـڙيان نوکان،
تـجهـ بن مـول نـ پـاندي ويـڙهي،
سـيـج اتي چـڙهـ نوشـه آيا،
سـهـج کـون چـا انگ لڳـيا،
جـنهن دي آهي سـوشـه پـايا،
لڳـڙي مـحبت کـون نيـڙي،
دلبـر دل دي کڙکـي کولـي،
لک چوراسـي سمجـهي بولـي،
”روحـل“ چنـد پيا وچ جهولـي،
تـڻي سياليان دي جوڻـي جهيـڙي.

کافي

(۱۱)

(روپ جوڳ)

تلـه: سهيـون ڙي مينـون ايويـن پاوي،
ارـس پرس مل درس تي درسـن دکاوي،
تـن مـن دا مينـ کـران وچاڻان،
سـيـج پيا چـڙهـ آوي....
پـانچ سـکي مل منگل گـاوي،
هيـر مـاهي در پاوي....
”روحـل“ روح رلمليـها مـاهي،
کيڙان دي کوڙي دعا وي....

سي حرفي

الف: الف الله ڪر ياد سدا، نت وحدت وچ گذارين
 جيون دي دهم چار ڏهاڙي، خام خيال نه ڌارين
 روحل راه فقيري دي وچ، غفلت منهنون وسارين
 اي دنيا ڏوتي سڀ جڳ موهيا، چيت چلين مت هارين
 ب: بي بديون ٿون رڪين سائين، فرصت ڪرين نه ڪائي
 مئن وچ لڳ نه لڪڻ ڪوئي، نه ڪا ڪرين ڪمائي
 تيري راج ڦران البيلي، وتان ٻانهن لڏائي
 روحل راز خسر دا جنهن تي، جڳ سهاڳڻ سائي
 ت: تي تر گهول گهتي دلبر تون، سينان مول نه تنگي
 جام شراب رندان دي هٿون، پريم پيالا منگي
 چئي چند جواب سوالون، ٿئن جهيڙي جنگي
 روحل راه ربابي دي وچ ديديان سر نه سنگي
 ث: ٿي ثبوت ڪر انتر جامي، جي تون عاشق ٿيوين
 شوق شراب رندان دي مجلس پل پل پيوين
 لهي هول حساب حشر دا، ڦر مٽول جيوين
 روحل رات پرم دي پجين، نيهي نام سڏيوين
 ج: جيم جهان دنيا دا طالب، چوڙ تنهيندي ياري
 حرص هوا تڪبر ڪون، تڪ مارين ڪيبر ڪاري
 جنهان عشق الهه دا ڏايا، تنهان تيڏي تاري
 روحل ٿي قربان تنهان تون، جنهان ممتا ماري

ح: حي حضور هر دم هميشه، بهلي پري ڏونديندي
 ڪامل مرشد باجهون انڌي، اونچي سر ڪريندي
 وچ انڌاري بن رشنائي، ناحق هٿ هليندي
 روحل خسر جنهان دي جهولي، سڳي سيئي جليندي
 خ: خي خالق دا خيال جنهان ڪون، مٽي لڳي نه مايا
 سي عاشق وحدت وچ ورودي، وسري سندر ڪايا
 جي وت نينهن نمائي ڪيتي، رات ڳئي دن پايا
 روحل رتن امولڪ مليا، پاڳ پراپت پايا
 د: دال دماما دل دي اندر نرنيو چوٽ چلائين
 پنج مواسي ڪايا دي وچ، محڪم مار هٿائين
 هوڪا ڦير حقاني والا، نگري سڳ وسائين
 پيچي روحل در دوستان دي، درسن بڪيا پائين
 ذ: ذال ذرا ڪڇ تو بن ناهين، جهر جهنگ تيڏيان جهوڪان
 هڪنان دي گهر ساوي سبزي، هڪنان دي گهر سوڪان
 سڀ گهٽ دي وچ توهمي وسدا، ايها خبر نه لوڪان
 روحل ڪون تون آپ پلائين، پريم پيالا موڪان
 ر: ري رانجهن دي سڳ جنهان ڪون، هر دم رهي هميشان
 سو هي سيج نه پاوي تنهان، ڪيتي پريم پریشان
 سي عاشق صادق نريم نيهي، هٽڪي رهن نه خويشان
 روحل در دلبر دي، بڪيا پايا خير درويشان
 ز: زي زاري وچ رهين هميشان، توڙي ملي دلاسا
 ايهه جڳ بازيگر دي بازي، رڪين نا پرواسا
 ڏاڍي نال شراڪت ڪيهي، ڪن تولا، ڪن ماسا
 روحل ٿي رضا تي راضي، تو پائي سڳ نواسا
 س: سين سجن دا صحيح سڃاڻي، ڪپيري وچ پيرا
 لونءَ لونءَ دي وچ جهوڪ جنهاندي، دل دي اندر ڊيرا

سر سرواهه ڪرين ڇا صدقي، ڪيا لاڳي هن تيرا
 روحل رات پيرم دي پاڇي، مٽي سڀ انديرا
 ش: شين شتاب وهائي عمر، پيڇي ڪيا ڪريسين
 جوين دي وڃ ڪنت نه پايا، بهيلي هٿ مليسين
 نال سهيليان آڻڻ دي وڃ، ڪيا منهن ڪهن ويسين
 روحل خصر جنهان دي جهولي، سڳي سائي جليسين
 ص: صواد صبوري ڪر دل ڪيجون، جت سجن دا واسا
 دهم سر وار ورهه دا چاهئي، مول نه موڙي پاسا
 چندن برڪ ڪليا وڃ ويڙهي، ڪت ڪون ڦرين اداسا
 روحل رتن امولڪ مليا، پايا نينهن نواسا
 ض: ضواد ضرورت مليا لوڙين، ڪوڙي جاڻ نه جهلين
 ڪايا ڪوئي ڪلف ڪفر دا، عشق ڪنجي ڪر ڪولين
 لون لون دي وڃ جهوڪ جنهان دي، دي ٽپڪي گهر ڪولين
 روحل روح رتن هي تيڏا، ڪيان ڪندي گهٽ تولين
 ط: طوئي طالب مطلوب ملڻ دا، ڪر ڪهن ساجهر سايا
 دل تيڏي وڃ دلبر وسدا، مرشد راهه بتايا
 جنهين دي درد ديواني ڪيتي، سو شوم الله ملايا
 روحل روز اول دي لڪيا، چندر جهولي وڃ پايا
 ظ: ظوئي ظاهر باطن سڀ سائين، بيشڪ شرڪ نه آئين
 رک يقين ارادا سڃا، جي جائين سڱ مائين
 ڪوڙي هرگز جاء نه لهسن، سچيان صاحب سائين
 روحل راهه الڪ دا اوڪا، ڪيان انڪ گهٽ جائين
 ع: عين عنايت ڪيتي ساقي، ڏس پريم پيالا
 پيوڻ نال شراب طهورا، اندر ٿيا اجوالا
 لون لون دي وڃ ٿئي خوشحالي، مٽيادڪ ڪشالا
 روحل رنگ رباني رتا، سدا مگن متوالا

غ: غين ڪدين ڇا غير وڃون، تان اوهي عين سڏيون
 ڪايا نقطا سڀ جڳ موهيا، ديك مطيع نه ٿيون
 امر پيالا مرشد والا، سر ڳهڻي رک پيون
 روحل وڃ رندان دي مجلس، عاشق نانءُ سڏيون
 ف: في فڪر سڀ چوڙيا جنهان، سڀئي فقير سڏيون
 هر دم رنگ رباني رتي، روڪي مول نه ٿيون
 نيم نيهي ميخاني دي وڃ، امر پيالا پيون
 روحل رنگ تنهان دا گوڙها، جي "موتوا" ٿي ڦرجيون
 ق: قاف قيوما ڪرم ڪندا، اسان تيڏي تاري
 عقل فڪر دي چوپڙ رچيا، تو پاسا جڳ ساري
 حڪم رضائين تيڏيان چلن، رعيت ڪون وڃاري
 روحل بازي تنهان جيتي جاڻ، سمجهه جنهان هاري
 گ: گاف ڪيان جنهان دي اندر، اڀريا سورج سارا
 پني رات پيرم دي، تنهان مٽيا سڀ اندڪارا
 چوڏهن طبقتن تي اي روشنائي، ڪلياگل هزارا
 روحل تي رب راضي ٿيا، پايا نينهن نظارا
 ل: لام لنگن دل اندر لاڳي، ڏئي صورت ساري
 امر پيالا مرشد ڏتا، چڙهي عشق خماري
 جهين دي سڱ سوئي شه پايا، من دي ممتا ماري
 مليا دوست مٽي دلگيري، روحل ملڪ تمهاري
 م: مير مهاديو پيدا ڪيتي، ڪارڻ روپ ظهورا
 ذاتي روح تمهين وڃ گهٽيو، واڻي انحد ٿورا
 گگن منڊل وڃ بٽي چوئي، چوڪي شراب طهورا
 روحل پر ڪر پي پيالي، مرشد مليا پورا
 ن: ٽون نبا هو رنگ تنهان، عشق الله دي رتي
 ڪنون شوق شراب حقيقي، پي پيالي منڊ مٽي

مليا دوست مٽي دلگيري، گهول انڌاري گهتي
 روحل جنهن تي نوشهه راضي، سا ڪيون چرڻا ڪتي
 و، واؤ وصال وڃوڙي دا، هن ڏوڪا مول نه آئين
 چوڏهين طبقي هڪ ئي سورج، سڀ گهٽ جوت سمائي
 جيون جل ۾ ڦري ايلي، جت ويڪي، تن پائي
 روحل رمز رندان دي مشڪل، ڪنهن هڪ ورلي ڄاڻي
 هه: هي همراڻ هميشه دلبر، پريز لڏا ونج پيرا
 عشق چراغ ڪيتي روشنائي، مٽيا سڀ انڌيرا
 لئون لئون دي وچ ٿئي خوشحالي، مليا محرم ميرا
 روحل ريجهه رهيا رنگ تيري، ڪري عبادت گهيرا
 لا: لام لقاء ويڪڻ دي طالب، هر دم رهن حضوري
 هڪ پل پاسي مول نه ٿيون، پريت جنهان دي پوري
 مٽيو درد لتي دلگيري، پائي سانت صبوري
 روحل ٿي، قربان تنهن تون، جي نور مليو نوري
 الف اول آخري اوهي، ذاتي ذڪر فقيران
 در دلبر دي آپون گهاوڻ، هن کاتي تڪبيران
 سر دي سودي عشق ڳڏوني، ايهو پرچار پيران
 روحل روحان تنهان ديان نريان، تن طاقت من ڌيران
 ي: بي ياري ڪر عشق ڏٺوئي، ڪيتئي عين ڪرامت
 ديڪون شاهه ڦرون مٽوالي، لتي من ملامت
 انڌي ڪون ول ڊهيان اڪيان، ٿيا ايمان سلامت
 روحل ڪون هن منالگا، تيرا نانءُ نيامت (نعمت)

سي حرفي

- الف - الله دي نالي پاڄهون ڪوڙي اور ڪمائي،
 دنيا ڌوتي سڀ جڳ موهيا، تيڪون سمجهه نه آئي،
 نال رذالي لائڻ ياري، ڌاريءَ ڄاڻ نه ڪڍائي،
 جنهن اهين رن ڪنون منهن موڙيا، "روحل" راهه حقيقي پائي.
- بي - بازي واه بڻائي صاحب، طالب طلسم والي،
 ڪوئي سمجهي پُرش حقيقت، ساري الڻي چالي،
 حال حقيقت حاصل ڪر گهن، جهولي قيل مقالي،
 سر دي سودي پاڄهون "روحل"، لڳدي مشڪل لالي.
- تي - تات طلب رک هر دم دل ۾، طالب دلبر والي،
 باطن هويا برحال جنهنندا، ڄاڻي نه اٽڪل ظاهر والي،
 هر رنگ دي وچ ويڪي ظاهر قدرت قادر والي،
 راز حقيقي ويڪين "روحل"، ڪولين ڪڙڪي اندر والي.
- ٿي - ثابت ٻولي دلبر والي، باقي ڪوڙ ڪهاڻي،
 هر جا وسدا حسن حقيقي، ڄاڻ اهوئي ڄاڻي،
 رمز حقيقت والي ظاهر، هڪو ڦوٽا پاڻي،
 حال اهو جي پاوين "روحل"، منزل اعليٰ ماڻي.
- جيم - جڏهان ڪر سرتي چاير، بار محبت والا،
 حال عجائب سرتي آيا، هر دم حيرت والا،
 هر جا راڳ ربوبي ڳاوي، مطرب وحدت والا،
 سڀ دي همت ناهين "روحل"، ڄاڻي همت والا.
- حي - حقيقت حق دي هر جا، ڪڏان جلال تي ڪڏان جمال هويا،
 هر رنگ دي وچ وسدا او هي، گرچ بيچون بيمثال هويا،
 اهندا درجا آڪان ڪهڙا، جو حال حقيقت نال هويا،
 محنت واليان نون آسان، "روحل"، جنهن ڪيتا او نهال هويا.
- خي - خُمر حقيقت پي ڪي طالب، خيال خودي دا ڪاوين،
 بار برهه دا سرتي چاوين، غير نه اندر لاوين،
 "الانسان سري وانا سره"، گيت محبت ڳاوين،
 سر دا سودا ڪر ڪي "روحل"، وچ ميدان معرفت چاوين.

دال - دمامي دردان والي، سر عشاقان وچدي، سولي اتي مشڪن چڙهندي، ساجن ڏيک نه رچدي، وير ورو نه چاڻن هرگز، صاحب صولت سچدي، "روحل" ڏيک بديان تون ظاهر، قرب والي اوکچدي.

ذال - ذکر فڪر دي نال رهين، ايه دنيا ڌوتي چاڻين، جڳ نون جوئي رول گهٽيندي، وحدت ويسه آڻين، هر گهٽ جلوا دلبر والا، جي تون جوت پڇاڻين، "روحل" راهه حقيقت پاڪي، رتبہ اعلي ماڻين.

ري - رمز ربوبي چاڻن والي، ذکر ڪماون ذاتي، دم دم ويڪن دلبر سڀي، پاڪي اندر جهاتي، چٽ ڳڻي مام مجازي ساري، رهي نا صفت صفاتي، "روحل" ڏونهين رتي آهندي، چا نفي چا اثباتي.

زي - زباني ڪلما پڙهندي، مول نه معني چاڻن، جنهان ڪلمان دل دا پڙهيا، سڀج سڪان دي ماڻن، "لا ڀتاج" گذارن هر دم، وائي اور نه واڻن، وحدت دي وڻجاري بڻڪي، "روحل" سر سڃاڻن.

سين - سڃاڻن سر سچڻ دا، اوکا بار اناون، وحدت والي وادي اندر، مشڪل پيرا پاون، سر دا سودا ڪر گهن اول، پيچي راهه پچاون، "روحل" سڀ دي حاجت ناهين، ڪيميا قلب ڪماون.

ش - شه رڳ ڪنون پي ڪولون وسندا، دوئي گهٽيندي دوري، سيس نوا ڪي اندر ويڪين، ظاهر پريمي پوري، هر گهٽ دي وچ رنگ انهنندا، ناري هي يا نوري، "روحل" جيون ساڪي پاڇهون، حق دي ڳال اڌوري.

ص - صاحب دي ياد ڪرين، ايه ساه اتي ويساه نهين، محبت والي راهه ڪنون پي روشن ڪوئي راهه نهني، بار ملامت سر تي چاوين، لوڪ رسي پرواهه نهين، "روحل" دامن عشق دا پڪڙين، اس جيها شهنشاه نهين.

ض - ضرورت تيڪون ڪهڙي، بڻا ڪوڙ ڪماوين، نال بران دي صحبت ٿيڻي، انگ پپوت لڳاوين،

امل حياتي قدر نه چاڻين، ناحق ويل وچاوين، "روحل" نانءُ الله دي پاڇهون، ڪوئي خير نه پاوين.

ط - طالب ترڪ ڪرين جي، طمعي تال تمامي، هفت ولايت ٿيڻي خادرم، بڻجتن صاف سلامي، تون صاحب دا، صاحب ٿيڻا، رمز نه چاڻي عامي، "روحل" موت نه ماري تيڪون جي هوئين عرش مقامي.

ظ - ظهورا هرچا، قدسي ذات داسارا، موجان موج تلاطم اندر، پريم گنگادي ڌارا، ڪر گهن حاصل حال حقيقت ول عمر نه آسي يارا، "روحل" اڪيان ڪول تي ويڪين، ڪڻي سڪندر، دارا.

ع - عجائب رمز رباني، حال حقيقت والا، جنهن چاتا چاڻ محبت دا، مگن ڦرن متوالا، عشق خمار دي وچ گهاري، ڪيا گرمي تي ڪيا پالا، "روحل" گر اگر مين هويا، وسر ڳڻي ڪشت ڪشالا.

غ - غنا دي صاحب صوفي، نظر تنهان دي عين عنايت، ڪيفي ڪيميا قلب ڪماون، هر دم چاهن عشق سلامت، پي ظهورا آبياتي، ماڻن نيهي نينهين نهايت، هر حالت دي وچ رهندي راضي، شامت اي يا راحت.

ف - فقر ڪنون سڀ حاصل هووي، بي معني ايه دلگيري، دنيا اتي دين گنوائين، ڪوڙي شيخي پيري، ساڌ سڌاڪي مايا ميڙين، ڪشف ڪرامت ميري، "روحل" راهه حقيقت هٿ ڪر، باقي چاڻ زهيري.

ڪاف - ڪتابين پڙه ڪي خود ڪون، سمجهين عالم دانا، ڪنز قدوري ڪافيه آسان، مشڪل محبت معني، علم عقل ڪنون جو وڌيڪي طالب، او فرد فريد فرزانا، "روحل" رمز محبت والي، سچ ڪر چاڻي مفرد يگانا.

قاف - قدر فقر دا چاڻي اوئي، جو رمز رندي دا حامل، موهه ڪنون جو پاسي هويا، پرس اهوئي ڪامل، ڪامي ڪپڙي اوديا اندر، رهندا هر دم شامل، "روحل" ساڌ سنگت دي پاڇهون، مڪتي من دي مشڪل

لامر - لنئون لنئون دي وچ جهوڪ جنهان دي، آون ياد سدائي،
ظاهر باطن ذڪر تنهان دا، اور نه وڻدي وائي،
"فاذ ڪروني اذ ڪرڪم" دي، مرشد بات بتائي،
"روحل" مليا يار يگانا، انگ انگ راحت پائي.

مير - موج محمدي اندر پاتم، سارا سر "الاهي"
رحمت عالم بڻ ڪي آيا، ڏيندا جڳ گواهي،
عرشون منزل بالا تنهن دي، جت اور نه پهت راهي،
"روحل" اشرف عالم اندر، بيشڪ ميڏا ماهي.

نون - نويت وچدي عشقان والي، پير اڻانهين ڪو پاوي
بار برهه دا اوکا ڏاڍا، سر ڏي ڪي سورهيه چاوي
موهه اهنڪار ڪنون ڪر پاسا، ڪام ڪروڙ ڪون ڍاوي،
"روحل" مرڻا اڳي جوئي مردي، ول موت نه انهان نون آوي.

واو - ويڪين جنسار حقيقت والا، ماهي هرجا حاضر
گگن، منڊل دي گردش اندر، نقش انهنندا ظاهر،
گل ڦل جوت جمال دي شيدا، ذڪر ذاتي وچ ڏاڪر،
"روحل" شڪ نه آئين ڪوئي، اهو اندر ٻاهر

هي - هدايت حق دي ٻاجهون، جوڙ نه ڪوئي جوڙين،
چوراسي لک پيجري دا، سنسار سارا توڙين،
نرميل نوري طوطي دا، حال حقيقت ووڙين،
"روحل" رمز رباني ٻاجهون، اور طريقا چوڙين.

لا - لنئون لنئون دي وچ لات لطيفي، اور نه ڪوئي ٻولي،
پرير ساگر دي چڙهي لهدي رهندي هر دم چولي
رتن امولڪ مل ڳيا مينون، پر ڳئي خالي جهولي
"روحل" آند هوبا حاصل، پرير دي لڳ ڳئي هولي

بي - يقين دي منزل ڄاڻين، عشق حقيقت، عشق طريقت
عشق بنا ايهه عمر اجائي، عشق هي عالم، عشق هي دولت
ڄاڻاهين ڪنون منهن نا موڙين، عشق هي مذهب عشق هي ملت
"روحل" قول اهو نا فاسد، عشق عبادت، عشق هي طاعت

دوها

صفت ڪرو سبحان جي، جو آدانت مڌ هو
سو ايڪو ايڪ اڪند هي، اور نه ڏو جا ڪو

ايڪو هي اڪر ارت لي، نهين ڪو اڪر انيڪ
ري من ڀولا مت ڦرو، انت جڳ هي ايڪ

سو ايڪ ايڪ سب ڪو ڪهي، جانت نهين وويڪ
سو ايڪ جوگي جوهرِي، الت سماوي ايڪ

ايڪو ايڪ جب درسيا، مڻيو تن ڪا تاپ
روحل رتا ايڪسون، ست گر ڪي پرتاپ

ميل تيل وان ڪا نهين، نهين رنگ، نهين روپ
سگل برت ويا پڪ سدا، روپ روپ مين روپ

روپ روپ مين ديڪا، روهي روپ اروپ
ستگر وچني سمجهيا، روحل روپ انوپ

سنمڪ هوڻه درسن ڪيا، ڪيتي ديا ديال
روحل رتا رام سون، مڻيا آل جنجال

هندي ڪافيون

ڪافي

(۱)

(روپ آسا)

تلھ: اپڻا روپ پڇان، سمجھ ليھ من درشن ايهي

۱. پنڊ برهمند ڪل راس تمھاري
ڪاهي ڪون ڪرت ڪمان.....

۲. جنسي شنگھ اجيا مون ڏولا
جانت هوءِ اڃان.....

۳. ڪستوري وسي مرگھ ڪي ماهين
بن ڪنڊ يونڊي سونگي جائين
هوءِ رهيا حيران.....

۴. جن تم ڪون نهڀي ڪر جاتيا
رمتا رام سڪل گھٽ مائيا
سيئي سادو پروان.....

۵. تين لوڪ منھ تمرا واسا
ڪاهي ڪون تم ڦرت اداسا
جان سگھين تو جان.....

۶. جب ميري پريت صاحب سون لاڳي
”روحـل“ رين پرم ڪي پاڳي
تنت تال غلطان.....

ڪافي

(2)

(روپ ڪاٿڙو)

تلھ: موھن سون پريت لڳي هئي موري

۱. نا جاڻان ڪيھا جيتڪ لايو
آپ ڪنھون چا آپ ملايو
پاڻي پريم ڪي ٿوري...

۲. سرت نرت ڪي ڌوتي لڳائي
بن چھيا ڪي بات بتائي
ڪس ليا دل زوري...

۳. انحر وائي اڪنڊ ڏن لاڳي
بھيا چت جيتن ڪييا پاڳي
ٿور لاڳي توري...

۴. پانچ سڪي مل منگل ڪايا
”روحـل“ رات ڳئي دن پايا
مليا شامر ڪشوري...

ڪافي

(۳)

(روپ سارنگ)

ٿله: بڙست پريم بادل ڪهن ميهه
برهه ڪي بوند پڙي جن اوپر
دن دن وڌت سنيهه

۱. انبـرت ڌاران رم جهـم لائي
پيـوت امين رس ٿاـهر پائي
ڪرم نه لاڪي ڪيه

۲. گـاجي گـگن ۾ انـجـد گـهور
ڌاڌر بولـي چـاـتر مـور
آتم پايو پيهه

۳. ڪيا گهڻا ڪر ٿه ڏس آيا
جيـو سـيو ۾ الـت سـمايـا
پول ڪي تن ديهه

۴. چـت چـيـتن ڪـبـڌيـا پـاڪي
”روحـل“ روح انـتـرڌن لاڪي
چرن ڪول رس ليهه

ڪافي

(۴)

(روپ ڪاڙو)

ٿله: جيڏيون ڙي منهنجو جي ريجھ رهيو
پي ڪي بدن پر اچانڪ درشت پري
۱. ڪنهن سين ڪهون ان سک ڪيان باتان
آسا سگل سري.....

۲. برمر اگني ڪي جب دونهين دڪاوي
من ڪي ممٽاجري.....

۳. ”روحـل“ رات ڳئي، دن پايـا
لاڪي پريت ڪري.....

کافي

(۵)

(روپ بلاول)

ٿله: ميرا من موھ ليا جادوگرني

۱. نا جائان ڪيها جيٽڪ ليا

نيند پري نون آڻ جڳايا

نظر اسان ول ڌرنئي

۲. برھ بان اندر سون چوٽي

ممتا مٽڪي سر پر ڦوٽي

گئي هوٽي جل ڀرنئي

۳. ڪيان گلي پر درس ڏيا

پاڪي ڏوري، اڀي ڪر ليا

چٽ لاڳا جا چرنئي

۴. ڀه هي دان مانگي اي جن تيرا

”روحل“ ڪون ڪر راک جو چيرا

آپرا ٿيري سرنئي

شبد

جنهان عشق دي چاشني چڪ ڏئي

پيٽي پريم پيالي، سي جائندي ني

۱. ٺيهي نينهن سچڻ دي راتين ڏينهان

جنهن دي تانگھ ٿٽان دل تائدي ني

۲. جنهن دل اندر بيدار ڪيٽان

نال يار سدا سٺڪ مائندي ني

۳. روحل رنگ ڳوڙهي رڄ لعل ٿي

وڃ مليئي اصل جنهن ڪاڻ دي

شبد

ٿله: اس دار دروني دي اندر ميان

عجيب ڪيل ڏٺا يار آڀڻي دا

۱. سڀ گهٽ پر گهونگهٽ ڪر چلي

خالي ٿان نهن ڪوئي ٿاڦڻي دا

۲. ديکو حد بيحد ڪي آرسِي هي

بنا، حد، بي حد نه جاپڻي دا

۳. ”روحل“ رنگ لڳا ڪور ڪيان ديا

سوهڻ شبد هي راه سڃاڻي دا

ڌمال

(روپ بسنت)

ٿله: موري هردي ڦوليو برهه باڳ
مل شامر سندنري ڪيلي ڦاڳ
۱. سڀڇ صراحي رام رس پايا
پيوت پريم سرگئي ڪايا
امر پيا پيا چاڻ،
ڪيون نه لاڳي ڄم ڪا پاڻ
۲. تننت تال سنڪ انحد باجا
پانچ سبڪي مل ناچن لاڳا
الت سالت جب مليا ايڪ
پول ڳيو سڀ پرم پيڪ
۳. چوٽي امين رس ڪي پڇڪاري
پيچ رهي پيا سنگ پياري
برست بوند عنبير گللال
سڀ ڪت ديڪيا لعلون لال
۴. بڙا پسارا ايڪ مول
چوراسني لڪ لاڳا ڦول
من پورا ٿان ڪري ڪنڄار
۵. گيان ديب ڪت بهيو پرڪاس
اڪيان انديرو سڪل ناس
جين ليانچ تننت سار
ڪر ڪرپا ايسو دينون سنگ
"روحل" اه نس راتو رنگ

ڌمال

(۲)

(روپ بسنت)

ٿله: چلو پيا ڪون ديو مبارڪ، انند وٺن ڪي وڌي
اي اوسر ڦرھات نه آوي، آڄ بسنت رت آئي
۱. ڪيتا بيڪ ڳيا بن باسي، شامر سندنري سنگ
ديڪت پول ڳيا سنسارا ڪو، هريجن راتا رنگ
۲. بيل چنبيل ڦلي ڦلوري پدرا ڪرت ڪنڄار
هي ڪو پريمي پريم رس رسيا چين لي تننت سار
۳. ڪس ڇت چندن عنبر آتم ڪا قيصر ڪرني سنگ
پر پڇڪاري پريم ڪي ماري پيچ رهيو سڀ انگ
۴. پانچ سڪي مل، منگل گاوي، اڌت عبير گللال
سرت نرت دوئي ناچن لاڳا باجي انحد تال
۵. گيان گلي ۾ اڪند ڏن لاڳي، ڪيلي شامر ڪشور
"روحل" رملل درسن ديا جيسي چند چڪور

ڪافي

تلھ: دل تخت هزاري دا رانجهو
ميڏي ماهي نال محبت اٽڪي هي
۱. چوڙون چوٽي ناهي، من مني لڳي
پاڪي پيچ چوڪي جت جٽڪي هي
۲. ڏي گل ٻانه سٺي، سڪ سيج اٿي
چاتي نال پياري لڳ لٽڪي هي
۳. "روحل" رات هجر دي هٿ ڳڻي
جاڳي جوت ڏٺي مهان گهٽ ڪي هي

ڪافي

(روپ جوڳ)

تلھ: جيتڪ لاي، ڙي سهيون! سانون رانجهو ميان
۱. اندر بهان تان بهن تـ آوي
ٻاهر بهان تان بره سٽاوي
ڪو ڪامڻ پايا
۲. مين اياڻي نينهڻ ڪيا جاڻان
بره بـ شـيهر نـانگ سـماڻان
ڪو جو ڏنگ چڪايا
۳. رانجهو منگ ڳڏم درگاهون
"روحل" توب ڪيڙيان دي راهون
هادي سو هوت ملايا

سي حرفي

الف: الف ايڪ الڪ هي جوئي، سهه گهٽ پيتر ديكهيا سوئي
 جهان ويڪان تھان نرمِل نور، سب نرنترهي ڀرپور
 ب: ب بادل بن ورسِي ڌار، بن بجلي چمڪي انت اڀار
 پيوي امرت ڀريمي پورا، تھان پھنجي ڪوئي وِرا سَورا
 ت: ت تن کوچ چڙھيو نرواڻا، تھان نہ پھنجي جر ڪا واڻا
 امر پيالا ھر دم پيوي، ڪال نہ ويا پي جگ جگ جيوي
 ث: ث ثابت ڪر انتريامي، آڌانت ڪا جھونا سامي
 انتر ڪول ملي ڪوئي پورا، نرييم ناد بجايو ٿورا
 ج: ج جگت تج جھوٽا سنگ، جھوٽي سي آلاڪي ڊنگ
 رام نام ڪي بيڙي ڌار، پو ساگر چڙھ اُترو پار
 ح: ح ھانسي مت جاني ڪوئي، تن من اڀي سَورا سوئي
 پھلي مري پيچي ڦر جيوي، امر پيالا سو سنت پيوي
 خ: ڪهي ڪالڪ (خالق) سون جو ڪو لاڪي، جر سر ناري اھنس ڊاڪي
 سن- سِڪر بر آسن ڪري، ھر دم جيوي مَول نہ مري
 د: دال ڏڀاري ھرڪي لاڪي، ”مين“ ”ميرا“ نندرا سون جاڪي
 آڙد شبد ڀر رھي سَمائي، نھين تو جنم اڪارت جائي
 ذ: ذ ضرورت ميلي وچ ھينئين، گپت ڪٿا پرگھت سون لھئين
 ر: ر رڻ جھڻ لائي جھڻڪار، انتر ڏن ڪي سڻي پڪار
 منوا مست مگن ھوئي بيٺا، آپ آپ ڀر آپڻي پيٺا
 ز: زي زورا لڪي نھين ڪوئي، پڻي ڪرپا تب درسِيا سوئي
 پايا سڱ، ڀرم سڀ پاگا، اُٿا چت، چيئن سون لاگا
 س: سين سنتوڪ پايا ڦل لاگا، جنم مرڻ ڪا سنسا پاگا
 مت گئي ممتا سھج سَمايا، آپ آپ ڪا درسن پايا

ش: شين شراب ڀريم رس پيا، منوا مگن ھيا، رس ديا
 ان من ڪي گھر صورت سَمائي، گرها کير تجيا سب پاني
 ص: صواد صُوري سانت جب آئي، پولا ڀٽڪڻ ٿائي پائي
 جاڪي سَڀڌ، ڀرمنا پياڳي، رام نام رسنا ڏن لاڪي
 ض: ضواد، ذرا ڪڇ وان بن ناھي، تب گھٽ ڪيلي جاءِ بجائي
 انڌا لوڪ نہ بوجھي ڪوئي، تب جاني جب ڪرپا ھوئي
 ط: طوٽي، تننت جب درسِئ ناھين، مورڪ ڍونڍي سَجان جائين
 بنا وچار ڪوئي نھين ڀگرا، پڻي ڪرپا تب سورج اڀريا
 ظ: ظوٽي، ذات جب اڀي بوجھي، تين لوڪ ڪي مھما سَوجھي
 جاني ذات تب ڪرپا ڪيني، ايسي بُڌ ديا ڪر ديني
 ع: عين، عنايت ھر ڪي جائي، برسَن لاڪي امرت باڻي
 گئي پراڻي جوڀن آيا، جر سون ليڪا ترت چُڪايا
 غ: غن غصا تج، نرمِل رھي، ننڍيا نيڪي سر پر سھني
 چاڌ سڀاڻپ بھو چترائي، سِگر سبد ملي رگھو راڻي
 ف: ف فڪر تج جھوٽي آسا، حد گھر چوڙ، بيحد گھر واسا
 آڙد اڙد مل ممتا ماري، جيتيا چيئن منشا ماري
 ق: قاف قرار مين تب ھي پايا، جب اُتر رام ڪي سرنِي آيا
 چاڊيا جپ تپ سرنِي آيا، آپ آپ ڪا درسَن پايا
 ڪ: ڪاف ڪيان ديب گھٽ جاگيا، پيا اجوار جب پارس لاڀا
 ڪنچن ديھ پڻي سڀ ڪايا، ايسا رتن امولڪ پايا
 ل: لام، لگن ھرسون، جب لاڪي، پورن- پڌ پايا من پاڪي
 پاپ پَن ڪا بنڌن ٿئا، پڻي ڪرپا تپ جر سون چُٽا
 م: مير مھارس جب ھي دينا، جب چڪيا تب لگا مينا
 ڀريم پيالا ڀر ڀر پيا، سرڪي ساڻي صاحب ليا
 ن: نرون نام جب نھجي آيا، جيو سيو مين اُٿ سَمايا
 ڪ: (۱) ڪ وارو شعر ڪونه لکيل آھي.

اٺ سبد روحل صاحب کي لکنت

سبد روپ-۱

ٿل: هر هن صاحب سڪل ڪو پالون
 مين ابناسي اپاوڻهاري
 انترا: گرور پر پهلاج ڪٿر ڪايو
 هات دي ڪرمين آپ بچايو
 اگني مان باغ بنايو- توڙ ناخن سي هرناڪش ماريو
 هريچند نون بيراک پر دينو
 تخت چڊائي ڪي تياگي ڪينو
 تاراڪو پڪڙ هات پر لينو- اهڙو ساچ اباريو
 ڪورون پاندون ڪا ڪيل رچايو
 درويدي ڪو مين چير پهنايو
 ڪر ادماد مي وچ مين لڙاتو- مها هماليه يڏستر تاريو
 ڪل جڳ پر بل ڪا ست ويا پيو
 ميري ست پر اپنا ٿن آيو
 ست ڪي ڪارڻ مين ايهم جڳ ٿايو- ليڪي ووان او سورگ پڌاريو
 نام ديئو ڪي مين چن چڊائي
 ڪرما بائي ڪي ڪچڙي مين ڪائي
 نائي هوئي مين ڪوڙ مٽائي- سين پگت ڪو مين ڪاج سنواريو
 ديني پگت ڪا هوا مين حالي
 باند ڪيداري مين ڪيني نالي
 پريم پيلني سون پريت مين پالي- بير ليا هات سنهس پساڙيو
 ساد ڪبير هوا مين ڪاسي
 مل پنڊ تان تون ڪيني هانسي
 اک پل پر ڪبير پيا اداسي- ديبل پر بهه بار اتاريو

چوڙيا موهم پيا متوالا، انتر ڪهر پر پيا اڃيالا
 و: واو وويڪ وچار سپ ٿاڪي، سو "پي" پايا پياسي جانڪي
 چاند سورج دوءِ ايڪ گهر آيا، چنچل چت نهچل پد پايا
 ه: هي هاري مائي، تب جيتي، ٺسڪي امر پيالي پيتي
 دعويٰ چوڙي داو تب آيا، نر دعويٰ ٿي ترنجن پايا
 لا: لام لگي لو پورن پايا، انيڪ مورتين درشتي آيا
 ڪيا ڪهون ڪچ ڪهيا نه جائے، ان من ڪلا سهجون گهر آئے
 : الف الله گهٽ پيتر آيا، سنت سنت مل الڪ جگايا
 من ڏن سيتي لاگا لارا، درسيا پورن برهيا اپارا
 ي: يے ياري جب ڪينه ي آپ، مٽيا ديڪا تن ڪا تاپ
 چوڙيا جپ تب سرن ي آيا، روحل رتن امولڪ پايا

سبد روپ - ۲

ٿل: پائي ري، تجدو ڪسنگ، سانچو سنگ لي گران ڪا
 انترا: اسي جگت مين جنر لي آئيو
 ڪرڪي نواس بهت سگ پايو
 سگ مان ئي هي ٿر ڪلنگ لگايو اهڙي سگ ۾ هي هاڻ
 بالائن ٿون رَم رَم هاريو
 پورب جنر ڪو بول وساريو
 اگلو ڪهيو تي اگ مان تي هويو- پاڇي نهين رکي پڇاڻ
 مات پتا سون تون پريت لگائي
 ڪٽنب قبيلو پاوي پائي
 سنگ نهين چالي لڙڪا لگائي- انڌا پراڻي اجاڻ
 ميري مندر محل جهروڪا
 نام بنا ڦيڪا سڀ روڪا
 ترشنا نه ياگي ڦري او پوکا- سوئي هي سوان سماڻ
 ڪال پڪڙ جب تيرا سانس تائي
 تيلي تيل پيڙهي جيون گهاڻي
 بدرو هو سي پل ۾ پراڻي- لي پڙو پورو گر جماڻ
 سهج سڀا و صاحب جي ڪا سورا
 او نر ڪهيو سدا سنت پورا
 آيو هي داو بنو هي ظهرو
 جاڻ سڪي ٿو جاڻ
 سڀوگ: (مقطع) سانچي گران سون ڪوئي هيت لگاوي
 آوا ڪون ۾ ڪيئون نه آوي
 ڪهت روحل او امر لوڪ جاوي
 اوهي آڪ پڙس ڪي ان

سبد روپ - ۳

ٿل: اکر پنڌ ڪي گر مهمما پاري
 ڪيئون نه اٿري پريمر خوري
 انترا: گياني نه ڌياني جوگ نه ساڌنا
 سمجھان ڪي مت جيت نه هاري
 ساڪي نه سبد، نه اوھن سوھن،
 بيد ڪٽيب سڪل سون نياري
 هندو نه ٿرڪ جوگي نه سنڀاسي ✓
 رھت ادول نهين پيڪ ڌاري
 آنتر جامي آنتر ڪوليا ممتا من ڪي سڄھين ماري
 ان مون پڙس مليو گھٽ مانھين
 وان ڪي پريت لگي آت پياري
 سورا هووي سنمڪ جوجھي
 پيٽ پرم ڪي غيّر وڌاري
 سڀوگ: نهين ڪڇو نهين مان ئي تنھن ڪڇ پايا
 ستر صاحب مين پلھاري

سبد روپ بلاول - ۴

ٿل: ميرا من موھ ليماھي جادو ڪرني
 انترا: ناچاڻا ڪيھا چيٽڪ لايا
 نيند پڙي نون آئي جگايا
 نظر اسان ول ڌرني- ميرا من....
 ورھم ھاڻ آندڙ سون چڻي
 ممتا مڪي سر پر ڪڻي
 مين ڪڻي هوتي جل ڀرني- ميرا من....
 سڀوگ: ايھي دان منگي ايھم جن تيرا
 روحل ڪو ڪر راڪو چيرا
 آڙي تيري سرنِي- ميرا من....

ڌمال رڻو پ بڻسنت-۷

ٿل: ميري هري ڦليو ٻرهم باگ (باغ)
 مل شيام سندر ڪيلي ڦاگ
 انترا: سير صراحي رام رس پايا
 پيوت پريم وسر گئي ڪايا
 امر پيالا پيا ڇاڻ
 ڪيهون نه لاگي جس ڪو ٻاڻ
 تننت تال ڌن انهد باجا
 پانچ سڪي مل ناچن لاگيا
 آلت سلت جب ملت ملت ايڪ
 ٿل گيو سي پرم پيڪ
 چئي آمي رس ڪي پچڪاري
 پيچ رهي پيا سنگ پياري
 برست بوند عنبير گلال
 اندر باهر ديكهيا لال
 برآ پساارا ايڪ مل
 چوراسي لاک لگيا ڦل
 من پونرا تنهن ڪرون گنجار
 چينهم ليا نچ تننت سار
 سيوگ: گيان ديب گهٽ پيو پرڪاس
 رين انڌيرو سڪل سوناس
 ڪر ڪرپا ايسا دينون سنگ
 روحل آهيس راتو رنگ

ڌمال رڻو پ بڻسنت-۸

ٿل: چلي پيا ڪو ديو مبارڪ
 انن دن ڪي وڌائي
 یم اوسر ڦرماٿ نه اوي
 آج بڻسنت رت آئي

رڻو پ ڪانهڙو-۸

ٿل: جيڏيون! منهن جو جيئڙو ريجهم رهيو هي
 پيا ڪي بدن پر اڃانڪ درشت پڙي هي
 انترا: ڪنهن سين ڪهون ان سڪ ڪيان باتيان
 آسا سگل سري
 برها آگني ڪي جب ڏونهين ڊگائي
 من ڪي ممت چري
 سيوگ: روحل رات گئي دن پايا
 لاگي پريت ڪري

سبد ڪانهڙو-۶

ٿل: موهن سون پريت لگي هي موري
 انترا: نا ڄاڻا ڪيها چيٽڪ لايا
 آپ ڪنئون چا آپ ملايا
 پائي پريت ڪي دوري- موهن سون پريت لگائي هي موري
 سرت نرت ڪي ڌني لگائي
 بن جيپيا ڪي بات بتائي
 ڪس ليا دل زوري- موهن سون پريت لگائي هي موري
 آنه وائي اڪند ڌن لاگي
 پيا چت چيٽن ڪٽيا پياگي
 تروڙ لاگي توري- موهن سون پريت لگائي هي موري
 سيوگ: پانچ سڪي مل منگل ڪايا
 روحل رات گئي دن پايا
 مليا شيام ڪشوري- موهن سون پريت لگائي هي موري

ڪام ڪروڙ مٽي جب ممتا
هر چرني چت لوي
گيان گلال چودس برسي
برهون بادل لوي
سيوگ: انتر جامي سون ڪيلي هوري
روحل رنگ لگاوي

هوري روپ-۱۲

تل: هوري ڦاگ مين ڪيلون مين
اپني پيا سنگ پياري
آئوري سڪي آج سهج سنگاري
ايڪ ايڪ نياري نياري
انتر: عنبير گلال ڪي پوٽ آرت هي
پرير پري پچڪاري
جل ڪيسر ڪا آنت ڦوهارا
هوني رهي گجڪاري
انگيو پيني ميرا سالوئون پينو
نڪ مڪ رور رور ساري
چنت ڦٽاڪا باجا باجو
ايڪ ڏن لاڳي پاري
امي رس مڌو پي چاڪ رهي هي
نينا چڙهي هي ڄماري
سيوگ: روحل سڀ گهٽ بسنت بهاريو
چو ڪوٺڻ چوڌاري

هوري روپ ڪلياڻ-۱۳

تل: هر سنگ ڪيلون مين هوري هوري
آج بسنت ڪي رت آئي
انتر: تيل ڦليل لڳائي سڪي ري

ڦر انگلاج ڪي چوري چوري
سرڪما ڪي چوري سجائي
اگر، چندن، پرمل ڪستوري
گوس گهس پرئي ڪتوري ڪتوري
تلڪ مانگ سيندور چڙهائي
پياو ديا ڪا ٻوڳن پريا
ناڪ نٽ مٿين چوري چوري
گيان آنجن ڪي ريڪ لڳائي
پرير ڪيسر جل پر پچڪاري
ڪيلي شيام ڪشور ڪشوري
برهه گلال لڳي پوٽ آڙائي
سيوگ: روحل رمل شيام سندري
هرڪ هوت ڪيوري ڪيوري
رسنا رتوٺت ڦاگ رچائي

سبد روپ-۱۴

تل: جاڻي نهين ڪو مرم همارا
هر هون سرب سرب ڪي مانهين
آنت سڪل سون نيڪارا
انتر: آدم پي هر هون، آنت پي هر هون
سبي ميرا و ستارا
ميرا بجري ديهه انوي (نرتتر)
پرگت ڪيا آڪارا
آسڪ جگان هو گپتي رهيا
آپي هي آپ ني رڌارا
پيچي هر ست سبد ڪيا پرگت
جان سون پيا رڻڪارا
انگڙ عقل نڪ لنڪ نم نامي
جيون ايڪ بسرچ دس ڊارا

اِس ڌار مــــان ئــــي دَس ڌارا
 جو چٽڪي جس ڪا پَسَريا پَسارا
 گت ڪي ڪارڻ اوگت ڌام ٿا پيو
 اڪيم مَنڊل چو بارا
 اهان اڪميرا وَنس رَهت هي
 ڪهـــــــــــــــــيو اُپرن اُپارا
 ارنپ مانهه اڪ تيڄ اُپايا
 ڪيا وانهه پون ڪا وستارا
 انڇيا مون پانچ تت ڪيا پيدا
 اَنڊا ڪـــــــــــــــــان اُپارا
 ايڪ اَنڊا ڦٽ ڦنڊيا جَل مانهي
 ٻيڄ هُوا سَهيس ڪلي پر ڪرتارا
 اس ڪي ناپ مون برهما پيدا هُوا
 برهما بيـــــد (ويد) اُچارا
 برهمانڊ رچا چار جگ ٿا پيا
 پيا شو شڪتي ڪا وستارا
 اُتپت لي بارهه پنت هلايا
 يـــــــــــــــــم سبب اول بَنـــــــــــــــــوارا
 سڀوگ: ٻڃڙيا هَنس ڪوئي مَول ڪو پُهڻجي
 اوهي ميرا سنت سَنچارا
 آسنڪ پون وان ڪو ديئون پَتشاهي
 ڪهـــــــــــــــــيروحل نـــــــــــــــــرڌارا

روپ-1A

ٿل: ڪهـــــــــو ٿر ايسر داس ويراگي
 لگن تمهاري ڪس ٻڌ لاگي
 ڪام ديك ٿر پيو هو تياگي
 بات بتادو اگم سون آگي
 تومين مانون سانچي

انترا: ست صاحب ٿر ڪهو ڪسي ڪو
 ڪونسا صاحب تيرا
 نام اور نام جي ڪا نامين
 ڪهان اسي ڪا ڊيرا
 سون مهاسون آسون نه هنتي
 روپ آروپ نـــــــــــــــــم ڌارا
 نهچت اُچت ڪون چتا نه هنتي
 سرور نا ڪوهنسا
 اڪيم مَنڊل ناڪو محل جهروڪا
 سڀت سيڄ وان ڪيون پَنسا
 تـــــــــــــــــيڄ پون آڪاس نه هتي
 ڌرتي نا ڪو پاني
 پانچ تننت مَول مايا نه هتي
 رچنا ڪر رچانـــــــــــــــــي
 چاند سورج ڪي اُتپت ڪي سني
 اور نـــــــــــــــــولڪ تارا
 چودهن لوڪ ايڪوسي برهمانڊ
 ڪون بناون نه هارا
 ڪون ديس سون اَنڊا ڦٽا (ڦوٽا)
 ويرج ڪهان نهرايا
 برهما ٻيڄ پيال (پاتال) سون لايا
 پيال بر ڪهان سون آيا
 ڪرپ ڪي مانهي پند رچنا
 گهٽ هي بر گهٽ گهڙانا
 اس گهٽ مانهي ڪو اوگهٽ آڪان
 ڪئي ڌام ڪا پُرانا
 جل ٿل برهما وشنو نه هوتا
 نا ڪو مهيس ڪڙيسا
 دَس دگيال ڪرمن نه ڪا سڀ

ڪهان ڏول ڪهان سڀسا
 اڪر سون آگي ڪوج بتاوي
 تو تييرا گر سانچا
 ڪوج بنا جو بيڪ جوئي پھري
 سون نٿوارا نانچا
 سڀوگ: صوفي صاف سڪل سون نيالا
 صاحب هي سرمستا
 ڪھت روحل ڪوئي سنت بيراگي
 رھت همارا رستا

رٽوپ-17

تل: سادو مٿيا منڊپ منڊاڻا
 جوئي اڻت بانڌ بيٺا
 سڀڪوئي ديکت مانھ ڀلاڻا
 انٿرا: برهما وشنو مھيش گنيشا
 منڊپ مانھ بنڌاڻا
 آپ بانڌا آب ڪر چوڻي
 ايھ تو چار جگ مانھ اڻڪاڻا
 ڪوئي ڪھي (آ) ليل پڙس هي صاحب
 جل مانھ جل ملاڻا
 پاڻي هووي صاحب تو سڪ ڪيون جاوي
 ڀم تو ڪوڙ ڪھاڻا
 ڪوئي ڪھي شو شڪتي هي صاحب
 جوڙي مون جرڪاڻا
 ڪر ڪر ڀوگ ايھ ڀوگي مرگئي
 پرلي مانھ سماڻا
 ڪوئي ڪھي تو سيس هي صاحب
 جس پر بار اڻاڻا
 ڪورم سيس ڪونجر پي مرگئي

ڪال ڪي ڦانس ڦرايا
 ڪوئي ڪھي تو من هي صاحب
 پون پراڻ ڪھاڻا
 نوان تيمان تون هي صاحب نيالا
 ايھ تو ڏوسر مانھ الجھاڻا
 ڪوئي ڪھي چاند سورج هي صاحب
 ارڏ نام الٽاڻا
 چاند سورج تارا پتنگ جوت ڪا
 اڪل ڪلام ڪلاڻا
 آد پي نھين اڻت پي نھين
 مد نھرن مور ڪاڻا
 اڪوسي برھمانڊ چڪر ڪال ڪا
 جر ڪو جر سون ڦساڻا
 آدب ڪرب سون ڪوئي ڪروڙت پرسورا
 امر لوڪ پھنچاڻا
 اور سرب چوراسي ڪا واسي
 مٿيانا اڻا جاڻا
 سڀوگ: اونچ هو وي نيچ ڪوئي آگيا هالي
 ڪيا راجا ڪيا راڻا
 ڪھت روحل ميرا ڪھيا ڪوئي ماني
 تو بتاؤن اصل ڻڪاڻا

رنچتا رٽوپ-17

تل: لاگي لگن سجن ڪي
 ڪس نون ڪھي نون جائِيِي
 چوڙا تو چوڻي نھين
 لونء لونء بر سمامائيِي
 انٿرا: بيچن نمن ڪھست هي
 جس ڪي هئي نم پائِيِي

آرتي روپ-۱۹

ٿل: سَنجها آرتي گر ڪي گائو
 ديا پاو ڇت اپني لائو
 انترا: ڪميان دندوت ڪرو لڪ واري
 ايسي راڪي پريت پياري
 لکن لگاؤ توڙ نياؤ
 سيل سنتوڪ ڪميا انگ جرن
 سيس نوائي چرن پر ڌرنا
 اپني صاحب ڪا مجرا پاؤ
 پاو سڀاؤ ڪر راڪو پيلا
 سرت نرت لي ڪيجئي ميلا
 دم دم ايسا اچرج اماؤ
 بچني ساج سدا نرواڻا
 پاؤ آد اصل ٽڪاڻا
 مَرَت لوڪ بر ڦر نه جاؤ
 سڀوگ: پرمانند سڱ ڪيسا ڪهڻي
 روجل رمز سمجھ ٿر رهڻي
 ست سڀدان سون نينھ لگاؤ

روپ-۲۰

ٿل: آج موري سنت پڌاريا
 سنت پڌاريا هر جن پيارا
 ول ول جاؤن مين بلهارا
 انترا: آج موري انگن آبا
 پئي وڌائي، جو ويامي منگلا چارا
 پاو پگت ڪي مين ڪرون رسوئي
 آنند ڪرون آهرا
 سهج سڱ ڪي مين سيجا وچائي
 پاؤن موڪ ڌوارا

ديڪن پر نهين آوتا سو
 برهم ديا تبائي
 تس ڪي برهم پڇو ڪا جس ڪو جو ڊنگ لڪا
 تجھن ٻن ڪوئي نه جاني
 اس درد ڪوئي دوا
 سڀوگ: ايهي رنچتا روجل ڪي
 ڪوئي سني دل لگائي
 جس تن لاگي سو جاني
 هي عشق برڙي بلا

آرتي روپ ڪلياڻ-۱۸

ٿل: آرتي ڪيجئي گور داتا تيري
 مِت ڪئي ممتا ڌرمَت ميري
 انترا: پانچ پچيسي سهجي ئي ماريا
 پو ساگر بر ڊبَت تاريا
 ستي هوتي اب جاگي سويري
 ٿر ميري سترگر پيران آڌاري
 سڪل ڪا صاحب پر آپڪاري
 انيڪ سمايو تاري ڌام و ڊيري
 چرن ڪنول ڇت ميري لائيو
 پوڻ پرم ڊگ سهجي ئي پاگو
 نظر نه آوي ڪوئي بير نه پيري
 ڪيسي واکاڻ ڪران مين وڌائي
 ايڪ جپ سي ڪهي نه جائي
 آڌڪ اپمما اتر اچيري
 سڀوگ: هر ڪن تيري گايو
 روجل راهه اکر ڪو پايو
 ليو نواس ڪئي جر ڦيري

سيوگ: ڪهت روحل سنت ڀلي ٻڌاريا
پاڻيا درسَن ديدارا

روپ - ۲۱

ٿل: چيستن راجا چڙهيا ڀڏ اُڀر
جاسون وٽڪا گڙ ليڻا مورا ڀائي
همت، هٿيار، سات سبد، گن گرو ڪا
جاسون ڪڏ ڪڏ ڪرت لڙائي
انٿرا: ورهه ڪي فوج چڙهي آڻياري
جاسون آنحد باجي نڀارا
جهنڊا جهولي مهابل اکر ڪا
جاسون ڪيا ميران بر مارا
دوئي دل آڻ لڙا رڻ مانهي
جاسون ڪيهه اڏي اسمانا
سيس پٺا جڏ ڪرت هي سورا
لڳ رهيا گهمسانا
سرت ڪي سرنڪ گگن گڙ توڙيا
جاسون منڊل پگون مانهه ڪيا
ترشنا هٿائي ممتا من ماري
جاسون پيڪڙ جائي گڙ ليا
تيڄ ڪي توبه چٽا دم دارو
گهيان ڪا گولا آڙايا
موهه پرم ڪا وچلا برج ڀاڱا
جاسون من ڪا بل هٿايا
سيوگ: ساري جيت بيٺا سنگهاسن
آئل پٺائي تپشاهي
روحل صاحب سگل ڪا ڪرتا
جاسون الٽي اڪل چلائي

سبد روپ - ۲۲

ٿل: اڏ ڪوئي هنس ديس هماري آوي
ڪري مانسرور ڊيرا
انٿرا: ڀو ساگر ڪي ڪاڻهي هي رڪڙا
جا مين ليا هي بسيرا
ڊال پات ويرا پڪ مانهي
الودا پنڪ مت ڪوئي پنڪيرا
مرت لوڪ بر مرم جاسي
ڪاسي چوراسي را ڦيرا
چودهم جل ٿل ڪل ڪا هيرا
ديا چو ڦير ڪهيرا
آڻ هوتي رين پڙ ڪئي بچ مين
جا ميٺ پرم انڌيرا
اوهي ديس هلو جهان سدائين چانڊا
آڻيو گهيان آجيرا
ايهه پگلان ڪا ديس هي، هنسان ڪا نهين
اڙ ڪر چلڻا سويرا
پورن هنس ملي ڪوئي هنس ڪر
تولي جاوي آ پيرا
سيوگ: آڳي سون آڳي اب چل نڪري
پرم ڌام پڙ هيرا
ڪهت روحل سنو پئي ساڌو
اهان هي آسن ميرا

روپ - ۲۳

ٿل: ماڻا ڪي ڦٽڻ بر هنس بنڌاڻا
امر لوڪ ڪم جاسي
انٿرا: آوڪهت چوڙ ڪر ڪي گهاٽ بر آيو
بڻ نو پنٺ پچيسي

پانچ پچيس ڀريوار هي وان ڪوي
 جان مانهي من مَواسي
 اوهي گهر آڻنو ڀل گيو پراڻي
 جنهن گهر ڪو هنتو واسي
 هتي تو نريند آئي بنداسي
 پڙيو ڪال ڪي ڦانسي
 مات پتا پائي ڪنڊ قبيلو
 پيو ڪل ڀريوار ڪو پياسي
 سوت پارجا سوار ڪي سنگي
 چوڪس انت چوراسي
 لوڪ لاج ڪل مرجاد ڪوئي چوڙي
 نر پئي رهي نراسي
 لکن پريت ڪي گران سولگاوي
 سو پاوي پد نواسي
 پوري گر بن پار نه پاوي
 گنگا نهاوي چاهي ڪاسي
 تر سائي ڪوئي صاحب پاوي
 هانس نهين ڪوئي هانسي
 سيوگ: لاڳي چاپ جب سر ستر ڪي
 من چت پيو وساسي
 ڪهت روحل تب سهجي پاوي
 نريئو نگر ولاسي

روپ-۲۴

ٿل: سادو، ميرا انت ڪسي ني نهين پايا
 اپني اپني واري سڀ ڪوئي ڪٿ ڪئي گيان سوايا
 انتر: ايڪو هي ايڪ سڪل سون نيوارا
 نهين ڪسي ڪا چايا
 نهين ڪوئي مات پتا هي ميرا

جوني ڪرپ نه آيا
 درشت نه آيا ڪوئي مشت نه پڪڙي
 بجر آڻنگي ڪايا
 دور اڀر مين پتلي رمائون
 نت جيون ڪيل بنايا
 نهين ميرا لائو لڪاڻا ڪوئي
 نهين ڪهن سنن بر آيا
 لائو بانڌ سڀ پڇ پڇ مر ڪئي
 لائو ڪنهن ورلي وسايا
 چودهن لوڪ بر سڀ ڪيچ ڪرنتي
 ڪنتي الڪ نه مايا
 ديهي چڻي پونجي ٿئي
 گهر ڪا مول گنوايا
 نور لهرائي بانڌ بيئي ڌارا
 بندوق نشان بنايا
 بندوق نه چڻي نشان نه پايا
 پيچي جنر پلايا
 تاسدي تر ڪو ڪئي ڪروڙ مرڪئي
 دو دن ڌوت هلايا
 ميرا چاهيان ڪوئي منجه مين سماوي
 ڪنهن اڪ سان سمجه سمايا
 سيوگ: پترڪٽ هوئي اس جگ بر آيا
 روحل نام ڌرايا
 روپ ميرا تو سڀ ڪوئي ديڪي
 مين اپنا آروپ چپايا

تل: سادوا مين اټيو نگرې وسائي
 جاسون اوي نهين كوئي چائي
 انترا: جوکي جوک جگت نهين دارا
 نهين كوئي پجن كمائي
 ✓ گيان نه ديان نهين كوئي جاپ اجاپا
 نهين كوئي وست لكائي
 نهين كوئي سبد نهيد كوئي ساكي
 نهين اونهم سونه لټولائي (لټون لائي)
 جيونه سيو نهين برهما چيتن
 کاچو تان متائي
 درم آکاس پون پاوک نهين پائي
 نهين چاند سورج ستلائي
 ✓ رات نه دينهن نهين ټولک تارا
 نه كوئي ډوپ نه چائي
 رج نه پيرج پانچوئي تټ ناهن
 نهين ارډه ان کهر رائي
 چودهم لوک اکيسا ناهن
 ناذ بوند ټک جائي
 کرتا وشن مهيس کټيسا
 برهما رهما ول لائي
 ان پانچا کا ډيرا پرپنج مانهي
 کوجت عمر گنوائي
 دس نهين سات ټوپي نهين
 آئياسې اهان قنائي
 کورم سيس کنجیر پي مړسي
 ايه تو کاجي مانهم کپ جائي
 سات سائر ټو سو نديان پي ناهن

ندي اډاري گند ايرائي
 بجر سالر سلهمان چارپي ناهن
 نهين جل ږ جوت درسائي
 ✓ نرگ سورگ بيکنټ پي ناهن
 ايهه ټوپرم پلائي
 تيتيس کروڙ ديوا سر ناهن
 سپ ټټ کي مايا بنائي
 جوت سروپي نرنجن نرنکار
 ايهه ټو لوکان لئي نهرائي
 سهس نام نهين کچ ميرا
 درمت نا ډو ډائي
 پروت مير سميرا ناهن
 اکيس برهمانډ اټائي
 چار پرس چاري وير پي ناهن
 پونجي مون پرتائي
 نهين کوئي ويرات نهين مورت امورت
 نهين تيج واء کهايي
 انچا سروپي آد مايا ناهن
 نا اندر سرشت رچائي
 حد بي حد دونوئي ناهن
 ناکو پورک لگائي (پرک)
 نهين کوئي اتيت نهين کوئي پوک سنجوکا
 جنميا نهين مرجائي
 آپ اډر، کيا اډر نهين پهنچي
 ايهه ټو من پرچائي
 پهنچي کوئي گر گيان سمجهه سون
 بن جييا گن کائي
 دوئي نينان سون اونجا جو وئي

راک سرت نرت اڪڻائي
 آذر سروي جيون جهانئي ديسي
 او ديست سڀ مڻيائي
 اگرت سوين سڪو پت ناهين
 ناچوڻا پڌ الجھائي
 نهين سولھ هنس اوناسي پي ناهين
 سولھ مقام مورڪائي
 موتي مانس رور ناهين
 ناهنسا چوڻ ڪرائي
 اڪيم منڊل ناهين محل جھروڪا
 ناهين نيت ڪي سيج بچائي
 سات سون پر سیت سون ڪھتا
 مين تو اوھ پي کيڙ ڪڙڪائي
 اس ڪي اگي آسنڪ سون مين
 وان پر ايڪ سون ٺھرائي
 سپوگ: روحل صاحب سڪل ڪو مالڪ
 ديڪت سيئي اڏائي
 اوچل نگر هي ديس همارا
 ڪيا ڪھون ڪڇ ڪھيا نه جائي

روپ-۲۶

تل: پند برهماند ڪي کوچ بنا پائي
 صاحب ڪي درگاه نه پاوي گا
 لاک سيناڻپ ڪرو چترائي
 هنر هزار هلاوي گا
 انتڪرا: پوري گر ڪي دامن پڪڙو
 چرني سيس چڙهاوي گا
 مهر موج گران ڪي پاوي
 ايسي لکن لگاوي گا

سر سبد سون ڪايا پلتي
 سهجي ڏن لگاوي گا
 ديپڪ لي مندر ۾ جاوي
 تو ڪيل عجيب درساوي گا
 چڪر کوچ ڪلا ڪو سمجھي
 اپنا هنس اڏاوي گا
 سوگر چوڙ اکر گھر آڻي
 تو آمر ٺڪاڻا پاوي گا
 پڪڙ ڊوري ڪري نشانا
 سوقي راهه چلاوي گا
 سات آڪاس ڪي پرول اگھاري
 جل جڙ ڪونتل گھوڙ ڪڏاوي گا
 سپوگ: اوچل ڌام اوگت سون اگي
 اهان جاء سماوي گا
 روحل ڪوچ مڻي جب سارا
 پيچي آوي نهين جاوي گا

روپ-۲۷

تل: آمر پرس ڪي مارگ هلڻا
 اگنر ڪي ديس سماوڻا
 گگن محل ڪي مارگ چالڻا
 انتڪرا: سبد سروپ ۾ ڪايا راڪي
 سهجي پريم لگايا
 من ڪو ڦوڙ ٽيڪ مانهي ديا
 دوار بوند هلايا
 تيجي چوڻان جب پيو بلوڻا
 بجر پرول اگھاري
 سروير سيج پون ڪي ڪوئي
 پڪڙ اڪاسون اڏاري

اوگهٽ لاڳي نڪارا
 ميرا سوکر اوگت نهين جاني
 پل ڳيا جگ سارا
 سارا سنسار هي ڪال ڪا چارا
 پڪڙ ڪرنت آهرا
 جسي ايهه مھارا وڃن گرھ لايو
 ڪر چليا ڪوڄن ڪارا
 نقل ڪو چوڙ اصل گهر پاوي
 اتر جب جل پھارا
 سيوگ: پو مٽائي نر پو هوئي رهيا
 تڃ موھ ڪي ڌارا
 روجل اوھنگ (رھنت) سدا سک مانھي
 جو ڪوئي جاني ويچارا

روپ-۲۹

ٿل: جس ڪي گت مٽ نرمل هووي
 اس ڪو صاحب ڪر.... ٿو
 نرگن سرگن نهين ايڪ سريڪا
 اوھي تو پرس پڇاڻو
 انترا: سڪل سون رنمل ڦرو جگ مانھي
 رو بتيا من پر نه آڻو
 راکو وچار ننتر نيارا
 موج اکر ڪي ماڻو
 اور ڪو جو سو سٺ ساروپا
 چوڙ ڪوڙ ڪري پاڻو
 آڻگھـر اوچل اٿل ادول
 بانڪا نام بکاڻو
 سيوگ: پوري گر ڪا پيد جو پاوي
 بانڌي پت پتياڻو

مين پنڇي ڪا سڌ مانگ ليا
 ڌار سون تار ملائي
 لامبي دور جيون هاٿ سون چٽي
 گڏي گگن پراڌائي
 ڦوڙا ڪيسي برهمانڊ ڦراپر جويا
 عجب ڪوئي ديس درسائو
 اڻ-گهر ديو اهان اوناسي ڪا ڊيرا
 هنسا ڪا لوڪ لڪائو
 اڪيه منڊل جھرا چو مک جھروڪا
 بيٺا ابناسي راجا
 اڪنڊي جوت جگي اس آڳي
 غنبي بجي باجا
 سيوگ: ستگر صاحب ڪي پرتاب سي
 پيا امر لوڪ بر واسي
 روجل راهه اکر ڪا جانيو
 نريه نگر ولاسي

روپ-۲۸

ٿل: هر مون صاحب سرو ڪي مالڪ
 خلق خلقڻهارا
 جات آجاتون نيارا نيارا ڪيلون
 ايسا سروپ همارا
 انترا: ميرا اوگت سون اظهار
 نهين ڪوئي روپ آڪارا
 اوھي آروپ ڪسي نهين پايا
 پلا ديك پسارا
 چودھن لوڪ اڪيسي برهمانڊ
 ايهي تو بنيا وستارا
 گھڙيو گھاٽ ڪون سٺ ڪر مانا

روحل وسـتو گن ۾ جب لادي
پرچو پائي پڄاڻو

روپ - ۳۰

ٿل: اب ڪيا ڊڳون ۾ آڏنگ ديس پايا
اوگهت مانهي آڪارا مٽايا
انترا: ستگر صاحب مليا مانهي پورا
پرک پرواڻسي مک نور سون ٿورا
امرت پيالا گران پير دينا
چڙهي خمري انگ انگ پينا
گل گئي ڪري ميرا منوا پتياڻا
جان سون آيا اهان الٽ سماڻا
سيوگ: ايڪو هي ايڪ ڪيا هي پسارا
روحل صاحب سڪل سون نيالا

روپ - ۳۱

ٿل: ٿر گاڙن ميرا تر نام همارا
آپون هي آپ رهون نردارا
انترا: توان تتان ڪي مانهين
تامين ميرا ڪايا
پانچ پچيس ناهي ترگهي مايا
ڪلا هماري سڪل ڪي مانهي
هو ڪون آڌار ڪسي ڪا ناهين
سب ڪوئي ست ميرا نام اچاري
هر سناڌن ڪي، ساء هماري
منجه ڪو تو اڪو ميرا سنت جاني
اور انڌا لوڪ تهين پڄاڻي
سيوگ: سرو ڪي مانهين ڪون نيالا
ڪهت روحل او سروپ همارا

روپ - ۳۲

ٿل: ايسو اڪل ڪلا ڪا ڪيل هي
سادو، اي تو روپ آروپ ڪو ميل هي
انترا: روپ هي ڦوٽا آروپ سمونڊ هي
لهر روپ ڪي مانهي
لهر سمونڊ ۾، سمونڊ لهر ۾
لهر سمونڊ بن نانهي
روپ هي پتلي، آروپ سوئي نٽ هي
جس ڪي هات ۾ دور
رائي تم مانڊ هلاوي پلاوي
پردي پئي هي چور
جيون وڌ ڪنوار بيوهاري سا سوري
ڪاڍي گهونگهت لاري لاج
آپ چياوي اوران ڪو ديڪي
مڪون نه آوي آواج
سيوگ: روپ ۾ روحل، آروپ هي قدرت
قدرت نرمل نور
گپتي نور پرگت نور
آڌ انت پريور

روپ - ۳۳

ٿل: سادو! ڪوئي سمجهي راز يون جاني
ديڪت سنت پڻ نه آوي
اي تو آڻو پو مون ارت پچاني
انترا: جگت ترنگ سمونڊ هوئي نيالا
سمونڊ مون سرنگ اناوي
مڱئي ترنگ سمونڊ هوئي رهيا
پيچي نير نظر نهين آوي

ٿل: سادو! سڀ من ڪا وسستارا
 من ڪي هي آتپت من هي ڀڳائي
 من هي سڪل سون نيارا
 انترا: من هي آڪاسي من هي پاتالي
 من جوڙا نر ناري
 من هي راجا من هي پرجا
 من هي بڙا امنڪاري
 من هي گهاتي من هي پاپي
 من بوڙي من تاري
 من هي بگاڙي من هي سڌاري
 من سڀ ڪاج سنواري
 من هي ڀولا من هي سمجها
 من آڳيا نني من سياڻا
 من هي گرو جي من هي چيلا
 من سون منشن الجهاڻا
 من هي چيٽن من هي ساڪي
 من آتم برهما اوناڪي
 من ڪا ميلا من ڪا ڪيلا
 من امر لوڪ ڪا باسي
 سڀوگ: من موجي آلت گهر آيا
 آپ مين آپ سمايا
 روجل روپ اروپ سون نيارا
 نه نامي نام ڪهايا

جيون پيچ ڪا چاند سلت سگر مين
 آپ ڪو ڪلا پر آوي
 دن دن وقت هوت سوايا
 پورنما ڪا گهر پاوي
 اڳيان گهرن ڪي آير
 نو ڪنڊ تيچ پر ڪاسا
 ڪانچ تيچ پيرڙا لي جاوي
 آپ هي آپ نراسا
 ڪنچن ايڪ انيڪ هي يوڪن
 اننت نام هي ڌرايا
 يوڪن پانچ ڪنچن ڪرليا
 اننت نام مڻايا
 تپسيا ڪر راجيسور هوئي
 تپ ڪر پيا نيارا
 ڪيني ڪمان ترقل نهين جاوي
 جس ڪو ماني جگ سارا
 سڀوگ: ساچ گهت هون ڪوئي ساچا هووي
 سني همارا هيلا
 روجل صاحب سڪل سون نيارا
 آپوئي آپ اڪيلا

تل: چيت سويڙا چلڻا راه
 بيگ اٺ پراڻي مان صلاح
 انترا: آوگهت گهات سرويڙ گيلا
 بن پگ پيندا چلڻا اڪيلا
 ڪرت پڪارا سانپر هيل
 غافل هوئي ڪيون پيو گمراه
 ٿرت چلڻ ڪي تياري ڪيجئي
 گهڙي اڪ پل دم ڍل نا ديڄئي
 اپنا اگم ڪا مارگ ليڄئي
 تو ٿر پهنجو ڪهون نور ٺاه
 جاني نا دور رهن نانيڙا
 ڪٽنب قبيل ديستي نا تيرا
 ڪوئيو پڪاري ليڪر پيرا
 پو ساگر ڪا پاري درياه
 اب ڪا چڪا پو پو پولا
 ڪبت ڪمت سنگ ڪيون نر ڪولا
 نام ڪون چوڙ چوراسي مون ڊولا
 هر بن ڪون تيرا همراه
 ديهه مانڪ تون امولڪ پائي
 پجن ڪئي ڪڇ هوت پلائي
 جان سڪو تو جان ميرا پائي
 وير وير مين ڪرون آگاه
 سڀوگ: سار سبد ڀرالت سمائو
 لهر بهر ڪي موج ملائو
 پوت لوڪ ڀر ڦر نا آؤ
 رهن روحل پيڇي بيپرواه

تل: سڪل اوتار ڪو ايڪ هي مول هي
 صاحب سڪل سون نيالا
 نبينان ٿرڪ اور هندوان اوتارا
 اي تو بنيا پسارا
 انترا: سوا لاک نبي هين تر ڪان ڪي مانهي
 هندوان چويس اوتارا
 چار ڪٽيب ڀر ٿرڪ آلودا
 چار ويد هندوان را
 مشلان ڪرت نمازان روزا
 ذڪر فڪر ويو هارا
 مڪا مدينان ڪر ڪر مرگئي
 جنم گنوايا سارا
 ڪرت گيارس هندوان زگتا
 اڪا دسي اهارا
 آلت تيرت جائي جائي پتڪيا
 جانيان نهين وچارا
 سنت ڪر ڪي ٿرڪ ڪهايا
 بات ڪرت بيڪارا
 هندوان گهات ڪندور جڻيوا
 تلڪ لالت لگارا
 هندوان پوجن پٿر پائي
 ديوي ديوي دوارا
 مشلان هار قبر ڪا پوجي
 ديوي درود شوڪارا
 هندوان ٿرڪ دونون گهر پولا

ٻانڌ يا نهين ڀتياڙا
 جڳ چاري ئي دعويٰ ۾ ڪويا
 سڙ سڙ موٽي ٽاڪارا
 سڀوگ: سنت فقير هي وان سون نيارا
 ڪيلي ڪيل ڪلارا
 روحل رمز سمجھ سڳ پاوي
 ايسا ڪوئي نر سڃيڙا

روپ - ۳۷

ٿل: هر بازيگر بازي ڪيلون
 ڪوئي ويڪي تر سڃيڙا
 نت بازيگر نام همارا
 اڌر ڪيل نيارا
 انترا: ساتوين پيال نشان اپايا
 دھون دس منڊيا پيارا
 انحد ڏول باجي نو ڪنڊ اپر
 لاڳ رهيا جهٽڪارا
 رڇيا راج پانچ نو پڙيا
 آڻيت بنيا آڱارا
 برهما وشنو شو پانڊي رمتا
 ناچ ڪري شڪتي پيڪ نظارا
 پانچ پڇيسي سب جڳ موهيا
 تان لاڳا تٽڪارا
 مورڪ ديڪت مانهي آلودا
 وڙلا جان وچارا
 جنتر منتر وچن سڏائي

بنيا دس اوتارا
 ايسي هلائي جگت ڪو چليا
 او بهي ناهي ڪرتارا
 باره بهتر پنت ڪهيجئي
 ايهي اوليا وو هارا
 پڪا پڪي ڪر وائيا بانڌا
 پايلا جر دوارا
 نرگن نام سڪل سون نيارا
 نرپڪ رهني نردار
 نر آڌار آڌار نر راڪي
 سوئي هي سرجهه هارا
 سڀوگ: ست ڪهون مين هيل ساڄا
 سني ڪوئي ساڌ پڪارا
 گهٽ روحل ميرا ڪوج وچاري
 تو پاوي ڪيل آڌارا

روپ - ۳۸

ٿل: ڪوئي ايسا صاحب ڪا ساڌ هي
 (جو) ساڌو ڪيلي ان مون نه سهج سماء هي
 انترا: ست سبدان ڪي دوري پڪڙي
 نيس دن ڏن ۾ لاڳ
 پانچ پڇيسي مار هٿائي
 آسا ترسنا تياڳ
 آرڌ آرڌ ڪا ڪري نويرا
 پورا راڪو پريان
 ڪايا ڪوج هووي جب نيارا

تو پيڇي نرواڻ
 پند برهماند کا اندا ڦوٽا
 پاوي امر لوڪ را ڌام
 آڊگ آڇل ديس ڪهڙي جڻي
 امان هر ليوين وسرام
 آوي نه جاوي مري نه جڻمي
 آتيت پرلي نانه
 سنت صاحب کا ڪرت ولاسا
 انهي آستانا مانه
 سپوگ: آکا هي بدبد جيون جل ڪي مانهي
 تيون اڻ چر اڪل درياھ
 آبي هي آبيجي آبي هي وناسي
 ڪهت يون روحل شاه

روپ-۳۹

ٿل: سادو! نگر ماما نيارا
 اور لوڪ سڀ اورانهن ره ڪيا
 پرسي ڪوئي هنس پيارا
 انترا: آڊ پرس شو وشنو برهما
 ان چارون کا وستارا
 چودھ لوڪ اڪوسي برهماند
 اوهي پيد پسارا
 ڌرم رائسي هي سڀ کا راجا
 ل جيونرڪ ڀر ڌارا
 اڪي برچ سون اوتار اپنا
 بيڪٽ ڀر ڪرت گذارا

انڇا سروي آڊ ماما
 اويي چلت ڪري چوڌارا
 بڙي بڙا او سور نر مون جن
 آنت چل چل ماما
 تينتيس ڪروڙ ديو سورگ مين
 بيٺا نڪتر نو لک تارا
 ڪلنگ لگايا لي گوتس چاند ڪون
 سور وير گرنا را
 سھس اپر پانچ نام لهرائي
 تين آند مان دوئي پارا
 اجر آجوني چندر ست سڪرت ڏياوي
 يون نهين اٿري پارا
 سترھ ڪنڊ پر چار ڌام هي
 جس پر جر کا ڏوٿارا
 ايڪ نرنجن چار شڪاري
 باجي ڪال نڀارا
 اس ڀڏ اتيت نهين ماني پروانا
 ڪسي ڪانه چلي سارا
 ررنڪار اوگت پر آئينا
 هنس ون کا سنگھارا
 ڪال ڏاڍي سون ڪوئي نهين چوٽي
 ڪر جيون کا نستارا
 شاگي نام ميرالو سمرو
 اور نام ٽڪوارا
 ڪوٽ اپائي ڪري بهون ڪيتا
 سمجھي نهين سنسارا

آيَہ آوناسي اگھناسي نہین پگي
 پُجسي کوئي هَنس سچارا
 مانسروور مان هَنس وراجي
 ڪري آمت پوجن آهاري
 مانڪي مان آهان سُون آئي
 ڪايا مين ڪرت سونچارا
 ست سَبدان سُون سرشَئي آپني
 اُتپت ڪا آچارا
 ايسِي وچن سُون آهان نہین پگي
 جن سُون بڻيا آڪارا
 نچ نام همارا سار سبد هي
 آجر جَهرِي انتر جهارا
 اس ڪي دور آمر لوڪ مانهي
 ميري سَروپ منجهارا
 پانچ ڪروڙ سُون سار ڪي
 نہہ سُون ڌام نہارا
 راڪي ڌيان وچار وويڪي
 ڪر ليڄئي آدم ڪرارا
 پانچ ڪروڙ سُون وانڪي آگي
 گهام گنگي پڻڪارا
 پانچ ڪروڙ سُون ان ڪي آپر
 گهام اديت گهڻڪارا
 پانچ ڪروڙ سُون جن ڪي آگي
 امرت ڌام ڪي ڌارا
 پانچ ڪروڙ سُون آپر سُون
 سگندي ڌام ڦوهارا

پانچ ڪروڙ سُون پر سُون ڪهيڄئي
 ان مَن ڌام ڏيـدارا
 پانچ ڪروڙ سُون پر ڌام آچرنگي
 اچرننگ آوي اپارا
 پانچ ڪروڙ سُون پر سُون سَڪ ڪي
 موجي ڌام ملهارا
 اور پانچ سُون ان ڪي آپر
 پر تبب ڌام پتيارا
 پانچ ڪروڙ سُون پر ڌام آجاسي
 جاني ڪوئي جانشهاري
 پانچ ڪروڙ سُون اگل سُون هي
 ڌام آجوال آجيارا
 سپوگ: پانچ ڪروڙ سُون ان ڪي آپر
 اگ مگ ڌام نروارا
 پانچ ڪروڙ سُون پر مها چاندڻا
 روحل صاحب نردارا

روپ - ۴۰

ٿل: ري هَنسا، امر لوڪ سهاوڻا
 مَرَت لوڪ مت ويس
 ري، هَنسا، ڪري ني پياڻ پچتون
 الٽ اکر جي ڪي ڏيس
 ڦراهاون نہین آوڻا
 انٿرا: هَنسا بگلان ڪي ڏيس ٻر آيا
 جتي جاڻ نہ تيري پچاڻ
 هَنسا، ڪون بيوي تيري پارڪا

اي تو اندو لوڪ اجاڻ
 پو ساگر ڪي سير ۾
 ٻڌو (ٻڌو) جاوي سنسار
 پجن ڪيو سيئي اتريا
 گيتا لاڏا گينوار
 ري هنسا، تيري گل مون ڪوئي نهين
 اي تو جگت بڻاڻو هوئي
 مانسروور ڪي ملڪ ۾ تون
 جا راج همارو هي جوئي
 اڪيم منڊل سڻان هي
 اهان هريور هنس چوڌار
 هيران موتي لال هين جان ڪو
 چڱ چڱ ڪرنت اهار
 نريو اگهر گهر ڪانو هي
 اهان پهنجي ڪڙي پريان
 بگل پاچان ري گر پڙي
 ڪوئي ڪوئي هنس چڙهي نروار
 سڀوگ: اهان ڪيا آوي نهين
 اڍگ اوچل ڌام
 روحل ڪو اٿ راج
 آڌر اگمرنج ڪام

روپ - ۴۱

تل: لاڳي پريت پيا جي سون
 اور بات سڀ ڀولي
 آنتي ڪو ڪوج ڪهيا نهين جائي
 سيج ٻني پر سولي
 انٿرا: دنيا همارا درد نه جائي
 بيدردي ڪيا بوجهي ري
 لاگو ڌام جان ڪو گهٽ مانهي
 پيڙ اسي ڪو سوجهي ري
 ورهه ويراڱ دل پيتر جاگيو
 ايسي لکن لگائي ري
 پل ڪيو هي تن من ميرا
 جنهن دي خبر نه پائي ري
 ڪون هلائي هر ڪو هيريو
 غيب ڪي مانهه غلطا نا
 ديڪون ديڪ ديڪن ۾ نه آئي
 هوئي رهيا حيرانا
 سڀوگ: جڳ جنجال ڪيو مت ميرا
 رهي نه گل ڪي آسا
 ايڪا ايڪ نام ڪي هي آسا
 روحل رهنٽ بياسا

روپ - ۴۲

ٿل: سڀاڻي! چيئن راجا راج ڪماوي
 جان ڪي پرڄا بهت سڪ پاوي
 انترا: محل چوبارا عجب جهروڪا
 چيئن تخت ورا جي
 رام نام ڪا نشان آيا
 غيبي باجا باجي
 ديا ڌرم دوئي پرول بيلا
 جپ تپ فراش دوئي
 آو داو دوئي خاص حضوري
 سرت نرت پاس هوئي
 سمل سنٿوڪ پرير وويڪا
 پانچوان همراه وچارا
 گيان ڌيان دوئي مانهي حاضري
 آت پهر اک سارا
 جت ست دوئي ديس دوان
 پوري عدل هلاوي
 درڙ سنگاسن چتر جهڻاڪا
 ڪميا چمر ڏلاوي
 سيوگ: چڪوي راج پيا هي نر پيه
 دھون دس ڦر گئي دهائي
 روحل راڻو رک سڪي پرڄا
 جب لاڳي چاپ سوائي

روپ - ۴۳

اڪل ڪلا مانهه ئي هرجن ڪيلي
 رهي نراسي، آس نهين راڪهي
 ڌرن اوپر پگ ميلي
 انترا: پتون پگ پيڏي سهجي چالي
 گون ڪرت هي اٿي ڪيلي
 جاگرت سو وٽ سڀن سڪوٽ
 ايڪ ڌن لاڳي سانجهه سويلي
 بنا ڪنئي جيڪا وچن اچاري
 اکر ڪي بات ڪهي بن هيلي
 اڪيان بنا آڻ يوم بتاوي
 سورما وهي وان پنت سهيلي
 بن مک امرت پوجن ڪاوي
 منجا ڌاپائي دال در ٺيلي
 آنا سورت سون اپيا پيوي
 آميه رس پيالا اڌر جهيلي
 سيوگ: سڪرت قل ڦليو گهٽ پيتر
 روم روم جا ڪي واسا ٿيلي
 الڪ بات لڪي گر گر سون
 روحل سور ڪهي نج چيلي

روپ - ۴۴

ٿل: سنت جن پاس رهي نام ڪا بيٿرا
 سني ڪوئي هिला چڙهه آوي سورا
 اکر لوڪ سون آيا نيٿرا
 انترا: سنت ڪا بيٿرا لي سڀ ڪو بلاوي

سر سانتي لي جاوي پيرا
 چوڙو، سنسار هي جوڻ پسارا
 ڪال ڪروڙ ڪٽو ڪا گهيرا
 وٽن مان چليا ڪوئي ڦورا
 جر ڪا مٿاوي جگهڙا جهيڙا
 سب مرجات لوڪ لاج ڪوئي
 هوئي نرواڻ نه راڪيا چيرا
 سوين نڪتر مانھ صورت (سرت) لڳائي
 پوڄل آڀاڻ اٿام هي پيڙا
 ڌوٽ پوٽ مڇ پو ساگر ڪا
 ستر ليل ڪرايا سيرا
 سپوڳ، پينڊي پياڻا ڪرت رين دن
 جلد جهاج ڪيا لي نيرا
 پور سلامت پار اٿاريا
 روجل امر گهاٽ ڪم گيڙا

روپ-۴۸

ٿل: جس گهر سون ٿر آويو
 اس گهر هنس جائي
 بنگ گران ڪو ڪر چلو
 پل ۾ ديوي پڄائي
 نرين نگر مانھي ٿر رهو
 انترا: اوران تو گهر اونڌا منڊيا
 تين لوڪ ڪي مانھي
 برهما، وشنو، شو پهنجي ناهين
 چار وير ڪون ڪم ناهين

چودھن لوڪ ۾ لوڪ ايڪ هي
 نو گند جگت ويو هار
 سات ديب برهممانڊ نهين
 گهاٽ منگل ناهين آڪار
 سر اوسر دانو ديوتا
 اور سرب اوتسار
 اهان تو ڪوئي پگانھين
 ديهه گهر مٿا ڪيئي بار
 چاند سورج اهان نهين
 نڪتر تارا نولاڪ
 درو منڊل مانھي الجھايا
 مر مٽ ڪيا هوئي راڪ
 ڌرم رائی ڪو سڀ ڏند پيري
 پڪڙ ڌوٽ لي جائي
 چودھن لوڪ ۾ جو بستي
 انت چوراسي پائي
 اهان ررنڪار اوگت ناهين
 محل نهين آتل ڪوٽ
 ڪوئي او ناسي سرور ناهين
 سڀ ۾ جس ڪي چوٽ
 سار سبڊ نج نام هي
 جس ڪو ليوا اڌار
 اسنڪ اپر ڌام هي
 جهان رو پجن ڪرو اڪسار
 اهان سرت نرت پهنجي نهين
 آنا سورت ڪو ڪيل

امر لوڪ سڻاوتو جهري
 ڪم ڪر ليڄئي گيل
 اهان سنگهاسن (تخت) دربار هي
 چمر ڏکي چوڌار
 هنس ڪهڙي سن ڪر رهيا
 موڪ هي سنسار
 سيوڪ: اوهي تڏو همارا ڌار هي
 آسڪ جڳان تون اڳياد
 روحل دوئي هر آويو
 انت اڌا هرڻ ساد

روپ-۴۶

ٿل: هر، پڪتن، هر نام اڇاريو
 نس دن گهر گهڙي اک پل دم
 انٿت بيٺت ڪد نه وساريو
 انترا: ڦرت اداس جگت سون نيارا
 من ممتا ڪي موم نواريو
 ڪام ڪروڌ پانچ پڇيس لي
 سڀ ورهه اگني ٻاريو
 ڪميان مهان بل ڪيان ڪا باڻ
 ست نام گڻ لي هات ٻڌاريو
 ڪلچ ڪرم ڏک ڀرم وڪارا
 سڀ دل پڪڙ ڪات سنگهاريو
 گهات متائي اوگهت گهات راڪيو
 نه ڪلنڪ موئي سڀ ڪلنڪ اتاري
 مورت لوڪ ڪي آسا چوڙي

اصل ٿڪائي آڏو ڇٽاريو
 ڪسنگ تجيو ست سنگ ٻر راضي
 نام ڪي تار سون سدا خماريو
 رهين غلطان انتر ڏن لاڪي
 انت انت انتو اڇاريو
 سيوڪ: جنهن جانيو صاحب پڇانيو
 ڌر ڌيان وريڪ سڌ ڪيان وڇاريو
 روحل راهه سڀيڏي چالو
 ان سنت هنس اپنو اٻاريو

روپ سارنگ-۴۷

ٿل: برست ڀرير بادل گهن ميهه
 ٻرهم ڪي بوند پڙي جن اڀر
 دن دن وڌت سنيهم
 انترا: امرت ڌارا ڀر جهڙ آئي
 پيوت امي رس ٺاهڙ پائي
 گرم نه لاڪي ڪيهه
 گجي گگن ڀر آنحد گهنور
 ڌاڏر بولي چا ترڪ مڻور
 اتر پايا پيهه
 ڪيان گهٽا ڪر دهم دس آيا
 جيئو سيو ڀر آلت سڀاڻيا
 پل ڪئي تن ديهه
 سيوڪ: پيا چت چينن ڪٽيا پاڳي
 روحل روح انتر ڏن لاڪي
 چرن ڪمل ڀر ليهه

منگل - ۴۸

تل: پياري دڳ دڳ دور وڊار جگت ڪو
 سنگ تجو ڏٻڏا ڪوئي
 سَمَت ڪارج سمجھو
 پياري سَتگر سُون سِي ھوئي
 پر مارت جِيو ڪا
 ديوي ثرت بتائي مارگ پيو ڪا
 پياري راک وچن ۾ ڏيان
 سوني نج ڪان سُون
 مَر جِيوا ھوئي رھو سدا سانچي ڏيان سُون
 پياري اور ڪام آڪام
 سَد ڪام ايڪ نام ھي
 نام لینا نرواڻا
 نج ڌام وسرام ھي
 پياري اصل ٺڪاڻا پائي
 دوجي نہين آسا ڪري
 راڪي نہين پاڇل اور
 پيا سنمڪ بسي
 سيوگ: پياري آرس پرس ھي ديدار
 پيا سنمڪ بسي
 روحل صاحب ڪي سنگ سدا
 رَلَمَل ھنسي

منگل - ۴۹

تل: پياري مانڪو رتن آمول
 ڪيسي پَن پاويو
 انٿرا: ڪوڙ ڪپت ڪر جگ مانھي
 جنم گنوايو
 پياري چيتنامي تو چيت
 اچيت ڪيون رھڻي
 صاحب ڪو نام سنيار
 سانچ تجھ ڪيون ڪھڻي
 پياري سَتگر تيرامي شيام
 سيس چرني ڌرو
 سَس ٻار ڦربان
 اپنا تن من ڪرو
 پياري سر سانتي نام سڻائي
 سھانگو جائيو
 مھرا ڪر ڪي موج
 سھاگن ماڻيو
 پياري سَتگر ديوي سھاڳ
 ڏھاڳ آوي نہين
 نينا چڙھي ڄمار
 اتر جاوي نہين
 سيوگ: پياري، لَت پيا ڪي سيج
 دڳ سِي وسار گيا
 روحل صاحب بھت آسنگ
 آئند پيا

منگل - ۸۰

ٿل: پياري، ڪنڇن نال سنجوڙ
 آڄ پونر پيئي
 هرڪ راڪي نڃ نام
 اچرنگ آنتي سهي
 پياري، سهج سوله سينگار
 ست سنگت جائيو
 پيرم ڪا پردا توڙ
 گل لاج گنوايو
 پياري، اي ڪا يا دن دوئي
 ڪجهه سڪرت ڪيڄئي
 نڃ نام آمي رس
 پريم پيالا پيڄئي
 پياري، سبد ڪي دور لگائي
 چڙم مڪڙي تار سون
 آنا سورت ورتي ڌار
 آڻ سنسار سون
 پياري ستگر ڪو ڪرسنگ
 پيا جي سون مل رهو
 او سٺڪ آئند ولاس
 ڪسي ڪو مت ڪهو
 سڀوگ: پياري، سدا رهو غلطان
 منگل گائيو
 روحل صاحب ڪي ڌام
 هنسا پاويو

منگل - ۸۱

ٿل: پياري، آڄ آئند اڇاو
 تڻ پونر وار هي
 انٿرا: رمل ڪرو جائي سنهه
 ست سنگت سار هي
 پياري، وندنا ڪر هوئي آدين
 گر ڪي چرني رهيو
 راه نرنٿر ڌيان ستنام
 اهم نٽ ڪهو
 پياري، سڌ سرت ملائي
 ڪر ديدار سڙوپ ڪا
 آسٺڪ سس سڙ اجوال
 اڪند آڻوپ ڪا
 پياري، اڪند آڻوپ هي آپ
 درسن پرانيو
 هنسا ڪري بهو ڪليل
 وچن ميرا مانو
 سڀوگ: پياري، اهان ڪيا نهين آوي
 ديهه پاڇي ڌرائيڪي
 روحل امير پرس ڪي ڌام
 پگا جائيڪي

تل: رام نام دن سترگر ديا
 سر کي سودني پيالا پيا
 انتر: گهت پيتر کا کوچ بتايا
 ست سيدان سون سوجهي کايا
 مل چکر پلهر در دتائي
 لنگ چکر سون ديه پلتائي
 ناپ گنول سي التانانا
 اهان هي وستن کا نشانا
 دل دريا پريا پريور
 دي دبکي نت برسي نور
 هرديم گنول مين شو در سايا
 هيرا مائک موتي پايا
 کنٹ کنول بر هنسا بولي
 تر ويئي کي کڙکي کولي
 پنور گفام کرت نواسا
 کو اميرس پئي پياسا
 گگن منديل بر هئا جهنکارا
 انهد باجي ناد آپارا
 جاگي جوت ثيا اجوالا
 من چت هوئي رهيا متوالا
 پريم گنجي سون پرول اداڙي
 ايک هات کي لاگي تاڙي
 پورب پچم کي گهاتي چڙهيا
 الت اگم کي مارگ پڙيا

تر کت کول چڙهيا نرواڻا
 پيچي هنس اکاس اڏاڻا
 جائی پگا هي دسوين دوار
 سهج سمجه سون کيا دیدار
 سڀوگ: آسنک سن پر اوچل دام
 اهان هريجن کيا وسرام
 روحل صاحب آيو آپ
 مٽي چوراسي لاگي چاپ

گر سبدي روحل صاحب کي چيلي کو پر بوڌ - ۳

آرت، نام اناوي، آرڌ، نام التاوي
 ارت نام کا غيب آواز
 آرڌ نام کا انحد باجا
 ارت نام سات ديپ کو کنڊا
 آرڌ نام پنڊ برهممانڊا
 ارت نام کا سڪل پسارا
 آرڌ نام کاهي اليکارا
 سيس گران کي چرنی ديا
 ست نام کا بيزالنيا
 ست نام کي يولي پاکیا
 چوراسي بر پرنا راکیا
 شيام اکر آروپ کي ريک
 (کول کڙکي) اپنا صاحب ستمک ديک

روحل صاحب پر بوڌ نج

چيلي ڪو سٺاوي ورتي رهتي
بتاوي نج نام سٺاوي نج سو روپ
لڪاوي ڀرم مٽاوي- ڪيُو نهين
ڊولا وي- سٺ مٽارگ پاوي

نج منسا بڙا نام ڪا چيل
گر صاحب ڪي بچني ڪيل
لي سار سبڊ او آلتِي ڪيلي
آنا سورت امر گهر ميلي
ڊور اڀر چڙهه ڏيڪو سڙو
غيببي درس ايڪ آڻوڀ
سڪل ڏيپ پنڊ برهمانڊ سون نيارا
سڙو منڊاد آسڪ سون سؤڊ پيارا
اس ڪا نام آڻي ڀر ليڄئي
چيانا پيد، پرگت نهين ڪيڄئي
هٽا، تر ڪو لاک ڏهائي
سيس پنڊ تو ڪهيو نهه جائي
جي ڪوئي هٽا پورا هووي
جس ڪي گت مٽ ساري جووي
نام سنيپاوي پلتي ناهين
اس ڪو ليڄئي ست سنگ مانهين
جدان ايسي چيلا ڪرو منظور
پيڄي بچن سني ڪوئي سؤر
جي ڪوئي منسا آڀ اڀاري
تو چل آوي پاس همماري

دوهڙا

روحل نام ڪهه ايا
هر هين آڀ وهي آڀ
سڙو اوتار ڪا سِر ڏئي
سڀ سنن سر چاپ

روپ آسا- AA

ٿل: ساڌوا تن چنتا ڪيون ڪري
ميرا صاحب ساهو ڪارا
چاهه ڪري سوئي آڻي ملي
روزي سنجهم سوارا
انٿرا: روئي لنگوئي اتنا داتا ديون هارا
آڀ دواڻي آڀ ڪو هر جن هر ڪا پيارا
پنڪي پنڪيرا اجگرا
سڙو جيون ڪا سارا
گيتيئي ڪيٽ پلٽ هين
اوهي ديون هارا
نو ننڊ لچمي سنگ سندا
رڌ سڌ پيرا پنڊارا
بانٽ ڪرتا وي گهر گهر
مايا انت آپارا
سيوگ: هر جن هر، ڪا گماشتا
وڻجي نام واپارا
روحل رگهڀير هرڏو وست هي

پوڄي پوڄڻ هارا

روپ-87

ٿل: آئو سنٽو! ميرا پيارا

نج تنٽ ڪا ڪري وستارا

آنيڪ مون ڪيون ڪر هوا اڪساري

شو شڪتي مل ڪيا سنجوڪا

انٿرا: چوٽا بيچ ڪٺول سمايا

ڪٺول مون اڪ آند لپايا

آند مون گهڙيا آڪارا

پيڇي گهڙيا سيس ڪپارا

جس ڪي اپر جوت لهرائي

سوڪير تنٽ ڪي سيچ وڃائي

پرمر ڌام سون پرمر تنٽ آيا

لهر بحر ڪي مانهم سمايا

.....

ناپي ناڙ سون آيا

آپيم الڪ ڪا پيو

ڪوئي سنٽا ڪايا ميو

پيڇي ستگر سبڊ سنڀايا

بچڙيا هنس ڦر ملايا

سيوگ: روحل صاحب ڪيا امرا پر ڊيرا

گر پر تاپ ٿريا جر ڦيرا

روپ-87

ٿل: هر هن سڪل، سڪل سون نيارا

انٿرا: هماري ديس ڌرتي ناهين آڪاسا

نهين ڪوئي ڏونه ڌوڪارا

هماري ديس مين چاند نهين سورج

نهين ڪوئي نو لڪ تارا

هماري ديس ۾ برهما ناهين وشنو

نهين شو شڪتي آڪارا

سيوگ: ڪهي روحل سون پائي سادو

ڪبير نام همارا

سبڊ ڌوڪريوڙي-88

پرسن روحل روحل صاحب سون پوڄا

ٿل: ڪهو تمهاري يگتي ڪا پيد

پڪتر سادو پوڄي

انٿرا: ڪهو ديو ڪهان سون آيا

ڪهان سمايا پنٽ

ڪون پرس ڪي سنگ رميا

ڪيون گهرڙيا سنٽ

ڪون سا ڪٺول لي هاليا

ڪون گهنوڙي اسوار

ڪون يگتي ڪو ساڪيو

ڪون يگت ڪو ڌوار

ڪهان تمهارا راج هي

ڪون چوڪيڊار

ڪون سي نور ٿر ڪرو نوڪري

ڪونه سا يگتي ڌوار

ڪونه سون سون آيا

ڪون سون لي جائی

ڪون سون تيري سهج سمادي

ڪون سون پرڪاس (?)

نچ مٿول گونٺ

سب ڪا صاحب هر هون
سادو روحل نام ڌرايا
هون تا وديهم، ديهه نامين ڌاري
جد مين ونس بڻايا

اوگت ڌام بنا جائي بيٺيا
حڪم رچنا ڪا ديننا
اوهي هي سو ونس مھارا
جس وستارا ڪينا

آلڪ محل بنا چوٻارا
سيت سڪيج گڙھ ڀارا
جهلم جوت اڪنڊي جاگي
اڇريا سبڊ رنڪارا

سوئي ميرا ونس نام اوناسي
هوئي رگنيا او گنگا واسي
اوناسي مون نرنجن ڪال
ڪال مانهه پرڪت بهر حال

پرڪت مون مھاتت ڪيا
مھاتت مون تامس ٿيا
تامس مون شڪتي هوئي
شڪتي مون آڪاس تَت سوئي

سيوگ: ڪون پگي اس ديس ۾
ڪون پايا نروان
سامي ڊونگر پوري بوليا
ڪون سي ڪلا ڪليان

اتر روحل صاحب-۸۹

ٿل: ڪهون هماري پگتي ڪا بيد
پڪتر سادو ڪهي
انٿرا: اوگت ديس اکر سي آيا
پرير سمايا پنٺ
ساڇي پڙس ڪي سنگڙي رهيا
بڙي ڌريڙا سنٺ

ناپ ڪنول سون هاليا
پون گهوڙي اسوار
ست پگتي ڪو ساڪيو
پڪتي پچر ڌوار
گگن همارا راج هي
چيٽن چوڪيڊار

سوڪهن نور ڪران نوڪري
سون ۾ رهيا سمائي
بيگر سون ميري سهج سمادي
آپرن سون پرڪاس
جڙ سون سون آويا

سون چيٽن لي جائي
سيوگ: بچن پگي اس ديس ۾
هنس پاوي نروان
شيام سرنِي روحل بوليا
برهم ڪلا ڪليان

آڪاس مون سپرس پرڪاسيا
سپ رس مون پون اپاسيا
پون مون جوت پرگٽائي
جوت مون پئي تيڃ نشائي

تيڃ مون سو ڪير رس اپايا
سو ڪير رس مون جل تنت لهايا
جل مون هوئي پيدا ڪنت
ڪنت مون يوم تنت بنت

يوم مون ايشور هويا
ايشور مون جڙ چيئن اپجويا
ان دونان تون تين ڪڻ ڪنيا
تين ڪڻ تون پاپ چوت لينا

سو ڪير نوان تنت ڪا پيا سريرا
جس مون اندريان انگ ڏيرا
تمو ستو رجو مون من راجا
ان سرو هي مل ڪين اند سماجا

اند مانهم نج انس سمايا
اما آد پرس اپاييا
اپجيا آد پرس مون پدم
جس مون سگل يون ڪي سدم

سرم مون برهما ديهه ڌاري
برهما مون شو برهما چاري
شو مون وشن (جس) اتپت ڪيني
انت سرو اکر گهر ليني

راجس مون (پئي) آد مايا
آد مايا مون سرو بيڃ اپايا
تين بدهم لوڪ تين ڪا ڪينا
سورگ لوڪ ديوتان ڪو دينا

انت دگ لوڪ پتن ڪو سونپيا
يوم لوڪ مانهم مانو جونپيا
اوسر لوڪ دوجي يوم مانهم راڪيا
مهر لوڪ بر جن چوڪي باڪيا

ست لوڪ مانهم تپ ڪرڻ والا
بيڪنت لوڪ مانه پڪت ڪرڻ والا
سر اوسر جوڪي سنيا سي تپسي
رڪي سر جتسي سد ست درسي

چتسي پاڪند (مانهم برتے لوڪ)
بارهم بهتر پنت هندو ترڪ
(اي سرو لوڪ) چارون لوڪ مانهم واساهے
اي ڪال ڪا ايڪ گرا ساهاے

ڪال ڪند - جي ڪوئي اوتار لوڪ هيے
سوئي سرو ڪال ڪا سروپ هيے
اڪار جي ڪوئي هيے
نام روپي بندھن هيے

ايڪو سي برهمياندي هيے
اي توجر ڪال بڻيا سي هيے
جي ڪوئي پرس ليوڪ هيے
سنت فقير بڻت هيے

همارا اوهي تو جر کال سون جورارو هے
ان کي چودھ لوکان سون دام نیارو هے
انهون صاحب هر هين سادو روحل نام همارا
آدب آجر پيالا پائون، کوئي هووي هنس پيارا

اگر لوک کي بات سناؤن
سڀ کاميئون ڀرم انديرا
جاوي اڳيان سڌ گيان پاوي
کوڙ سات کاکرون نبيرا

آن ڀئي راه ان ڀوم نريئي کا
سهجي ديئون بتائي
بے طلبان اوان پهنجي نامين
طلب قري سوڀائي

بيد کتيب کي کاڻ نه راکون
نهين (جاڻو) جگت مرجاتا
سرو جگت کا هر هون صاحب
سرو سڪل کا داتا

اٿا راه همارا سارو
کس کوهاٽ نه آيا
کڻي کت گيان ڌيان ڪرتا کي
ڀتڪت قرت اجايا

کنهن ايک ميرا مرم نه جاڻيا
ڀيوا جهن ڀياري
آسنگ جگان کي پڇ پڇ مرگيو
نهين کنهن لاڌي دام هماري

اوگت کا آبناسي ڀلا
(جر) ڀلا کال کسائي
ڀلا اوتار چوبيس جگت کا
سوالک ڀيغمبر خبر نه پائي

تينتيس ڪروڙ ديوتا ڀلا
سورگ لوک ڀر واس کيڀا
ڀياڻا تين لوک مانهم نهين ديا

سيسر نام ڌراکي ڀلا
کال پڪڙ ليے جاوي
ڌرم رائی ڪر عدالت په
جولي عدل هلا وي

ڀلا اندر تامين گاجي
ڪر تاپون اسواري
چن ڪروڙ ميگهم وس کيا
(توپي) نهين نج وست وچاري

اننت ڪوٽ آد ڀرس هوئے ڀلا
جل مين جوت جگائي
بجهه گئي جوت سڪ کيا پائي
مت گئي آد ڀرسائي

اننت ڪوٽ برهما هوئي ڀلا
بک بک بيد سنايا
اننت ڪوٽ بيد ڪت موٽا
قر ڀر جنم ڌراييا

انت ڪوٽ سنڀو شو ڀلا
جڻا جڪت نهين آئي
اصل بات ڪي خبر نه پائي
جڻي نڪل هلائي

انت ڪوٽ وڻو هون ڀلا
ان هوتي اتپت ڪيني
آسنگ بار ڳيا پر ليئ ڀيڙا
ميري ڌار نه چيني

انت ڪوٽ آڻ ڀاڳيا هون ڀلا
ڪيڻا پيڇ پڇارا
پٽ ڏرسن چڻيسي پاڪند
ماڻيا چل چل مڙا

انت ڪوٽ ڪورمر هون ڀلا
مٽ ڳيا دڳ دڳا ڦيرا
انت ڪوٽ سيس آڙ هون ڀلا
لٽ ليا هڻ ڏي جر گهيرا

انت ڪوٽ ايشور هون ڀلا
اس ٿاڻ ڪر ٿاڻا
آسنگ وار ميلاني هون پلٽي
چليا سڀ پر جر ڪا ساڪا

انت ڪوٽ ڪا سب هون چليا
انت پيوگ موراڻي
انت ڪوٽ چاند سور تارا
انت وار هون سرشت رچائي

ڏرو پر هلاڊ هرچند راجا ڀلا
پاندو ڀليسا بر راجا
تين لوڪ ڪي پڌوي پائي
سب اوليا ڪر تر ساجا

انت وار پئي مري سميڙا
انت وار پئي ڪوڙ سوني
انت وار هوي اڪي ٻڙ اڳا
انت وار لي پر لي ڪوني

انت وار لي اتپت ڪيني
انت وار هون ڪرممت جائ
آسنگ جڳ پيا پر لي
انت وار ڦر سرشت رچائي

انت ڪوٽ رک تپسي ڀلا
تپ ڪر ره ڳيا اڻا
اصل ٿڪاڻا هات نه آيا
آڏا ره ڳيا اڻا

انت ڪوٽ پير اوليا ڀلا
ڪرامت ڪر دڪاوي
اصل آروپ اپنا نهين جانيا
هون مڦرور اور آپ پڌاوي

جوگي جتي انت ڪوٽ ڀلا
سامي سڌ سنياسي
ماديات ڪت پت مين ڀه
(آخر) پائ انت چوراسي

اننت ڪوٽ ناٿ بن ڀلا
جنگر سيوڙا ڪها ڪي
ڪرم ڪانڊ ۾ سب جگ بانڌا
(نهن ڀڪنون) لاڳي پک ڪي ڦاڪي

اننت ڪوٽ ويراڳي ڀلا
(جولي) سڀوا گهٽي وڃائي
سيتارام ڪا نام ڪه ڀلا
اصل نام بن پرلے ڄائي

راما وٺي اور رام سنيهي
سڌ سنيهم نه راکيا
رام رام ڪر امان نهن پهنجي
ايهو اولي باڪيا

روحل الٽا نام ماما
جو ڪوئي الٽ وڃاري
بند برهمانڊ مون هوڻيگي نيارا
پڳي نگر مامي

اور لوڪ سڀ اورا ره ڪيا
هندو ٽرڪ ڀلا
آسڪ جگان ڪا پڇريا رهيا
تين لوڪ مانهن ديا پيا

بارم پنٿ هندو ڪا جوتا
آلٽ اشٽ و لودا
ڌام مامي پڳا نامين
جر ڪي ڦنڊ الودا

بامتر پنٿ ٽرڪان ڪا جوتا
نيارا (نيارا) رام بنايا
اصل وڃن بن بيچ ۾ نٿا
ڪال پڪر جر ڪايا

اڻ اڻچر هه سڀ ماما
آنا سورت ڪي دور لڳاوه
اصل نقل ڪي ڪري پرڪا
(ڇن ۾) پڳ نگر اوڀاوي

اور سبڊ سب را دو جيسا
ڀڄ ڀڄ رت مارجايو
اڻ اڻچر تو سار سبڊ هه
دوڻي اڻچر هه وايو

اڻ اڻچر تو سبڊ نيارا
آنا سورت ڪي دوري
جو ڪوئي هالي نگر مامي
موج پڪر لڙي موري

سڀ ڪوئي ليسي نام ماما
اور سب نام وگوتا
(ڀن ستنام) ڪوئي دوجا
اس ڪو ماما رون جوتا

انيو ڪڙي گيان بهون باڪي
جوتا جگت رجهاوي
وک جيون ڌيان دنيا ۾ راڪي
جي ڪوئي ڌام چڙهاوي

داما ڪي سب ڪرت مڃوري
گر سون بي مک جائسي
ڪرم جال ڪي مانهي الودا
ڪس پڌ ڪري ڪمائي

ميرا راه ڪمان ڪا ساڌو
بنا ڪمان ناهين سوجهي
بنا ڪمان گلچ نهين پلڻي
بن بود ناهين بوجهي

ڪان سون سڻي چيا سون سيڪهي
سڻيا سڪيا سي جوڻا
دوڪ گهي توڙي تنڪا نهين ٿئي
چوڪا آرتي ڪيان ڪڍ تروڻا

منڊپ مانڊ ڪر سڀيت اڌ راتي
اوگت ڪا انمان بتاوه
ڪر دپڪ آڻي ڪي مورت پوجو وي
جر ڪراس ورتا وي

ايسالڻوا ڪري هل ڪوئي لاڪي
توڻي اوگت نهين جاسي
بنا ڪمان ڪوئي پهنجي نهين
ڪال پڪڙلي ڪاسي

شبڊ پروانا ڪال ڪڍ ماني
ڪڍ ماني آن پڙائي
ڊنڊا مار بانڌ لي جاسي
ڌرم رائی ڪي دواڙي پائي

بنا ڪمائي پينڊا نهين ڪڻي
من جائسي ڪڍ هوا
جي جاني ڌن ونڌي هوسان
نام بن نردھن هوڻي مووا

نام همارا تونج ڌن هي
پياڳ پڙا جس پايا
آنا سورت ڪي دور لگا ڪر
نام اديت آروپ سمايا

ايڪانوي لاک سون هي بيلي
اڪ اڪ نياري نياري
بياسي لک سون آيپڊ ڪهيو
ات ات پياري پياري

چوبيس لک سون سڀيت ورڻ هي
چودهم لک رب سورا
دس لاک سون امان ڪي اپر
ررنڪار گهن تورا

اوگت ڪي اپر هي اوناسي
اوگت ڪا گڙڌاري
آئل ڪوٽ ڪوٽاڻي داري
اس ڪي هي ڪمداري

اهان مانسرور هنسا هي
مجهه مون بيڙ ڪي آيا
اس ابياسي ڪي فرماڻي
مانو ديهه سمايا

ڪوئي اڪ ساذ فقير بيراڳي
اوگت ڪو لي ڏيا وي
ميرا سروب اروپ هي نيارا
اس ڪي خبر نه پاوي

رنگار اٿل ڪوٽ بسي اوليا
اوگت ڪا ابناسي اول
جس گهرسون بچڙ ڪي آيا
اس گهر ڪا پڙ ڪيا يولا

سبد پرواڻا پهنجي ناهين
صورت نرت ٿڪ جاسي
اڳلا ديهه سپاء نه جاوي
گرڪ پڙيا مانه چوراسي

اوگت سون پيندا هي اڳان
اس ڪا ڪس ڪو ناهين وچارا
جي ڪوئي هووي هنس مھارا
ڪوج ڪهون مين سارا

اوگت ڪي سڀت سون سور
چار ڪرور سون آگهي
بن اواز نه اواز هو وٽ هي
لوپ جاوي ٽرپاگهي

قر اس ڪي اڳي چار ڪروڙ گونگي سون هي
گونگا هوئي گم جاني
اچرج ڪيل اچنپا پرسي
ايسا ديس پجهاني

قر اس ڪي اڳي چار ڪروڙ سون هي
آديٽ ڪي ڊيٽ بن او ڊيڪي
ڌيان نه گيان وگيان سون لو پيئي
پرير دور سون پيڪي

قر اس ڪي اڳي چار ڪروڙ سون هي
امرٿ ڪي چڙهي هنس خماري
مگن هوئي مستي مون لويئي
بيخود بي اختياري

قر اس ڪي اڳي چار ڪروڙ سون هي
سگند آروپي بنا ناسڪا لات بهو آوي
ليٽ لوپ گهنگهير سب اگها وي
ٽر ڪو لنڪهه جلوي

قر اس ڪي اڳي پانچ ڪروڙ سون هين
ان ين سهجي لويي سورا
ڪوئي ايسا هو وي هنس همارا
پورو ديس ڪا پورا

قر اس ڪي اڳي سون اچرنگي
ايڪ اچرننگ سون چالے
همت باند ڪي هنس حضوري
پيندي ڪو پوڻ سالے

قر اس ڪي اڳي پانچ ڪروڙ سون هين
موجي موج مانه مل جائي
باسون لڪل هوا جب نيارا
سوئي هنس يلوٽا يائي

ٿر اس کي آگي پانچ ڪروڙ پرتبب هي
ڪوئي لوپي هنس نردارا
اس کي آگي ديس چاندئا
پانچ ڪروڙ سون پيارا

ٿر اس کي آگي پانچ ڪروڙ سون پر
مها چاندئا جس کا چيهه نهين آوي
اس آجوارے کي مٽ مانهي
نچ آروپ هممارا پياوي

پگامر لوڪ مٽ نه آوي
آجر وجر هو جاوي
آگي هوتا هنس وچڙيا
مل صاحب نام ڪهاوي

مجه مين سمائي ميرا هوئي رهيا
ٿر ستنام دمائي
روحل نام ڌاريا جب هي
آئي سڀ ڪا ٿند چڙاوي

ڪاتون ٿند جگت ڪا سارا
بندي چوڙ هي نام همارا
اس ڪو هر تو کي نهين چوڙون
جو ڪوئي ڪرسي پجن همارا

هندو ٿرڪ دونون گهر اڀر
لاکي چاپ همماري
ستنام ڪا بيڙا ساڻي ليا
ڪياتياگي گهر باري

ميري پونم کي جائي راڪي ورتي
ڪر ستننگ اور پياو برتاوي
رڻي ستنام انت پر راڪي
آنا سورت کي ڊور لڳاوي

تس ڪا منسا پگا پل مانهين
جو ڪوئي ايسا سهج سهاوي
اوهي ڪد هر ڪو نهين وسري
ميري نچ سروب سمماوي

اس ڪا هر هون بڙو وسيا
چر چوڻي ڪا مالڪ
روحل صاحب نام ڪهايا
خود خاوند مين مالڪ

اوهي مين منسا امرلوڪ لي جاؤن
جس پر چاپ لڳائي
درڙ نيجا ڪر آڏو رهيا
ان ميري نچ ڌام پڇائي

روحل صاحب وچن آتاري
سڻا هي ڪوئي سنت همارا
جي ڪوئي پاڪيا سمجهي منسا
(پڌ ڀٽ) پرگت ڪهون تنت سارا

سوئي سترگر جس ڪو سڀ غم هوئي
اک چن مانهي ڪرم ڪڙاوي
آئي ڪرو سون رهي اڌورا
سار سبد کي ڪم نهين پاوي

اڻ اڻچر نڃ سار سبب هي
اور سبب هي رانڊو
دوبڏيا ڌرم ڀرم مٽيا نهين
پنڪت مٽوا جيون پانڊو

روحل صاحب سانچ ڪهت هي سن ليوي هنس وياري
نو ڪنڊ چودهن لوڪ سات ديپ سر
پاڪون مين نياري

ستي پورا ست لوڪ سورگ پي
اولا امر پور اولا بيڪنڻا
رام پي اولا رحيم پي اولا
سي گنادر ڪا پوچ لي جوڻا

رنگ بي رنگ اولا حد بي حد سون نيالا
آپي آپ اڪي
سوئي پگا ميرا هنس سنيهي
اس ڪامر سون هووي ميلا

پيڪ پي اولا پجن پي اولا
اچي ڪا اولا تڪ جائسي
اردنام اولا چيئن برهما اولا
آتم ڪلا پلائي

مليا مليا هووي نهين نيالا
لاگي دور بانڌا پتيارا
تارون تار گئي مل تان تي
اڻ اڻ پيا اڪسارا

چئي بندوق ٿيو نڪ
پاچي ڪلا سمنائي
اوڻ جاوڻ ڪا سنسامت ڪيا
پايو پند نروائي

صاحب مل ڪر صاحب هوا
ڪون ڪهي ڦر بنڊا
آسنڪ جگان سون اڪر اڪوچر
آڊ جگادي هونڊا

اور جگت جوڻا نهين جاني
ڪيا بانا گهر باري
ڌرم راج سر سي ڪا راجا
ڪيا پرڪا ناري

ڪال پڪڙ بانڌ لي جاسي
اڪ اڪ نيالا نيالا
ڌوت ڀوت دانو ڪن ڪنڊرپ
ڪوئن ڪالا سارا

نرگ پگت چوراسي پاوي
گيا سي پرلي مانهي
آسنڪ جگان ڪا جيو بچريا
مڪتي لاتي نامين

روحل صاحب نام ڪهايا
ديه ڌار ڪر آيا
سرب جگت ڪي جيون ڪارڻ
ستنام سبب سنايا

نِڙڪُن نِڙبِنْدَ پِجَن هَمارا
نِڙڪُن نِڙ پِئِي هِي نِڙواڻِي
وَنَس اَنَس جِي ڪوئي هِي مِيرَا
هَنَس پَرَم هَنَس هِي پِڙواڻِي

جو پَرَم ڌام ڪِي پُوڇِي باڻا
سِيڄ سَنگاسَن چڙهي سَهاڳِي
جَنهن سَتنام ڪا مَرَم نه ڄاڻِيَا
سوئي ڦِرتا ڏڪِيا ڏهاڳِي

جس ڪو ٻاڻ سبَد ڪا لاڳا
پِڙوري سَتَگر وَايَا
سوئي جڳ سون نِيارا هُوا
گِهاڙ وڇن ڪِي گِهاڙِيَا

اَس ماڻِيا فرماَن هَمارا
جس وڇن گِرم ڪر لِيَا
سَتنام ڪا بِيڙا جِهلِيَا
پَرِم پِيالا پِيَا

چڙهي خماري پِيئي سَت ساري
پِرسِيَا آرَني پارا
تِيَا غلطان غرق ڪر ڄاڻِي
لَهر مان اَنبِيَا سِنڌو سارا

سِنڌو لَهر هو ڪِيَا اڪ سارا
سِيَر سِيَر پَر پُورا
ڏهون دِس پِن پِن چمڪِي چانڊا
نِن بِن ناهِن سَرُوپ نِج نورا

ايسا آروپ هَمارا سادو
مانو ديهَم ڌار ڪِي آيا
سرو سڪل ڪا هر هون صاحب
روحل نام ڪهاڙِيَا

هِنڌو تُرڪ دوهان ڪو پَرڪَت
ڪَهم سَمجهاڻِي ٻلاؤن
جو ڪوئي آوي ميري راه مانهم
تو آمر لوڪ لي ڄاؤن

راجا هوئي پرجا هووي
اڄ نيڄ نهين ڪوئي
ميري نام سون هيت لڳاوي
ثرت لي ڄاؤن سوئي

ايهم اوسر ڦر هاڻ نه آوي
مانو ديهَم پرائِي بنيو
اب ايسا تيرو دانو هي
ڪڇ ڪرلي ميري پائي

همت ٻانڌ ڪِي نام سماوون
اپنا ڪيڇجي پيلا
نهين تو جڳ چوراسي پاسي
در در ڪاساسي ڳلا

مائڪا پد غافل هوئي ڪويا
جڳ سَنڪَت پِگتايو
چار جڳ مين ڪاڻِي پلڻا
پَرليي پِييڙا ڄاوي

پرليہ کا جيون سپ دولتہ رهيہ
پون پول پر گهيہ
گر گهري نظر آرد بنبراکي
تو پتنگ آرتا ديسنه

آسنگ جگان کا جيو الوڌا
ان کانامين نبيرا
آرد بنب مانه آرتا ره گيا
قرقر پر ليہ پيرا

جس پر هاندي بهت بيلى
کنا دکن آکاس ديرايا
جيون گهونگهري سهج سهج يل جاوي
تيون جيو جگت نهايا

اوهي جيو آرد پينتا
جوئي ديکهي پيچي سارا
آز آونچا جاڦا ماري
اک اک نيهارا نيهارا

کوئي ايک سادات اوي
پتنگ بتاؤن نوين چيلي کو بتلاوي
ايسي اشد جي کوئي جهالي
انت پرليہ پر جاوي

اوه ديس ان آنکهيان سون ناهين درستي
جو درسئي آکارا
اوهي لو چن لکني اور وويکي
جس کا سنتان کي پاس وچارا

اس جگ مين ايسا گر چيلا
جولنا ويراث بستياوي
جولنا آرد بنب کا نشانا
گر چيلا بهت غوطا کاوي

ست هي اوچهي کري بهت گيانا
سيکي ساک آڌاري
سيت سنگ پر واد وواڌي گر
کرما کي آڌ کاري

جيون ڏوندي اوپر سوان هوئي پيرا
وس وس کورنت لرائي
دعوئي باندي اگيانا انڌا
کانچو تان مانه مرجائي

سکيا سنيا گيان بهون باکي
دانت کٽالي کرتا
بنا کمان يو ساگر مانه
ڊب ڊب گر چيلا مرتا

جو کوئي اوي هنس وچاري
جوئي جوئي کري گر پورا
اصل بات کي بڙي پرکا
سانچ لکي کوئي سورا

سانچ لکي کوئي جو هري گهي
پرکي لان هي را
کاگر پٿر پگان سون ئيلي
لجاوي نه (استاد اپنا) گر پيرا

ميرا هوئي جو تر سچي ارا
سِر پِر چاڀ ڏيـرا تـيـ
نام مـمـارا انت ڀر راڪي
(اُس ڪا هنس) امر لوڪ ليڄائيـ

امر لوڪ ڪا ڏيس اگوچر
اگر اگـاڌي اگـا
ڪلجڳ هي سڀ لاند پئڻي
انهان نهين لاپي ماگا

لاند پئڻي لوپ لڄاڻا
جولـا جگت پـر ماوي
جولـا شـبـد ڪان ڀر ڦوڪي
جولـا سـنـڪ ڍلاوي

پتل بانڌ ڊاڀ ڪا ڪيا
جولـا ڪلش لـپـايا
ڌاگا بانڌ ساڻ ڦونڪا جڇيا ڪيا
جس پـر جـيـو چڙمايا

يُون گر جيـو امان نهين پڳي
موندرا ذات اور سيگن بانڌي
جولـا چيپ لگاوي جولـي تون
روڻـا راڊو رانـڌي

بيج سـبـيـج ابيـج سُون نـيـرا
جولـي اگي سوئي جولـا
جو سينچي سو برچ بک ڪا
جڙان سميت نه راڪي ٻوڻا

هندو ترڪ سُون هر هون نـيـارا
راجا پـرجا ڏيـهـه ڌاري
اور ساڌ پيڪ برهما چاري
ڌر مـريـن بـڪـيـاري

درسن پرسن ڀر هر نامين
درسي پـرسـي سڀ سونچا
ڪنڀار ڪانچا ليڪر ڪانچا
گـد ڪـانچا اور ڏونچا

ڌيان پي ڪانچا گيان پي ڪانچا
جـڪ جـڪ مـووا بـچـارا
مَن مستي سون سبد ساڪي بهون جوڙيا
ڪر جيت راڪ اور ڪري پڪارا

ڪيـرت اپاوي جگت پـلاوي
اور پانچ نام ڪا پجن بـتاوي
سـت سـڪـرت ڪا سـبـد سـڪاوي
لـڪ پروانا پـيـلا مـڪ پاوي

ايسا گيان گر چيلي ڪو ڏيوي
پيـچ ڀر جاوي لـٽـيـا
سَنان گـيـت مَن جاڻيـا
واهين مانڊ ڪال ڪيڙي ڪڻيا

سورتـي اولـي جولـي ويـسي
جولـي جولـا ڌرڻي ڌيانا
صورت لڻي ڪوت ڪو ملاوي
(وہ هيـسي) اپجي اوليا گيانا

جو ست سڪرت ڪي رهڻي رهي
توهي اجر امر نهين هو وي
جو هنسا نولاڪ گهاٽ جپي
(تو ڪيا) جر اسنڪ لاڪ گهاٽي پر جيوي

جو هنسا ڪشت ڪري بهو ڪيتا
جو ست لوڪ ۾ جائسي
ايسا شبد گر چيلا گرهيا
بائڌ ڪال پڪڙ لي جائسي

امر پوري ۾ امرت آچري
توئي ڪال ڪبهو نهين چوڙي
ڪر ايسا سمرن سڪرت ڪو ڌياوي
گهاٽ جال جر روڙي

اصل ڌار پڳا بن
ڪيو اجر امر نهين موسي
ست لوڪ ڪي نگري ڪئي ڦيرا
چوٽ ڪال لٽ لي ڪيونسسي

روح مل جس پر گر ڪي ڊچا
اسي جوٺا شبد سڻاوي
اي هنسا آڌ وچ الجھيا
امر لوڪ نهين جاوي

آپ آپ ڪو ڪس ٻڌ ابارسي
اور هات هنس ڪي پيرا ديا
اور هنس آپ ڪي سات نهين هالي
بن ڪمان بيچ ۾ گهر ڪيا

ڪال پرس سون چڻي ناهين
گر چيلي ڪا من پرچائي
ڪري باڪيا سبد اپني ڪي
جي سني جگت سارا تر جاوي

يون ڪه ڪر بخشش چيلي پر
اميان شو ڪا سبد سڻايا
ڪل جگي گر يون پر بوڌي
گپتي ليا رنڊو بتايا

آچري پيت نهين لوپي
ان سبد سون جوٺا پيرا ڊاڪي
ست لوڪ جوٺا ڪان سڪرت ڪا
جوٺا ڪر پياو جوٺ وه باڪي

جيوت مڪتي لاتي ناهين
موا پيچي ڪر پاوي (پائي)
پران پنجر ڪا جد بهرا پڙيا
پيچي ڪن گهر جائيه

انڌا لوڪ سمجھ نهين راڪي
ٿر ابھان نهين رهڻا
گهر مايا سوت انڌر ڳيا ناري
سي چوڙا ڪيلا بهڻا

اس جگ مين ڪوئي ڪس ڪا نهين
راڪي جوٺي آسي آسي
آسي سي من ۾ هي رهسي
جاسي ڦوڪ نراسا

آسا سانچي (ميري) نام کي
جس را کي ان تي مانهه
يو سناگر کي سير مون
پڪر اتاري پانهه

وچن همارا مان ليووي
(ڪوئي) سورا نر سچي سار
سهج سچي ماهو ستنام کا
پجن ڪرو نردار

ايهه جگ سارا جوڻ هي
آخر پرلے هوئي
امر لوک پهنچي نهين
بنا وسيلي ڪوئي

وسلا پوري ستگر کا
ستنام سبد کا جور
آنا سورت کي دور لگائي کي
پگي امر لوک کي نور

امر لوک سهواوڻا
(ڪوئي) سنت ليووي وسرام
روحل کا اوهي ديس هي
نريهي اگر گرهه گام

دليري
خوفی
سمجھ کا سوائے
بيچہ

ذکین لفظن جي معنيٰ

(الف)

ڏينهن، منڍ

استول = باهيون جسم يا قدرت
جو چولو

اصل کاڻ = روح، آتما

اڪڙ = اڪل، جنهن جي ڪل نه پوي

اڪڙڪل = جنهن جاءِ جي ڪل نه پوي

اڪڙڪر = جنهن هنڌ جي ڪل نه

پئجي سگهي

اڪڙڪڙا = جنهن جي ڪلا جي

خبر نه پوي

اڪل ڪڙيو اڪل جي ڪل نه ٿي

پوي

اڪنڊ = سڪ

اڪنڊ = حصن رهن

اڱاد = بي انت

اڱاڏ = اپار اونهاڻي

اگر = جنهن جي خبر نه پوي

البيلي = بي پرواه، آزاد طبع

التي بات = ابتي ڳالهه

الوڪي = انوڪي، عجيب

امين رس = اوم روپي رس

امين جهري = امرت رس نڪري

امراه = امير، معزز

امل = خوش يا بود پر آيو

انيو = اندرين ڄاڻ

انيئي = اندر ۾

ارڻ = بي مقصد ڳالهيون

انت = بلڪل، آخر، پڇاڙي

انت = گجهه

انت انوپ = بلڪل اوچي، تمام

اوچي

انتر = ويڇو، فاصلو، دوري

آمر رام = هردي واري رام، دل

واري رام

آپ = پاڻ، آتما

آپا = پاڻ کي

آدماد = گوڙ

آس = اميد

ايمان = بي مانو

ات = بلڪل

اتمان = مان، رهن

آپاڏ = مایا جو پردو

آپت ڪپت = اتيت، ناش

آپر = جنهن جهڙو ٻيو ڪونهي

آجواڙا = روشني

اجيا = رد

اجهار = اجهاڳ، بي انت

اچرت = اچار جي ٿي

اچنيا = عجيب ڳالهيون

ادراڪ = ڄاڻ، عقل، فھر

آڌارو = سڌاريو

آڏ ٻڏ = ٻڏي کي آتما سان ملائڻ

وارو يا اوچو ڪندڙ

آڌڪ / آڌڪو = ويڌيڪ

ار = دل، من

ارڻ = سچي معنيٰ، بيان

آرد = هيٺ

آرد = مٿي

اروپ = روپ ڪانسوءِ، بدشڪل

اڙڪيا = ڏٺو

اڙين = ڪڙي

ازل = مخلوق جي پيدا ٿيڻ جو

اندر جامي = هر چيز جو اندر ڏسو
اندر رهي هلاڪن وارو
اندي = ڳڻم اوديا. هڪدم ۽ هڪدم

جي
انجن = سرمو. هڪجمل
انحد = ازخود آواز
انزڪو = انازي يا بي سمجهه ڪي
انمن = اومر (پشورا) سان گڏ
اوٺ = اُسر. مدد
اوسر = وقت
اوگڏ = دوا. دارون. علاج
اوگي = اڀرڻ. زيور. لباس
اوگيا = اڀريو. پوکيو
اوگهت = مهتي سھتي
اوپ = عجيبه. بي مثال. لاتاني
اٽسڪ پٽڏ = گھڻن نمونن سان
ڳالهائين ٿا
اه = ڏينهن
اه نس = رات ڏينهن
امير کائي = پورهيت ڳنوار
اٺوڪي = ڏاهي. مٿاڻي
اير = ڊگڙ. رستو
ايڪو ترسو = هڪ سو هڪ (101)
ايڪ ميڪ = هڪ ئي وڃڻ

(ب)

بازي = راند
باطن = لڪل. ڳجهو
بچوڙيا = وڇوڙيو
بچيا بکيا = طاقت
برمر = برهم. خالق ڪائنات
برهما = جهان يا جڳت جو اڀاڻهار
براجي = رهي ٿو. رونق افروز ٿئي ٿو
برنن. برني = بيان ڪرڻ

بست = وڃي ٿو
بست = وسري
بکيا = بخشش
بليا = ترسيا
بيچون = بي مثال. بي نظير
بيڪ = نمونو. پوڻ. دڪ
بيڪ = بکيا
بين = وائي
بشي = مڪرن قبل (جھنڻ) ڏانهن
شراب يا دوا ڏاڍي
بيھ = بيھڪ

(پ)

پاپ = پيا
پاڙي = پاڙي
پال ڪنوار = سرموئي
پاڻ = تير
پاڻ = سيل
پستارو = وستار. پکڙيل
پوڄهي = وسائي
پهڙ = پيهر
پيلوڙا = منهنجا پيارا

(پ)

پاجن = پڇڻ
پان = سج
پانت پانت = قسمن قسمن
پانج = پڇاڻ
پاونج = پنهنجو سڄو پاڻ يا پريت
پاء = سٺي خواهش
پايا = پيارو
پجان = پانهون
پرمن = پٽڪڻ
پرمي = بي سمجهي ۾ پليو

پرچيلا = سير ڪيائين
پوترا = وائس وائسڻ من
پوڄل = ستساري ستم
پورا = پولا ڇريا
پيشو = ڳڙيو
پيد = ڳجهه. سج
پيڙيا = هڪ پئي ڪي گڏيا
پيڻين = نلي

(ت)

تاري = آڌار. سھاري
تارنگهه = چڪ
تائدي = چڪي ٿي
تائي = چڪين. چڪي
تائون = گرميون. سختيون
تج = چڙي
تھيلون = (منزلون) طئي ڪيون
ترشنا = اڃايل. چاهت
ترگيا = ڏٺو
تڪبير = سير وڃڻ. ڪهڻ
تل = تير
تورو = وڻ
تلي = تري. هيٺان
تھار ڪيون = پوريون ڪيون
تول = تور. تڪ تور. ويچار
تنت = آتم ويچار
تنت = آتم نتو
تنت = سڄو نت يا وستو
تنت = جيني بتان = آتم ڄاڻ بتان
تور = تريون
تور = انجلا جا شبد
تورا = تريءَ جو آواز
تير = ڪناري
تين ڪٽ = ارڙهن. ڪٽ يا چٽ

(ث)

ٿاڦڻي = وهارڻ
ٿان = جاء
ٿانور = پيٽل
ٿوڪ = ٺاڻندو

(ث)

ٺام = جاء
ٺام ٺام = جڳهه جڳهه. جاء بهاء
ٺور = جاء
ٺهوت = ٺوسڻ

(پ)

يار = پريون ڪنارو
پاڪڙي = پٽا
پاڳي = پيري. پيرادو
پاڳين = پيون تي
پالا = پارو
پانج ساد = پنج دوست يعني
پوترتا. سنٽوڪ
پانج سڪي = پنج گڻ. جيڪي هي
آهن:
1. پوترتا. 1. پير. 3. سنٽوش
4. وڌيڪ ويچار. 5. ماني. مان
پانج ڪنوار = پنج ديوتا
پاڻسي = پاڻڻ جي
پتر = برتن. پٿريو
پٿيان = سازن جا قسم
پجان = سڃاڻ
پجر = اولھ
پرتنپ = پاڇو
پرتيت = وشواس. ويساه
پرينچ = وهنوار

پرجهڻ = سمجهڻ

پرچا = رهڻي

پرچا = واقفي

پرڌان = امير وڏو

پرڌو = سمجهيو، پرجهيو

پرروپ = بين تي

پر نام ڪري = نمسڪار ڪري

پر وار = پريوار، ڪٽنب

پروان = قبول

پرهرو = نيكال ڪر

پرهريا = ناس ٿيا

پريا = پاريا

پرسيان = پيٽ سان

پريان = رهڻ جون جايون

پلاڻي = سنجي (اڻ پلاڻ)

پلتي = اچلي

پنٿ = رستو

پنڊ = سرير، بدن

پنج مواسي = جنهن ۾ هي پنج

اوگڻ هجن.

1. ڪام، 2. ڪروڙ، 3. لوپ،

4. موهر، 5. اهنڪار

پنڊيرهنڊ = شير ۽ سرشتي

پڻي = پوري ٿي

پون = هوا

په = پور

پهپ = گل

پيڪي = ڏسي

پيڪيا = ڏٺو

پيه = پي، ڏوگه يا پي ڇڏ

پيه پيون = ٻيو امرت ٿا پين.

(ج)

جات = ويڻي

جات = اصليت، حقيقت

جري = سڙي، جلي

جڙ = پار

جڙهڙي = چمڪي

جڳت = يڪت، رستو

جڳت = ملڻ جي جاء

جڳهاس = سوالي

جر = جيئن

جمل = جملي، سارو، سمورو

جنهار = تڪليفون

جوئي = ڳولهي

جيءُ = منش

جي پي = جي پيارا

جيوڙي = توڙي

(جهه)

جهورا = جهوري، ڏک

جهڪور = آواز

جهلانو = لڏيو

جهوڪ = رهڻ جي جاء

جهميا = کاڌو

جهنگر = جانور

جهيلو = جهيڙو

(چ)

چڪچور = ٽڪرا ٽڪرا، چڪنا چور

چڪي = ست نڪري (لهي)

چڪي = چڪجي

چڪي = لڳي

چڪشيو = اڪيون

چوراسي = جوڻيون

چيت اچيت = مورڪ ويچار ڪر

چين = آرام، سک

چين = ليو ڄاتو

چيني = ڄاتو

(چ)

چانوون = اونده

چايا = چانو، پاڇو

چيڄت = چجي ٿي، ٽڪرا ٽڪرا

تي ٿئي

(ح)

حد = سرير جسر

حد ۾ = جسر يا سرير جي نظر کان

حرف = ڏوراپا

(خ)

خواشيان = چاهون، خواهشون

خاڪ = پرڻي، مٽي

خسر = پيارو

(د)

دار = محلات، گهر

درخن = خراب ماڻهو

درڙ = پختو

درسي = ڏسڻ ۾ اچي

درلپ = ملڻ ۾ ڏکيو

دروتي = اندرين

دل = لشڪر

دمامان = آواز (دهل دمامان)

دمامين = دهلين دمامين

دوا داس = ٻارهن (12)

دوڙ = گهوم يا گشت

دوڙ = ڊوڙي

دستون = هٿون

درس = درشن ديدار

دوڪ = وير

دوئي = بيائي

دهائي = قسم

دهائي ڪهي = قسم ڪئي چوان ٿو

ديلمر = دل جو

(ڌ)

ڌرني = ڌرتي

ڌم ڌمن ڌمي = ڌم ڌم جو آواز

ڪري

ڌن = ڌني، لڳاتار آواز جيئن گهنڊ

وڃڻ کان پوءِ

ڌوتي = خراب زال

ڌيانا = ڌيان ڪرڻ وارو

(ڏ)

ڏاسي = داسي ڪيو

ڏاندر = ڪنگالپڻي وانگر

ڏک = شاديءَ جو سعيو

ڏڳي = لڏي

ڏور = ڳول

ڏولا = رليو

ڏولي = پٽڪي، رلي

ڏهيلي = دکڏائي

ڏيهڙي = شرير

ڏيو = ديوتائون

(ر)

راس = ملڪيت

راڳ = پریت

رتي = ذري

رجني = رات

رج = خوشيءَ سان

رج = ٺاه

رج = پي، خوش ٿي

رڃج = رنگج
 رمز = ڳجه
 رضا = جيڪا بڻي اچي، رب جي مرضي
 رل = ملي
 رلمل = گڏجي
 رلمل گيو = ملي ويو
 رنجڪ = ذري به
 رنگ رتي = پيار ۾ ڳاڙهي ٿي
 رڻ = جهنگ
 روم روم = هڪ هڪ وار يا هڪ هڪ رڳ
 رهن = رهڻي
 رهن = پوتر

(س)

سراپ = بد دعا
 سرت = ڌيان
 سرپني = نانگڻ
 سرت سماءُ = ان ڌيان ۾ گر ڪري
 سرواهه = ترار يا جنگ جو سامان
 سروبي = جهڙو
 سس = چنڊ
 سسر = هڪڙائي
 سڪل = سپ
 سڪر = چوڻي
 سن = سانت، چپ چاپ
 سنجمر = پاڻيءَ تي قبضو
 سنمڪ = سامهون
 سنگين = پاڻ سان
 سنٽاپ = ڏڪ
 سنجوڳ = ميلو، ميلاپ
 سنوار = ڳالهه بولڻ
 سنوار = ٺاه
 سنوارت = وهنوار
 سوانت بوند جل = ڌرم ميگه
 سنوانت = برسات
 سوڃهائون = ڄاڻائون
 سور = سج
 سوارا = پهلوان
 سوڙهه = پهلوانن
 سهجي = سولائي سان
 سيان = سياڻو، ڏاهو
 سיתי = سون
 سיתי = ساڻ
 سيري = ڏيندڙ
 سيري = ساري
 سينڪ = سڪيا
 سيل = ست، پاڪائي
 سيلِي = وارن جي مالها
 سين = سر يا اشارو

ساڻي = ڏيئي
 ساڏڻي = سيٺل، سياڻو واري
 سامائڻ = وڌڻ
 سانپر = لوڻ جي ڍنڍ
 ساڻي = گڏ، مددگار
 ساوڏان = پورو ڌيان
 ساهه = آرام ڪر، ساهي پڻ
 ساهو = شاهو (روحل جو پٽ)
 سائڻن ٿا = ترسن ٿا
 سباڻا = سمايو
 سپر = پريل
 سپر = سنو
 ست = پاڪائي، سيل
 ست = طاقت، شڪتي
 ست = پيٽ ۾ (ڏڻي سڳوري کي)
 سجود = سجدو ڪيو
 سڌ = پاڪ، پوتر
 سڌ = شد
 سر = ديوتائون

(ش)

شال = ساڻ
 شد = پوتر، پاڪ
 شش يا سس = چنڊ
 شنگهه = شينهن

(ق)

قلوب = دليون، دل اندر
 قيوما = قيامت کان

(ڪ)

ڪاتب = تقدير لکڻ وارو
 ڪارڻي = ڪارڻي، وسيلو
 ڪامنڻ = جادو
 ڪاري = تڪو
 ڪاهه = ڇا، ڪوهه
 ڪاءِ = لڪ
 ڪاياسود = شرير کي ستار
 ڪپڏيا = ڪوڙي مت
 ڪتڪون = چو
 ڪٽ = حئي
 ڪپاٽ = دروازو
 ڪپيري = خراب پير
 ڪسل = خوشي
 ڪسلات = خوشي

ڪفر جو تاڙو ڪلف = بي ايماني وڻي

ڪلا = شڪتين جو ڪيل
 ڪلامان ڪاءِ = قسم کاڌو
 ڪلپنا = جوش سان ڳالهائڻ
 ڪلس = پاڻيءَ جو ٿانو يا باسڻ
 ڪم = ڪيئن
 ڪليس = ڏڪ

ڪنت = پتي، مڙس
 ڪنجن = سون
 ڪنڊلي = تارازي
 ڪنڌ = ڪنڌي، ڪنارو
 ڪوپ = ڪوهه
 ڪورا = مٿاڇور
 ڪونٽ = ڪنڊون
 ڪيبر = تير
 ڪي = ڪيئن
 ڪيئي = ڪٿلي
 ڪيجت = ڪر
 ڪيس = وار
 ڪيف = دارون
 ڪيها = ڪهڙو

(گه)

گهاٽ = رستو، لنگهه
 گهٽ = اندر ۾
 گهٽ = سرير، دٻن، جسم
 گهٽ ڌاري = جسم ۾ رهڻ وارو
 گهڙت = ٺهي
 گهور = زور سان
 گهور = ڳوڙها
 گهول = گهوري

(ل)

لڻڪي = لڳل، لڙڪيل
 لساني = زبان سان
 لقاء = عجيب ڳالهه
 لڪي = ڏسي
 لگت = پريم، دل لڳي
 لات = پيشاني
 لوٽ = ليتي
 لوچن = اڪيون

لوڙين = ڳولين
 ليس = ذرو به نه
 لين پيو = گم ٿيو

(م)

مانگي = گهري
 ماهلا = منهنجا
 ماهي = کير ڏيڻ وارو
 مٺ ماڻ = اندر جو وهر گمان
 مڌي = ڀر
 مر = مير، خرابي
 مر = پلي
 مڙج = پري ٿي
 مردنگ = مڙهيان
 مرکه = هرڻ
 مطلوب = محبوب جنهن کي چاهجي
 مس = لکيل اکر
 مکتا = مڻيو
 ملامت = گلا
 منچا = آس، اميد
 منڊي مانڊي = مانڊاڻو منڊيو
 منشا = مراد، پاونا
 مٺي = جيڪي ٻڌل گيان کي ڪم
 آڻين ٿا
 موتوڻي = موت کان اڳ مري
 مورا ويرا = منهنجا پاءُ
 مواس = مست
 مواس = نادان، مورڪ
 مول = اصل روح، آتما مٺ ماڻ
 مين = مڇي

(و)

وار = وقت
 واڙي = ماڻهي، وادي

واڙي = ول
 واسا = واسو
 وجير = وزير
 وڏار = ٽڪرا ڪري
 ورونڌي = وندريل
 وگهن = خرابي
 ونڪ = ونڪڙي
 ونڪ = رنڊڪون

صوفي روحل فقير

صوفي مراد فقير

ڪنڊ ڙي ڪجي فقيرن جو شجرو ”الف“
(۱) روحل فقير ذات زنگيچو د بلوچ پاڙو شاههائي شاهو خان

ميرو خان

روحل فقير
۱۸۰۴-۱۷۳۴ع

سلطان خان

دريا خان فقير
(۱۷۶۵-۱۸۵۳ع)

خدا بخش فقير*
(متوفي ۱۸۴۳ع)

غلام علي فقير
(متوفي ۱۸۳۹ع)

شاهو فقير
(متوفي ۱۸۱۵ع)

لواب فقير

غلام علي فقير ابو

روحل ابو

محمد حسن فقير

قلند و بخش

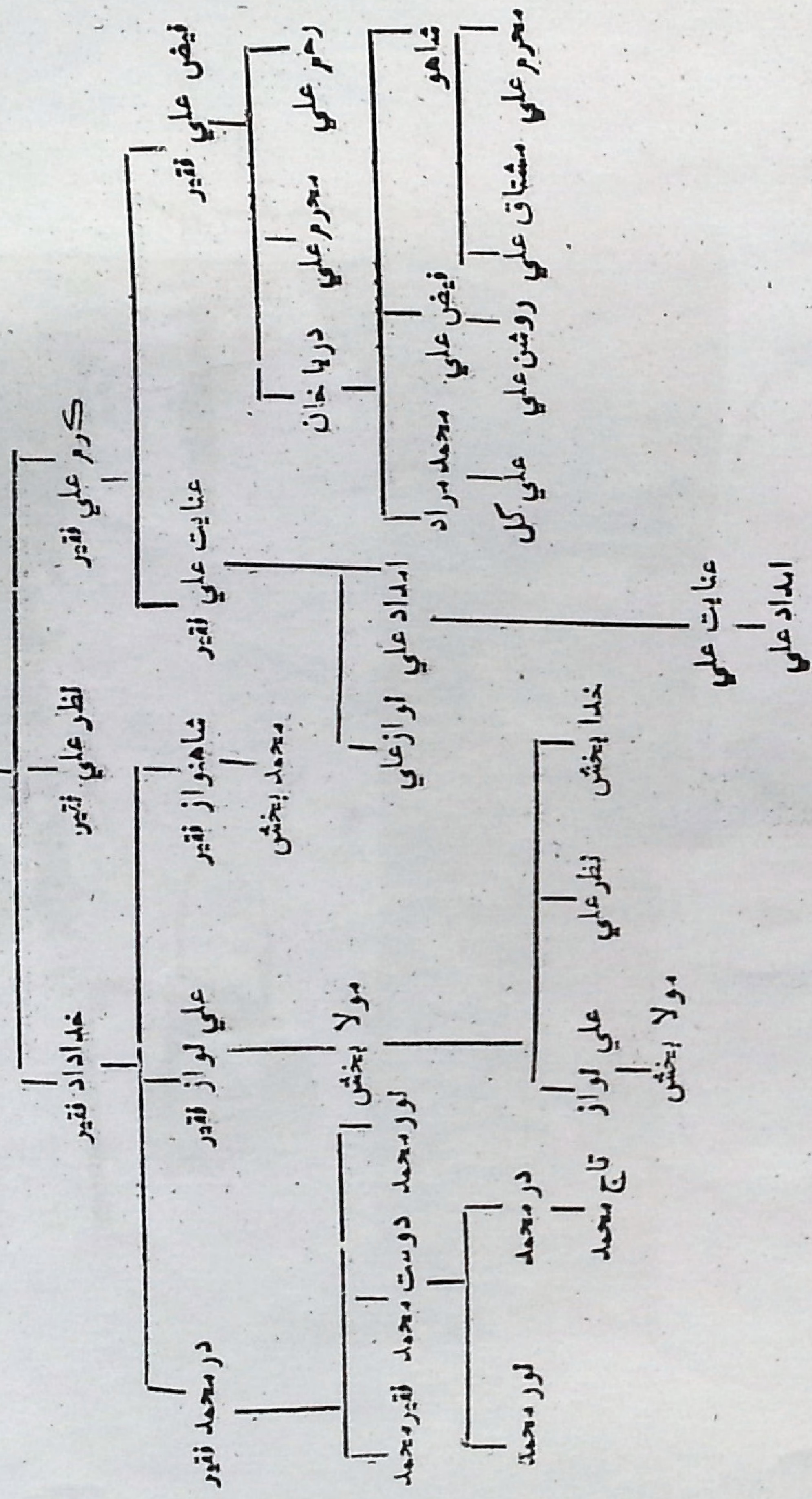
محمد منل فقير

غلام لبي

غلام رسول

* شجرو ايندڙ صفحي تي.

(۲) خدا بخش فقیر و گدای فقیران جو شجره "ب" کندی ریخته

(۱) مراد فقیر ذات زنگیجو (بلوچ) پارو پرکائی

1. 1. 1.

مراد فقیر (۱۹۶۳-۷۹۶۷ء)

